

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Брисел, 16.10.2013.

SWD (2013) 412 коначни

РАДНИ ДОКУМЕНТ ОСОБЉА КОМИСИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ СРБИЈЕ за 2013. годину

који прати

**САОПШТЕЊЕ КОМИСИЈЕ
УПУЋЕНО ЕВРОПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ И САВЕТУ**

Стратегија проширења и кључни изазови за 2013–2014. годину

{СОМ(2013) 700 коначни}

1.1.	ПРЕДГОВОР	3
1.2.	КОНТЕКСТ	3
1.3.	ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ЕУ И СРБИЈЕ.....	4
1.4.	НОРМАЛИЗАЦИЈА ОДНОСА ИЗМЕЂУ СРБИЈЕ И КОСОВА	5
2.1.	ДЕМОКРАТИЈА И ВЛАДАВИНА ПРАВА	7
2.2.	ЉУДСКА ПРАВА И ЗАШТИТА МАЊИНА	12
2.3.	РЕГИОНАЛНА ПИТАЊА И МЕЂУНАРОДНЕ ОБАВЕЗЕ	13
3.1.	ПОСТОЈАЊЕ ФУНКЦИОНАЛНЕ ТРЖИШНЕ ЕКОНОМИЈЕ	16
3.2.	КАПАЦИТЕТ ЗА СУОЧАВАЊЕ СА ПРИТИСЦИМА КОНКУРЕНЦИЈЕ И ТРЖИШНИМ СНАГАМА ИЗ ЕУ	22
4.1.	ПОГЛАВЉЕ 1: СЛОБОДНО КРЕТАЊЕ РОБЕ	24
4.2.	ПОГЛАВЉЕ 2: СЛОБОДА КРЕТАЊА РАДНИКА	26
4.3.	ПОГЛАВЉЕ 3: ПРАВО ПОСЛОВНОГ НАСТАЊИВАЊА И СЛОБОДА ПРУЖАЊА УСЛУГА	27
4.4.	ПОГЛАВЉЕ 4: СЛОБОДНО КРЕТАЊЕ КАПИТАЛА	27
4.5.	ПОГЛАВЉЕ 5: ЈАВНЕ НАБАВКЕ	28
4.6.	ПОГЛАВЉЕ 6: ПРАВО ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА	29
4.7.	ПОГЛАВЉЕ 7: ПРАВО ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ	29
4.8.	ПОГЛАВЉЕ 8: КОНКУРЕНЦИЈА.....	30
4.9.	ПОГЛАВЉЕ 9: ФИНАНСИЈСКЕ УСЛУГЕ	31
4.10.	ПОГЛАВЉЕ 10: ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО И МЕДИЈИ	32
4.11.	ПОГЛАВЉЕ 11: ПОЉОПРИВРЕДА И РУРАЛНИ РАЗВОЈ.....	33
4.12.	ПОГЛАВЉЕ 12: БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ, ВЕТЕРИНАРСКА И ФИТОСАНИТАРНА ПОЛИТИКА	34
4.13.	ПОГЛАВЉЕ 13: РИБАРСТВО	35
4.14.	ПОГЛАВЉЕ 14: ТРАНСПОРТНА ПОЛИТИКА	35
4.15.	ПОГЛАВЉЕ 15: ЕНЕРГЕТИКА	37
4.16.	ПОГЛАВЉЕ 16: ОПОРЕЗИВАЊЕ	39
4.17.	ПОГЛАВЉЕ 17: ЕКОНОМСКА И МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	40
4.18.	ПОГЛАВЉЕ 18: СТАТИСТИКА	41
4.19.	ПОГЛАВЉЕ 19: СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА И ЗАПОШЉАВАЊЕ	41
4.20.	ПОГЛАВЉЕ 20: ПРЕДУЗЕТНИШТВО И ИНДУСТРИЈСКА ПОЛИТИКА	44
4.21.	ПОГЛАВЉЕ 21: ТРАНСЕВРОПСКЕ МРЕЖЕ	45
4.22.	ПОГЛАВЉЕ 22: РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА И КООРДИНАЦИЈА СТРУКТУРНИХ ИНСТРУМЕНАТА	45
4.23.	ПОГЛАВЉЕ 23: ПРАВОСУЂЕ И ОСНОВНА ПРАВА	46
4.24.	ПОГЛАВЉЕ 24: ПРАВДА, СЛОБОДА И БЕЗБЕДНОСТ.....	58
4.25.	ПОГЛАВЉЕ 25: НАУКА И ИСТРАЖИВАЊЕ	63
4.26.	ПОГЛАВЉЕ 26: ОБРАЗОВАЊЕ И КУЛТУРА	64
4.27.	ПОГЛАВЉЕ 27: ЖИВОТНА СРЕДИНА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ	64
4.28.	ПОГЛАВЉЕ 28: ЗАШТИТА ПОТРОШАЧА И ЗДРАВЉА.....	67
4.29.	ПОГЛАВЉЕ 29: ЦАРИНСКА УНИЈА.....	69
4.30.	ПОГЛАВЉЕ 30: ЕКОНОМСКИ ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ	70
4.31.	ПОГЛАВЉЕ 31: СПОЉНА, БЕЗБЕДНОСНА И ОДБРАМБЕНА ПОЛИТИКА.....	70
4.32.	ПОГЛАВЉЕ 32: ФИНАНСИЈСКА КОНТРОЛА	71
4.33.	ПОГЛАВЉЕ 33: ФИНАНСИЈСКЕ И БУЏЕТСКЕ ОДРЕДБЕ.....	73

1. Увод

1.1. Предговор

Комисија редовно извештава Савет и Парламент о напретку земаља Западног Балкана у европским интеграцијама, оцењујући њихове напоре у усклађивању са критеријумима из Копенхагена и условима процеса стабилизације и придруживања.

Овај извештај о напретку у великој мери следи исту структуру извештаја из претходних година:

- кратко описује односе између Србије и Европске уније;
- анализира стање у Србији у погледу политичких критеријума за чланство;
- анализира стање у Србији на основу економских критеријума за чланство;
- испитује капацитет Србије да преузме обавезе чланства тј. правних тековина изражених у Уговорима, секундарном законодавству и политикама Уније.

Извештај покрива период од октобра 2012. године до септембра 2013. године. Напредак се мери на основу донесених одлука, усвојеног законодавства и спроведених мера. По правилу, законодавство или мере које су у припреми или чекају скупштинско одобрење нису узети у обзир. Овакав приступ обезбеђује уједначен поступак у свим извештајима и омогућава објективно оцењивање.

Овај извештај се заснива на информацијама које је Комисија сакупила и анализира. Поред тога, коришћени су многи извори, укључујући прилоге Владе Републике Србије, држава чланица ЕУ, извештаје Европског парламента¹ и информације добијене од разних међународних и невладиних организација.

Комисија даје детаљне закључке у вези са Србијом у свом засебном саопштењу о проширењу,² на основу стручне анализе садржане у овом извештају.

1.2. Контекст

Европски савет је марта 2012. године одобрио Србији статус земље кандидата. У априлу 2013. године,³ налазећи да је Србија испунила кључни приоритет предузимања корака ка видљивом и одрживом побољшању односа са Косовом*, као што је утврђено у њеном мишљењу из 2011. године о захтеву Србије за пријем у чланство,⁴ Комисија је препоручила Савету да отвори

¹ Известилац за Србију је господин Јелко Качин.

² Стратегија проширења и кључни изазови 2013 – 2013, КОМ (2013) 700.

³ Комисија и високи представник Уније за спољну и безбедносну политику издали су заједнички *ad hoc* извештај о посебном питању о коме је Савет у децембру 2012. захтевао додатне информације, JOIN(2013) 7 финални од 22.04.2013.

* Ово означавање не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са СБ УН 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова

⁴ КОМ(2011) 668 коначни

преговоре о приступању. Европски савет је одлучио да отвори приступне преговоре са Србијом 28. јуна 2013. године. Прихватио је препоруку Савета да Комисија без одлагања достави предлог оквира преговора у складу са закључцима Европског савета из децембра 2006. године и успостављеном праксом која обухвата нови приступ поглављима о правосуђу и основним правима и правди, слободи и безбедности као и кораке ка нормализацији односа између Београда и Приштине. Комисија је доставила свој предлог у јулу. Комисији је такође дато да спроведе аналитичко испитивање правних тековина ЕУ које је започето у септембру.

Следећи корак је да Савет усвоји оквир за преговоре са Србијом који ће Европски савет потврдити на својој редовној седници о проширењу, у циљу одржавања прве међувладине конференције са Србијом најкасније у јануару 2014. године.

Даљи видљив и одржив напредак у нормализацији односа са Косовом, укључујући спровођење до сада постигнутих договора остаје од суштинске важности.

Србија ће морати током времена да одржи динамику реформи у кључним областима владавине права, посебно када је реч о реформи правосуђа и политици борбе против корупције, независности кључних институција, слободи медија, политици борбе против дискриминације, заштити мањина и пословном окружењу.

Србија мора да одржи своју посвећеност регионалној сарадњи и помирењу.

1.3. Односи између ЕУ и Србије

Србија учествује у **процесу стабилизације и придруживања**.

Споразум о стабилизацији и придруживању између ЕУ и Србије (ССП) је потписан у априлу 2008. године, а на снагу је ступио 1. септембра 2013. године. Он замењује Прелазни споразум о трговини и трговинским питањима (ПС) који је ступио на снагу 1. фебруара 2010.

Србија је наставила да остварује задовољавајуће резултате у спровођењу обавеза из ССП-а и ПС-а. Постигнут је договор о прилагођавању трговинских одредби ССП-а да би се узело у обзир приступање Хрватске Европској унији у циљу одржавања традиционалних трговинских токова. Даљи напори су потребни посебно у областима контроле државне помоћи, где је потребно додатно успоставити независност Комисије за контролу државне помоћи и укинути изузеће предузећа у приватизацији од прописа о државној помоћи.

Редован политички и економски дијалог између ЕУ и Србије настављен је кроз структуре ССП/ПС и у оквиру Унапређеног сталног дијалога (УСД). Одбор за спровођење прелазног споразума се састао у јануару и одржано је седам састанака пододбора и секторских заседања УСД-а. Србија учествује у мултилатералном економском дијалогу са Комисијом и државама чланицама ЕУ на припремању Србије за учешће у мултилатералном надзору и у координацији економске политике у оквиру економске и монетарне уније ЕУ.

Међупарламентарни састанак ЕУ-Србија одржан је у марту у Бриселу и Европски парламент је у априлу усвојио мишљење о Извештају Комисије о напретку Србије. Радна група Комитета региона о Западном Балкану одржала је свој годишњи састанак 26. јуна у Новом Саду.

Европски економски и социјални комитет је 10. јула усвојио мишљење о односима са цивилним друштвом у Србији.

Влада Републике Србије је у децембру 2012. усвојила акциони план на основу налаза из Извештаја Комисије о напретку за 2012. годину; у фебруару 2013. је усвојила Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ (НРАА) за период од 2013. до 2016.

Визна либерализација за грађане Србије који путују на територију Шенгена је на снази од децембра 2009. У оквиру механизма за праћење поствизне либерализације, Комисија редовно процењује напредак који држава постиже у спровођењу реформи дефинисаних у мапи пута визне либерализације. Ово обухвата и механизам упозоравања ради спречавања злоупотребе којим координира Фронтекс. У оквиру тога, Европска комисија редовно подноси своје извештаје о праћењу стања Европском парламенту и Савету. Следећи извештај ће бити представљен до краја 2013. године. **Споразум о реадмисији** између Европске уније и Србије је на снази од јануара 2008 године.

Финансијска помоћ је обезбеђена кроз Инструмент за претприступну помоћ (ИПА). Ова помоћ се заснива на секторском приступу с фокусом на следећих седам сектора: правда и унутрашњи послови, реформа државне управе, социјални развој, развој приватног сектора, транспорт, животна средина, климатске промене и енергетика, пољопривреда и рурални развој. Поред тога, држава и даље има користи од разних регионалних и хоризонталних програма. Прекогранична сарадња се такође користи за унапређење изградње капацитета и дијалога између локалних и регионалних власти суседних земаља, наиме Бугарске, Мађарске, Румуније, Босне и Херцеговине, Хрватске и Црне Горе.

За период 2007 – 2012, Комисија је одредила 1.384 милиона евра за ИПА пројекте који ће се спроводити у земљи. Делегација ЕУ у Београду тренутно управља програмом ИПА на централизован начин. Припреме за децентрализовано управљање ИПА фондовима су при крају, а преношење управљачких овлашћења се очекује до краја 2013. године. Влада Србије и Комисија тренутно припремају свеобухватни Стратешки оквир за државу за период 2014 - 2020. који ће обезбедити кохерентни и стратешки оквир за финансијску помоћ у оквиру новог Инструмента за претприступну помоћ (ИПА II)

Србија учествује у великом броју **програма ЕУ**: Седмом оквирном програму за истраживање и технолошки развој, програму Прогрес, Програму за конкурентност и иновативност, програму Култура, програму Европа за грађане и грађанке, програму Царина и Фискалис програму.

1.4. Нормализација односа између Србије и Косова

Србија и Косово активно и конструктивно учествују у дијалогу под покровитељством ЕУ који је након српских избора у мају 2012. унапређен у политички процес на високом нивоу уз помоћ Високог представника. Од октобра, председници обе владе су били присутни на шеснаест састанака на високом нивоу. У фебруару је одржан и састанак између председника Николића и Јахјаге, који су наставили да се састају у контексту разних иницијатива у јуну и јулу. Од јануара 2013. састанци двојице премијера били су фокусирани на северно Косово и осмишљавање структура које испуњавају услове безбедности и правде тако да обезбеђују функционисање

јединствене институционалне и административне поставке на Косову у складу са закључцима Савета из децембра 2012.

Ови разговори су 19. априла резултирали „Првим споразумом о начелима којима ће се водити нормализација односа“ који је у мају допуњен свеобухватним планом спровођења. Ово значајно достигнуће представља суштинску промену у односима између две стране. Тај „Први споразум“ обухвата следеће кључне елементе: оснивање Удружења/Заједнице српских општина на Косову, начело јединствених полицијских снага на Косову и интеграција свих полицијских снага са северног Косова у полицијске снаге Косова; начело интеграције и функционисања свих правосудних органа унутар правног оквира на Косову и одржавање локалних избора у северним општинама 2013; локални избори под покровитељством ОЕБС-а ће бити накнадно одржани 3. новембра 2013. широм Косова. Две стране су се споразумеле да ниједна страна неће блокирати или охрабривати друге да блокирају напредак друге стране на њиховим путевима ка ЕУ.

Стране су такође постигле споразум о енергији и телекомуникацијама у септембру. Спровођење других споразума постигнутих у досадашњем дијалогу се наставља. Споразум о представљању Косова се нашироко примењује. Косово је у фебруару постало члан Савета за регионалну сарадњу (RCC). Треба осигурати пуну примену начела инклузивне регионалне сарадње; треба избећи проблеме који су се јавили на самиту Процеса сарадње у југоисточној Европи (SEECF). Што се тиче интегрисаног управљања границама, отворени су заједнички привремени гранични прелази на свих шест граничних пунктова. Они су постављени и функционишу. Споразум из децембра о заштити места религијске и културне баштине се примењује. Спровођење споразума о официрима за везу почело је у јуну. Две стране су се такође договориле да отпочну са наплатом царинских дажбина и оснују фонд за развој северног Косова. По питању слободног кретања, режим путовања са личном картом функционише. Споразум о царинским печатима се и даље обострано примењује. Дошло је такође до доброг напретка по питању матичних књига и спровођење би требало да буде завршено у марту 2014. Што се тиче катастра, док је спровођење почело са српске стране, на косовској страни тек треба да се усвоји законодавство неопходно за спровођење овог споразума о катастру. Спровођење споразума о признавању универзитетских диплома се одвија глатко. Сарадња Србије са ЕУЛЕКС-ом наставља да се побољшава. Непосредни контакти међу високим званичницима и редовни контакти на оперативном нивоу настављају да олакшавају сарадњу нпр. у борби против организованог криминала. Србија, међутим, треба да поступи према захтевима полицијског протокола са ЕУЛЕКС-ом нпр. за документе за регистрацију возила.

Један члан ЕУЛЕКС-а је 19. септембра убијен у нападу на конвој ЕУЛЕКС-а на северном Косову. Вођство и Србије и Косова је осудило овај напад на најстрожији начин.

Укупно гледано, Србија је предузела значајне кораке ка видљивом и одрживом побољшању односа са Косовом што је већ резултирало бројним неопозивим променама на самом терену.

2. Политички критеријуми

У овом одељку разматра се напредак који је Србија учинила у испуњењу политичких критеријума из Копенхагена, а којима се захтева стабилност институција које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту мањина. У њему се, такође, прате регионална сарадња, добросуседски односи са земљама обухваћеним проширењем и државама чланицама и испуњавање међународних обавеза, као што је сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију.

2.1. Демократија и владавина права

Устав

Устав је великим делом усаглашен са европским стандардима. Одређене одредбе и даље треба да у потпуности одражавају препоруке Венецијанске комисије дате у њеним мишљењима из 2007. и 2013, посебно које се односе на улогу Народне скупштине у постављању судија.

Народна скупштина

Народна скупштина је у првој години сазива била веома активна и донела је неколико значајних закона у циљу усаглашавања са правним тековинама ЕУ. Процес консултација је побољшан, уз опсежну употребу јавних расправа. Рад Народне скупштине је постао транспарентнији помоћу нових пракси објављивања записника о гласању и стенографских белешки пленарних расправа на интернету и преноса пленарних расправа и седница одбора уживо. Међутим, хитни поступци са ограниченим временом за консултације и дискусије се и даље нашироко користе за доношење закона. Женска парламентарна мрежа је успостављена у фебруару. Скупштински надзор над извршном влашћу је побољшан, са председником Владе и потпредседницима Владе који учествују у редовним заседањима резервисаним за усмена питања, Владом која представља годишњи радни програм за 2013. годину и министрима који подносе кварталне извештаје одговарајућим одборима. Народна скупштина је активно разматрала резултате дијалога између Србије и Косова под покровитељством ЕУ и убедљивом већином одобрила извештај владе након „Првог споразума“ од 19. априла. Одбор за испитивање трошења буџетских средстава Србије на Косову је основан у априлу.

Скупштински одбори су развили проактивнији приступ. Одбор за европске интеграције је наставио са прегледом извештаја које је поднела Влада, уз активну подршку одговарајућег скупштинског одељења. Независна регулаторна тела поднела су годишње извештаје за 2012. годину, о којима се дискутовало на седницама релевантних одбора пре него што су закључци размотрени на пленарној седници у јулу. Међутим, Народна скупштина је налазе и препоруке садржане у тим закључцима узела у обзир и на њих одговорила само у ограниченој мери.

Избори

Агенција за борбу против корупције је у мају коначно завршила свој завршни извештај о финансирању избора одржаних на свим нивоима 2012. године (*Видети такође Поглавље 23 – Правосуђе и основна права*). Тужилаштво је у октобру одбацило наводе о превари на

изборима из 2012. године. Србија и даље мора да уведе промене у изборни оквир у складу са препорукама ОЕБС/ОДИХР-а.

Уопштено говорећи, транспарентност у раду Народне скупштине и његовом консултативном процесу је увећана и примећен је напредак у надзору над извршном влашћу. Хитни поступци се и даље често примењују, што неоправдано ограничава време и расправу који су потребни за темељну проверу нацрта закона. Народна скупштина мора да развије проактивнији приступ разматрању и праћењу препорука независних регулаторних тела. Србија још увек није усвојила измене у вези са изборним оквиром као што је препоручио ОЕБС/ОДИХР.

Влада

Коалициона влада је остала уједињена у исказивању посвећености придруживању ЕУ и дијалогу са Косовом под покровитељством ЕУ. Показала је све већу доследност у пракси, у погледу политичких приоритета, доношења одлука и јавног понашања својих чланова, а све кључне одлуке о политици доносе се једногласно. Влада је у марту изменила и допунила свој пословник о раду, значајно продуживши одржавање јавних консултација и прописавши као обавезно спровођење процене утицаја у консултацијама са Канцеларијом за регулаторну реформу и анализу ефеката прописа. Транспарентност поступка израде прописа треба додатно увећати и треба обезбедити довољно времена за делотворне консултације са свим заинтересованим странама да би се обезбедио предвидљивији правни оквир. Такође, треба пружити више пажње спровођењу усвојеног законодавства и надзору над спровођењем. Генерални секретаријат Владе треба додатно ојачати да би допринео бољој координацији секторских политика и делотворности креирања политике. Веома често се дешава да секторска министарства изоловано доносе политичке одлуке у вези са стандардима ЕУ. Влада мора да реагује на налазе и препоруке независних регулаторних тела активно и да води евиденцију о овим активностима. На крају периода извештавања, нови кабинет је положио заклетву на основу нове договорене коалиције која сада изузима Уједињене регионе Србије (УРС). Обновљено је 11 од 22 позиције, али је вођство Владе остало непромењено.

У септембру су успостављене структуре за приступне преговоре, укључујући и координационо тело којим председава председник Владе, а именован је и главни преговарач за Србију. Канцеларија за европске интеграције Србије је наставила да делотворно координира активности Владе у вези са процесом европских интеграција. Влада је у фебруару усвојила Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ (NPAА) за период 2013–2016. Њиме се замењује Национални програм за интеграцију у ЕУ (NPI) за период 2008–2012. у оквиру кога је, према извештајима, донето 88% прописа планираних за усвајање. Влада је у децембру усвојила акциони план као одговор на налазе из Извештаја о напретку за 2012. годину. Национални савет за европске интеграције још увек није поново успостављен.

Што се тиче локалне самоуправе, покрајинска скупштина Војводине је у мају 2013. године усвојила декларацију „о заштити уставних и законских права Аутономне Покрајине Војводине“. Закон о сопственим средствима Војводине тек треба да буде донет, као што је прописано Уставом. Спровођење постојећег законског оквира за локалну власт је и даље веома ограничено. Национални савет за децентрализацију се још увек није састао као ни нова међуминистарска комисија за општинско финансирање и још увек није развијен ниједан од инструмената потребних за надзор функција додељених општинама. Одговорности на

локалном нивоу се и даље остварују без одговарајуће анализе потребних капацитета и средстава. Законски прописи из области општинских финансија морају се спроводити на одговарајући начин у погледу израчунавања средстава предвиђених за пренос од ресорних министарстава. Консултације локалних власти о новим законским актима који имају импликације на локалу су и даље веома ограничене. (*Видети такође Државну управу и Поглавље 32 – Финансијска контрола*).

Уопштено говорећи, Влада је активно следила план европских интеграција и показала консензус у кључним политичким одлукама. Оквир којим се уређује процес консултација је побољшан, али треба унапредити само спровођење. Остаје да се појасни и правилно спроведе правни оквир за локалну самоуправу.

Државна управа

Влада је преузела на себе да развије нову стратегију за реформу јавне управе (РЈУ) која би обухватила све кључне аспекте хоризонталне РЈУ као и акциони план за период 2013–2016. Ове припреме се заснивају на активном процесу консултација и радним групама које обухватају све кључне заинтересоване стране. Усвајање стратегије за РЈУ се очекује до краја 2013. године. Министарство правде и државне управе сада преузима водећу улогу у реформи државне управе, али је потребно да додатно унапреди своје способности за координацију плана за РЈУ.

Неопходни институционални и административни капацитети за планирање политике и координацију морају бити унапређени. За сада је политичка координација РЈУ била недовољна. Савет за реформу државне управе је сада званично поново основан под вођством председника Владе, али Савет тек треба да преузме своје дужности.

Што се тиче законског оквира, нови Закон о општем управном поступку и Закон о службеницима у локалним самоуправама и њиховим платама тек треба усвојити. Закон о управним споровима и даље није у потпуности усаглашен са европским стандардима у судском преиспитивању управних аката.

Треба успоставити систем државних службеника у републичкој и локалној власти заснован на заслугама. Запошљавање, посебно на позиције високог и средњег нивоа руковођења, је веома забрињавајући проблем, пошто је његов знатан проценат спровођен путем нетранспарентних поступака. Запошљавање локалних службеника је уређено Законом о раду, пошто се Закон о државним службеницима не примењује на запослене у локалној власти. Управни и управљачки капацитети на локалном нивоу су слаби, а значајна разлика међу општинама и даље постоји. У обукама треба посветити више пажње стручном усавршавању.

Влада је показала вољу да рационализује организацију државне управе и усклади подређена тела и агенције. Међутим, започете су само делимичне активности и тек треба одредити јасну и свеобухватну организациону политику. Запошљавање и управљање људским ресурсима за подређена тела и независна регулаторна тела се не обавља према доследном регулаторном оквиру.

Србија је предузела нове кораке како би одговорила на логистичке препреке које утичу на независна регулаторна тела (*Видети такође Народна скупштина, Влада и Заштитник*

грађана). Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је наставио са својим активностима и у односу на органе власти и у медијима и цивилном друштву. Број захтева грађана је порастао. Његовој канцеларији су у августу додељене нове просторије које би, када постану функционалне од октобра 2013. године, требало да омогуће проширење њених управних капацитета. Државна ревизорска институција је наставила да изграђује капацитете и сада има око 190 запослених, укључујући око 150 ревизора. ДРИ је усавршила и проширила обухват субјеката ревизије, који укључују локалне самоуправе и предузећа у државном власништву, али и даље нема довољно средстава за пун ревизорски капацитет. Рад на ревизији резултата још увек није почео (*Видети такође Поглавље 32 – Финансијска контрола*).

Уопштено говорећи, реформу државне управе и даље омета недостатак јасних управљачких и координационих структура. Систем остаје фрагментиран са нејасним линијама одговорности и slabим развојем политике и координационог капацитета. Запошљавање и напредовање морају бити додатно реформисани и развијени да би се постигао транспарентан систем запошљавања државних службеника на основу заслуга. Многа запошљавања се и даље спроводе путем нетранспарентних поступака. Праћење препорука независних државних органа треба уградити у сам систем.

Заштитник грађана

Канцеларије Заштитника грађана на републичком и локалном нивоу и канцеларија Заштитника грађана Војводине су и даље активне и имају повећан број примедби грађана. Већина пријављених прекршаја се односи на управне поступке. Број препорука које су Влада и Народна скупштина прихватиле незнатно је порастао, али поступање по примедбама мора бити систематичније, посебно у области у којој Заштитник грађана делује као национални механизам за превенцију тортуре.

Цивилна контрола снага безбедности

Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији којим је омогућен надзор над телефонским рачунима по ставкама и над кретањем без судског налога, измењен је у фебруару тако да је сада неопходан судски налог пре него што се одобри приступ тим подацима. Нови скупштински одбор је био проактиван у законодавном поступку, у надзору над службама безбедности и у сарадњи са независним телима. Одбор је у марту донео одлуку којом се детаљно регулише непосредан надзор над службама безбедности путем контролних посета, инспекција и извештаја пленарном сазиву Народне скупштине. Током јуна и јула изведене су контролне посете у три службе безбедности, а Одбор је посебно испитивао законитост употребе посебних мера за тајно прикупљање података. По иницијативи Одбора, Државна ревизорска институција је по први пут урадила ревизију Безбедносно-информативне агенције (БИА): Остаје да се донесе закон о приступу државним безбедносним досијеима.

Цивилно друштво

Организације цивилног друштва настављају да играју значајну улогу у друштвеном, економском и политичком животу као и у промовисању демократских вредности. Овај сектор је наставио да расте. Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом је израдила свој први

годишњи извештај о трошењу буџетских средстава на удружења и друге организације цивилног друштва који обухвата буџет за 2011.

Правосудни систем

Нова петогодишња стратегија за правосуђе усвојена је у јулу заједно са акционим планом за спровођење. На основу прошлогодишњих одлука Уставног суда, судије и тужиоци који претходно нису били поново изабрани, а који чине отприлике трећину свих судија и тужилаца, су поново изабрани. Учињена су велика побољшања у законским решењима. Међутим, законодавни и уставни оквир и даље оставља простора за непримерен политички утицај и мора бити измењен и допуњен. Да би се обезбедила одговорност у правосуђу, треба донети прописе о стручном оцењивању и тамо где је потребно, систематичније примењивати етички кодекс и дисциплинска правила на тужиоце и судије. Обим заосталих нерешених предмета и даље изазива забринутост. И даље постоје велике неједнакости у обиму посла судија и поступци у многим предметима и даље трају предуго. Даље реформе захтевају свеобухватну функционалну анализу правосуђа у погледу трошкова, ефикасности и приступа правди. Спровођење скорашњих измена у законодавству о „злоупотреби службеног положаја“ треба пажљиво пратити с циљем свеобухватне ревизије кривичних дела у привреди. Треба повећати средства и стручност Правосудне академије и прилагодити законодавни и институционални оквир који ће обезбедити да она постане обавезна тачка при ступању у судску професију.

За детаљнију анализу развоја ситуације у правосудном систему *видети Поглавље 23 – Правосуђе и основна права.*

Борба против корупције

Нова стратегија за период 2013–2018. године усвојена је у јулу заједно са одговарајућим акционим планом. Настављено је са применом ГРЕКО препорука. Истраге у предметима корупције су интензивирани, посебно у случајевима корупције на високом нивоу, што је довело до кривичних пријава поднетих против два бивша министра и првостепеном пресудом против бившег председника једног привредног суда на шест и по година затвора због злоупотребе положаја. Настављен је рад Агенције за борбу против корупције, углавном у вези са контролом финансирања политичких странака. Потребно је побољшати спровођење правног оквира и ефикасност институција надлежних за борбу против корупције. Треба одржати проактивни приступ у истраживању корупције и доћи до правоснажних пресуда, укључујући и случајевима високе корупције. Правосуђе мора постепено изградити солидан учинак у пресудама у овом смислу, посебно у случајевима злоупотребе јавних средстава. Агенција за борбу против корупције треба у потпуности да искористи своје капацитете, посебно за проверу финансирања изборних кампања. Органи за примену закона морају да стекну стручност, посебно у финансијским истрагама, и да постану проактивнији. Ефикасан и свеобухватан правни оквир за заштиту узбуњивача не постоји. Потребно је континуирано политичко усмерење и већа подршка институцијама, заједно са делотворном сарадњом између агенција, како би се знатно побољшао учинак у сузбијању корупције.

За детаљнију анализу развоја ситуације у антикорупцијској политици *видети Поглавље 23 – Правосуђе и основна права.*

Борба против организованог криминала

Институционални оквир за борбу против организованог криминала је постављен. Регионална и међународна сарадња је довела до одређених резултата. Кривичне истраге су покренуте у извесном броју предмета. Међутим, правноснажне пресуде су и даље ретке. Капацитет за вођење финансијских истрага паралелно са сложеним кривичним истрагама треба надоградити и треба постићи резултате у проактивним истрагама и правноснажним пресудама у случајевима организованог криминала. Зависност полиције од безбедносно-обавештајних служби у спровођењу неких посебних истражних мера у кривичним истрагама није у сагласности са стандардима ЕУ.

За детаљну анализу развоја у овој области, погледајте *Поглавље 24 - Правда, слобода и безбедност*.

2.2. Људска права и заштита мањина

Законодавни и институционални оквир за поштовање међународног права које се односи на област људских права је успостављен. Потребни су додатни напори за обезбеђивање потпуне примене правног оквира и међународних инструмената.

У области слободе медија, клевета је декриминализована. Стварање *ad hoc* комисије која има задатак да расветли случајеве нерешених убистава новинара допринело је поновном покретању неких истрага. Међутим, није дошло до напретка у примени стратегије о медијима. Транспарентност власништва над медијима и финансирање овог сектора и даље захтевају свеобухватну анализу, посебно у вези са директним државним финансирањем. Забринутост изазивају извештаји да у одређеним таблоидима постоје оркестриране медијске кампање против опозиције, коалиционих партнера и независних органа, изношење детаља о истрагама и најављивање хапшења на основу анонимних извора или информација које су „процуреле“ из полицијске истраге или гоњења.

Дошло је до одређених активности у вези са заштитом права лезбејки, хомосексуалаца, бисексуалаца, трансродних особа и интерсексуалаца (ЛГБТИ). Међутим и даље недостаје довољна политичка подршка, а парада поноса која је требало да буде одржана 28. септембра у Београду је поново забрањена, трећу годину за редом, на основу безбедносних разлога. Потребни су даљи напори за решавање жалби посебно у вези са наводним нечовечним поступањем, као и за побољшање услова у затворима и обезбеђивање приступа правди. Треба посветити додатну пажњу активној заштити медија, заштитника људских права и других рањивих група, укључујући Роме и ЛГБТИ особе, од претњи и напада радикалних група.

Свеобухватна стратегија против дискриминације је усвојена у јуну. Закон о заштити лица са менталним сметњама је усвојен у мају. Предузете су додатне позитивне мере за заштиту права детета. Потребни су додатни напори за обезбеђење права жена како би се решило питање насиља у породици и побољшала једнакост полова, посебно на радном месту. Социјалну интеграцију особа са инвалидитетом треба додатно побољшати.

Правни оквир који обезбеђује заштиту мањина је постављен и генерално се поштује. Међутим, треба у потпуности обезбедити доследну примену правног оквира за заштиту мањина широм Србије, посебно у области образовања, употребе језика и приступа медијима и верским службама на језицима мањина. Препоруке са семинара ЕУ и Србије из јуна 2011. о инклузији Рома су активно примењиване и заједнички је договорен нови скуп оперативних закључака који се баве преосталим нерешеним питањима. Потребни су додатни стални напори да би се побољшала ситуација Рома, избеглица и расељених лица.

За детаљну анализу развоја у области људских права и заштите мањина, *погледајте Поглавље 23 – Правосуђе и основна права*. За развој у областима права синдиката, забране дискриминације и у области једнаких могућности, *погледајте и Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање*.

2.3. Регионална питања и међународне обавезе

Што се тиче односа са Косовом, погледајте одељак 1.4 – Нормализација односа између Србије и Косова.

Нема отворених питања у вези са поштовањем **Дејтонског/Париског мировног споразума** од стране Србије. У оквиру Споразума о специјалним паралелним односима, одржане су заједничке седнице Влада Републике Српске и Србије и седница Савета за сарадњу.

Србија је одржала пуну сарадњу са **Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (МКТЈ)**. Србија је наставила да правовремено одговара на захтеве за помоћ и интензивирала је напоре у истрагама о мрежама помагача које су одговорне за помоћ хашким бегунцима. Поступци се воде у 22 предмета о кривичним пријавама за скривање хашких оптуженика и 10 особа је осуђено на основу споразума о признању кривице. Поновљено суђење у предмету о помоћи која је пружена Ратку Младићу је настављено у јуну 2013. Након ослобађајућих пресуда на основу жалби у предметима Готовина/Маркач и Харадинај у новембру, које су у Србији и широм региона дочекане с љутњом и огорчењем, високи званичници Србије су критиковали ове пресуде и приликом тематске расправе у Генералној скупштини УН у априлу, довели у питање допринос међународне правде регионалном помирењу. Влада је у мају наставила с финансијском помоћи свим Србима притвореним у МКТЈ-у или осуђеницима и њиховим породицама.

На пољу националног процесуирања ратних злочина, између тужилаца за ратне злочине Србије и Босне и Херцеговине је у јануару потписан протокол о сарадњи у размени информација и доказа у предметима ратних злочина. Две стране су се од тада редовно састајале да би и практично проширили сарадњу. Сарадња и размена информација са Хрватском и ЕУЛЕКС-ом је настављена. У складу са новим процесним правилима, судови су процесуирали предмете ефикасније и судије су имале бољи учинак. Број оптужених особа у 2012. је био низак и није било напретка у истраживању високих официра укључених у ратне злочине. Судови су наставили да изричу благе казне. Озбиљни проблеми у систему заштите сведока нису решени и нису побољшане помоћ и подршка жртвама. Једино је дозвољено да чланови Коморе помажу жртвама, иако би имали користи од помоћи и подршке искусних стручњака за заштиту људских права.

Политика Републике Србије у погледу **Међународног кривичног суда** у складу је са водећим начелима ЕУ и Заједничким начелима ЕУ о интегритету Римског статута. Србија нема ниједан билатерални споразум о имунитету.

Остварен је напредак у вези са **процесом Сарајевске декларације**, који окупља Босну и Херцеговину, Хрватску, Црну Гору и Србију и чији је циљ налажење одрживих решења за избеглице и расељена лица из периода оружаних сукоба у бившој Југославији током 90-их. Спровођење Регионалног стамбеног програма који има за циљ да обезбеди становање за избеглице и расељена лица чија ситуација је најосетљивија у ове четири земље и који је опсежно подржан финансијском помоћи ЕУ, је отпочело у априлу када су међународни донатори одобрили први круг пројеката. Заједничке регионалне информативне кампање о овом програму су спроведене широм региона. Међутим, капацитети за спровођење у партнерским државама морају бити додатно побољшани и треба окончати серију документа и процедура да би одобрен пројекат у земљи почео. Остаје да се оснују ефикасне јединице за спровођење пројекта и ригорозне процедуре за избор корисника као и унакрсну проверу података о кориснику. Питање пензија избеглица у оквиру билатералне радне групе између Хрватске и Србије остаје да се реши. Треба наставити са укупно гледано добром сарадњом између партнерских држава у овом процесу и стамбеном програму.

Неразрешена судбина **несталих лица** у сукобима током 90-их и даље је хуманитарно питање на Западном Балкану. Према евиденцији из јула 2013, 11.859 лица се и даље води као нестало у конфликтима у региону, према статистици Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК). Од овог броја, око 7.886 случајева се односи на сукоб у Босни и Херцеговини; 2.246 на сукоб у Хрватској и више од 1.727 на сукоб на Косову. Недостатак информација о потенцијалним гробницама и тешкоће у идентификацији ексхумираних људских остатака и даље представља кључну препреку за разрешавање случајева несталих лица. Београд и Приштина су одржали два састанка да би се бавили овим питањима у оквиру Радне групе за нестала лица под покровитељством МКЦК-а. Решено је 44 случаја, углавном захваљујући информацијама које су обезбедиле српске власти и међународне заинтересоване стране. Србија и Хрватска су наставиле формалне контакте о несталим лицима и у јулу, а први састанак поновно основане билатералне радне групе одржан је у Загребу где су се две стране споразумеле да се састају четири пута годишње. Као резултат правосудне сарадње између ове две земље пронађено је и ексхумирано гробно место 13 жртава у близини Вуковара. Међутим, сам процес је укупно гледано и даље спор и потребно је снажније политичко опредељење подржано финансијским и техничким средствима.

Регионална сарадња и добросуседски односи су суштински елемент процеса европских интеграција Србије. Србија је наставила да активно учествује у регионалним иницијативама и организацијама, као што су Регионална иницијатива за миграције, азил и расељена лица (МАРРИ), Централноевропска иницијатива (ЦЕИ), Савет за регионалну сарадњу (РЦЦ), Централноевропски споразум о слободној трговини (ЦЕФТА), Уговор о енергетској заједници и Споразум о заједничком европском ваздушном простору (ЕЦЦА). Нови Генерални секретар РЦЦ-а долази из Србије. Србија је у априлу била домаћин регионалној министарској конференцији о борби против организованог криминала, корупције и правосудној сарадњи. Трилатерални председнички самит је одржан између Србије, Турске и Босне и Херцеговине у мају, а претходило му је министарски састанак о привреди и трговини у марту. Српски

председник је у јуну именовано личног изасланика у Регионалној комисији за утврђивање чињеница о ратним злочинима (РЕКОМ).

Што се тиче **билатералних односа са осталим земљама обухваћеним процесом проширења и суседним државама чланицама ЕУ**, српско вођство је унапредило контакте на високим нивоима са суседним земљама уз обновљени подстицај од јануара. Након његових спорних изјава о Сребреници и Вуковару, српски председник је начинио неколико посебно гостољубивих потеза који су допринели духу помирења. Након ступања ССП-а на снагу 1. септембра 2013, Србија ће морати да закључи билатералне конвенције о регионалној сарадњи у складу са чланом 15. ССП-а са Албанијом, Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом.

Српски министар спољних послова је посетио *Албанију* у октобру 2012. у првој посети те врсте у осам година. Међутим, билатерални односи су повремено били напети, уз узајамно окривљавање за изјаве или акције у Прешевској долини што је подигло тензије.

Односи са *Босном и Херцеговином* су се побољшали. Српски председник се у априлу јавно извинио за злочине које су починили појединци у име Србије и српског народа, укључујући и Сребреницу. Кључни развојни моменат је било потписивање протокола о сарадњи у гоњењу починилаца ратних злочина, злочина против човечности и геноцида. Такође су потписани споразуми о реадмисији и изручењу, који искључује ратне злочинце. Било је много узајамних посета на високом нивоу; инаугурисана је Заједничка комисија за економску сарадњу и у децембру је потписан меморандум о разумевању о сарадњи у процесу европских интеграција. Демаркација граница остаје отворено питање.

Односи са *Бившом Југословенском Републиком Македонијом* су додатно унапређени. Прва заједничка седница владе је одржана у јуну у Београду где су потписани споразуми о здравству и унутрашњим питањима и поново су активирани мешовити комитети за мањине и економску сарадњу. Споразум о правној помоћи у кривичним и грађанским стварима је ступио на снагу. Споразум о заједничком извршењу судских одлука у кривичним предметима је ратификован и потписан је споразум о сарадњи у процесу европских интеграција. Није било развоја у односу на спор између православних цркви две државе, за шта су оба премијера сигнализирала да ово питање не би требало да представља препреку дубљој сарадњи.

Председник Владе Србије је посетио *Црну Гору* у септембру. Споразум о полицијској сарадњи је ступио на снагу у марту. Потписан је споразум о реадмисији и споразум о конзуларној заштити и услугама у земљама изван ЕУ. Заједничка специјална јединица за борбу против корупције и криминала је оперативна и већ је довела до полицијских акција у обе земље. Није било нових развоја у спору између православних цркви у ове две земље.

Српски председник је у фебруару и поново у марту посетио *Турску* ради трилатералног састанка са Турском и Босном и Херцеговином и том приликом је потписан протокол о привредној и економској сарадњи. У јуну су потписани споразуми са Турском о узајамној правној помоћи у грађанским и трговинским стварима и кривичним стварима и изручењу.

Српски председник је у септембру посетио *Бугарску*. Споразум о социјалном осигурању је ступио на снагу у фебруару. Заједнички контакт центар за полицијску и царинску сарадњу је

отворен у децембру. Споразум о имплементацији гасне интерконекције Србије и Бугарске је потписан у децембру.

Председник Србије и председник Владе су присуствовали обележавању хрватског приступања ЕУ у јулу, што представља врхунац у серији узајамних посета на високом нивоу која је почела у јануару посетом председника Владе Хрватске Београду. У марту је формирана заједничка мешовита комисија која ће се бавити отвореним билатералним питањима (тужбе за геноциде, избеглице, пензије, демаркација граница и нестала лица), а Хрватска је у јулу доставила ажурирани списак лица која чекају кривичне истраге или оптужнице за ратне злочине.

Узајамне председничке посете обележене изјавама помирења и извињењима за злочине почињене током Другог светског рата обележили су нову фазу у односима са *Мађарском*. У мају је отворен нови гранични прелаз и Србија, Аустрија и Мађарска су потписале трилатералан меморандум о разумевању области унутрашњих послова.

Србија и *Румунија* су наставиле сарадњу у области заштите мањина у складу са Заједничким протоколом из марта 2012. Консултације су настављене под покровитељством Високог комесара ОЕБС-а за националне мањине. Председник Владе Србије је посетио Букурешт у мају.

Укупно гледано, Србија је испунила своје међународне обавезе. Србија и даље у потпуности сарађује са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију. Србија је одржала добре односе са својим суседима и активно је укључена у регионалну сарадњу.

3. Економски критеријуми

Приликом разматрања економских прилика у Србији, приступ Комисије је вођен закључцима Европског савета из Копенхагена из јуна 1993. у којима се наводи да чланство у Унији захтева постојање функционалне тржишне економије и способност суочавања са притиском конкуренције и тржишним снагама у Унији.

3.1. Постојање функционалне тржишне економије

Основе економске политике

У јануару 2013. године Влада је доставила Европској комисији свој Претприступни економски програм (ПЕП) за период 2013-2015. Програм предвиђа благ и могућ опоравак од 2% у 2013. години и даље убрзање реалног раста БДП-а на 3,5% и 4% у наредне две године, што је прилично оптимистично. Пакет мера за фискалну консолидацију, засновану углавном на приходима, усвојен је у јесен 2012. године. Неостварење очекиваног прихода и притисци на страни потрошње довели су до још једног низа мера за консолидацију у јулу и ребаланса буџета, уз повећање циљног дефицита за 2013. годину са почетних 3,6% БДП-а на процењених 5,3% БДП-а. Предузети су одређени кораци за решавање питања бројних препрека које спречавају раст, али се касни са усвајањем и применом одређеног броја важних структурних реформи. У марту 2013. истекао је предострожни „стенд-бај“ аранжман (СБА) склопљен са ММФ-ом, који није био активиран, а нови аранжмани нису склапани. *Уопштено говорећи*, с

обзиром на тешку економску ситуацију, привредне реформе споро напредују. Остваривање одрживе фискалне позиције и решавање питања бројних препрека које спречавају раст и даље представља изазов.

Макроекономска стабилност

У 2012. години Србија је прошла кроз још један период рецесије и привреда се смањила за 1,7%. Домаћа тражња је знатно опала у последњем кварталу када је приватна потрошња опала за 2%, а формирање бруто фиксног капитала за 3,4%. Лабава фискална политика, која је повећала државну потрошњу и довела до великог раста јавне потрошње у предизборном периоду, промењена је крајем године, а извоз је остао једини покретач раста. Стварни раст БДП-а је у првом кварталу био 2,1%, а у другом 0,7%. Међутим, привредни раст је био неуједначен, концентрисан у неколико сектора, а запосленост је стагнирала. Смањење приватне потрошње се наставило, а раст увоза је успорен. Настављен је пад активности у кључним секторима, као што је грађевински сектор и трговина на мало. Просечан доходак по глави становника према куповној моћи остао је непромењен у односу на претходну годину и износио је 35% од просека ЕУ у 2012. години. *Уопштено говорећи*, привреда полако излази из још једне рецесије, али је раст и даље слаб и ограничен на одређене области.

Привреда се и даље суочава са знатним спољним дебалансом. У 2012. години, дефицит текућег биланса се повећао на 10,5% БДП-а, углавном услед повећања трговинског дефицита. Међутим, ово кретање је променило правац до краја године и у првој половини 2013. године дефицит текућег биланса на годишњем нивоу се смањио за пола у еврима на процењених 5,7% БДП-а. До јула је извоз робе и услуга порастао за 20% у еврима, што објашњава опсег прилагођавања текућег биланса, а увоз се није повећавао услед пада домаће тражње. Упркос застоју у привреди земаља ЕУ у којима се налази велики део српске дијаспоре, приватне дознаке су уверљиво порасле за 13% у првих седам месеци.

Спољни финансијски токови су били нестални и задуживање државе заменило је прилив приватног сектора као главни извор финансирања дефицита текућег биланса. Услед знатног одлива, нето стране директне инвестиције су пале на 0,8 БДП-а у 2012. години. Дошло је до одређеног повећања у 2013. години, али далеко испод предкризног нивоа, јер су домаћи ризици и слаба привреда ЕУ угушили прилив. Сектори трговине на велико, грађевинарства и финансијских услуга су привукли више од половине нето страних инвестиција у земљи, док је прилив у секторе који би могли потенцијално повећати извозни капацитет остао занемарљив. Портфолио инвестиције су се повећале услед знатног задуживања државе (три емисије еврообвезница изражене у америчким доларима у укупном износу од 2,5 милијарде евра). У првој половини 2013. године, банке су наставиле да смањују своје обавезе према иностранству. У августу су девизне резерве централне банке остале на подношљивом нивоу од 10,7 милијарди евра, покривајући вредност увоза за више од седам месеци. Спољни дуг приватног сектора остао је прилично стабилан; међутим, због раста јавног дуга, од септембра је укупан спољни дуг висок и износи 83,7% БДП-а до краја јуна. *Уопштено говорећи*, спољни дебаланс се смањио, али је и даље висок. Задуживање државе заменило је прилив приватног сектора као главни извор финансирања дефицита текућег биланса.

У 2012. години, стопа незапослености се повећала на рекордних 23,9%. Према априлској анкети о радној снази, стопа запослености је достигла најнижи ниво у периоду од једанаест

година, док се стопа активности благо повећала, али је и даље остала на веома ниском нивоу од 47,9%. Само је отприлике једна од три особе старије од 15 година била запослена. Запосленост у неререформисаном јавном сектору остала је углавном непромењена. Дуготрајна незапосленост и незапосленост младих људи је константно велика и скоро у читавој земљи је стопа незапослености веома висока. Постоји одређени број ограничења која се односе на плаћање отпремнина, трајање уговора на одређено време, колективне уговоре за читаве бранше, отказе уговора о раду, обрачун зарада и накнаде, а која представљају препреке за отварање нових радних места и смањују флексибилност радне снаге. Први показатељи привредног опоравка у 2013. години нису се прелили на тржиште рада. Број регистрованих запослених лица наставио је да се смањује, а број регистрованих незапослених лица се повећао. Од септембра прошле године стварне бруто и нето зараде су у паду. У првих девет месеци 2013. године, номиналне зараде су се смањиле у просеку за 4,3%. Полазећи од редовних правила индексације, због тешког стања у привреди, Влада је повећала зараде у јавном сектору за 2% у октобру и априлу иако је укупна потрошња државе на зараде и накнаде зарада и даље релативно висока и износи 11% БДП-а у 2012. години. *Уопштено говорећи*, незапосленост је веома велика и стварање одрживе запослености представља велики изазов. Постоји велика нефлексибилност на тржишту рада.

Оквир монетарне политике је остао непромењен и Народна банка Србије је поново потврдила своју опредељеност за инфлационо таргетирање. У новембру је скупштина усвојила измене и допуне Закона о Народној банци, са циљем да коригује неке од измена и допуна из августа 2012. године којима је нарушена независност Народне банке. До априла је годишња инфлација остала на двоцифреном нивоу, што је последица стања из 2012. године када је дошло до депресијације валуте, повећања индиректног пореза и високих цена хране, а одступање од циљне инфлације ($4\pm 1,5$ процентних поена) је далеко премашило задате вредности. Међутим, месечна стопа инфлације се смањила од новембра, у просеку 0,2% у периоду до августа, због слабе домаће тражње, углавном стабилног девизног курса и одложеног усклађивања контролисаних цена. Ови су фактори, заједно са базним ефектима и задржавањем цена хране због боље пољопривредне сезоне, допринели брзој дезинфлацији у току лета, те је инфлација пала на 7,3% у августу.

Централна банка је на повећану инфлацију одговорила поштравањем степена рестриктивности, подижући кључне каматне стопе сваког месеца од септембра (10,5%) до фебруара (11,75%). Када је инфлаторни притисак почео да попушта, банка је у мају смањила своју кључну стопу за пола процентних поена, на 11,25%, након чека је уследило још једно смањење на 11% у јуну. Смањени политички ризици, побољшање спољних рачуна и строжа монетарна политика увелико су стабилизovali девизни курс. Од септембра до априла динар је апресирао у односу на евро око 4% и, иако се почетком јуна тренд преокренуо, динар је почетком септембра 2013. ипак био јачи него годину дана пре тога. Централна банка је наставила са интервенцијама како би ублажила прекомерне дневне осцилације на девизном тржишту. У светлу високог степена евроизације привреде и знатних пролазних ефеката на инфлацију, релативно стабилан девизни курс је имао важну улогу у стабиловању инфлације. *Уопштено говорећи*, инфлаторни притисак је опао уз помоћ ојачаног динара, смањене домаће тражње и боље пољопривредне сезоне. Међутим, инфлација је и даље сама по себи нестабилна, у великој мери зависна од нестабилних цена хране и флукуација девизног курса.

У 2012, која је била изборна година, буџетски расход је прекорачен у скоро свим већим категоријама, достигавши свој највиши ниво у односу на више година уназад. Што је најважније, избрисан је претходни мали добитак који је постигнут консолидацијом расхода, посебно кроз накнаде запослених, субвенције и пензије. Ребалансом буџета, који је усвојен у септембру 2012. године, нова Влада је предузела низ мера за консолидацију, углавном на страни прихода. Међутим, дефицит је у великој мери премашио почетни циљ од 4,25% и достигао 6,4% БДП-а, а ако се узму у обзир трошкови докапитализације банака и банкарских гаранција на позив, онда је још и већи.

Ослањајући се на мере усвојене у јесен, предвиђено је велико смањење буџета за 2013. годину на 3,6% БДП-а. Међутим, од почетка године нису остварени очекивани приходи од пореза, што је онемогућило постизање тог циља. До краја априла, укупни буџетски дефицит је износио 46% од планираног за ту годину. Већи дефицит од очекиваног подстакао је још један низ мера у мају и довео до комплетног ребаланса буџета који је парламент усвојио у јулу. Мере из маја су се односиле углавном на приходе и обухватале су смањење пореза на зараде и повећање доприноса за социјално осигурање запослених и основице пореза на имовину. Јулски ребаланс је повећао циљни годишњи дефицит од 3,6% на процењених 5,3% БДП-а. Предвидео је смањења у трошковима министарстава, фиксну индексацију зарада и накнада зарада за 0,5% у октобру 2013. и повећање неких издатака. Влада је такође усвојила програм реформе јавног сектора, укључујући и акциони план за окончање реструктурирања предузећа до средине 2014. године. До краја августа, укупни приходи су смањени за 4,1%, док су јавни расходи у великој мери били под контролом и смањени су за 5,8% у реалном износу. Међутим, квазифискални расход који се односи на докапитализацију банака и плаћање банкарских гаранција на позив био је велик, што је нарушило буџетску транспарентност и знатно оптеретило јавне финансије. *Уопштено говорећи*, низ мера, које су се односиле углавном на приходе, нису довеле до очекиваног смањења дефицита. Неефикасно управљање расходима и висок ниво потрошње на пензије и зараде треба системски решавати.

Прекршена су фискална правила, а јавни дуг је знатно прекорачио ограничење од 45% БДП-а, достигавши скоро 60% у 2012. години. У складу са законским захтевима, Влада је представила програм за смањење јавног дуга према којем ће се тек 2020. дуг опет смањити испод прага од 45%, и то према прилично оптимистичком сценарију. У 2013. години, велики буџетски дефицит и нова задуживања државе наставили су да повећавају дуг. Од почетка године је такође нарастао дуг за који гарантује држава и гаранције по позиву, што одражава континуирану подршку државе јавним предузећима која послују са губицима. Користећи предности повољног међународног окружења и пад каматне стопе на тржишту домаћих државних обвезница, Влада је у априлу унапред платила око € 330 милиона својих обавеза према Лондонском клубу. Камате за сервисирање дуга порасле су за 55% достигавши 2,0% БДП-а у 2012. години и додатно су се повећале у 2013. години. *Уопштено говорећи*, потребно је хитно усвојити и спровести кредибилан средњорочни програм фискалног прилагођавања, подржан системском реформом јавног сектора како би се успоставила фискална одрживост и зауставио даљи раст јавног дуга.

Напори који су недавно уложени у фискалну консолидацију односили су се углавном на приходе, где су могућности за предузимање даљих мера у великој мери исцрпљене, ако изузмемо смањења великих пореских расхода и бољу наплату. Предузети су одређени мали

кораци да се смањи и реструктурира текућа потрошња и да се реши неефикасност потрошње, али велики и неререформисани јавни сектор и даље је велики терет за буџет. Висок раст извоза је ублажио ефекте смањене домаће тражње и смањио спољни дебаланс, ублаживши депрецијацијски притисак на динар. Инфлација је успорена, али монетарну политику и даље ограничавају нестабилне цене хране, нередовна прилагођавања контролисаних цена и висок степен евроизације привреде. *Уопштено говорећи*, постизање одговарајућег микса политика и даље представља изазов. Фискално прилагођавање засновано на приходима углавном је достигло своје границе, а ефикасност монетарне политике је и даље ограничена.

Садејство тржишних снага

Због промена у ценама потрошачке корпе, удео контролисаних цена пао је за 2 процентна поена на 20%. Од почетка године цене гаса су кориговане два пута, док је планирано поскупљење електричне енергије одлагано неколико пута до августа када је цена порасла у просеку за 11,3% (10,9% за домаћинства). Од почетка 2013. године, тржиште електричне енергије и гаса је либерализовано за велике потрошаче прикључене на преносну мрежу, који морају да купују енергију искључиво по тржишним ценама. Влада је наставила да посредно контролише цене неких комуналних услуга постављајући ограничење на повећање цена комуналних услуга и услуга градског превоза које су под контролом локалне самоуправе. У новембру је Влада усвојила нови критеријум за велепродају и формирање малопродајних цена лекова за људску употребу који се издају на рецепт. Владина уредба којом се ограничава трговачка маржа за основне животне намирнице на 10% истекла је крајем 2012. *Уопштено говорећи*, либерализација цена је унапредовала, али државна контрола цена је и даље велика.

Држава има доминантан удео у великим секторима као што су енергетика, транспорт и телекомуникације. Уложени су одређени законодавни напори у циљу побољшања пословања јавних предузећа, којима се и даље лоше руководи, који углавном имају вишак радника и послују са губицима. Усвојен је закон о јавним предузећима, којим се одређују критеријуми и утврђује поступак за именовање руководства предузећа. Влада је наставила да даје државне гаранције за кредите за ликвидност великих предузећа и „ad hoc“ субвенције одабраним производним предузећима у власништву државе за покриће капиталних инвестиција у модернизацију њихове опреме. Нека од великих предузећа у државном власништву су била предмет (неуспешног) тендера за приватизацију или су у процесу склапања стратешког партнерства са страним инвеститорима. У априлу, уз велику подршку државе, Влада је делимично поново покренула производњу у челичани у Смедереву која је пословала са губицима.

У циљу оживљавања приватизације друштвених предузећа, Закон о приватизацији је измењен и допуњен у децембру 2012. године, што је омогућило повериоцима принудну наплату потраживања од субјеката који се приватизују након 30. јуна 2014. У јуну је усвојен акциони план за реструктурирање 179 ових предузећа, са циљем да се приватизују она која су одржива (у потпуности или делимично), а прода имовина оних предузећа која немају перспективу на тржишту и покрене њихов стечајни поступак. У складу са планом, стечајни поступак је већ покренут за 26 предузећа. *Уопштено говорећи*, одређени кораци су предузети у циљу оживљавања процеса приватизације, нарочито у погледу предузећа у реструктурирању.

Присуство државе у привреди и даље је велико, а државна предузећа су наставила да нагомилавају губитке.

Улазак на тржиште и излазак са њега

Увођење једношалтерског система регистрације привредних субјеката у 2009. години знатно је побољшало ефикасност и брзину поступка регистрације. Од октобра 2012. године укинута је накнада за добијање регистарског броја предузећа који додељује Републички завод за статистику. Међутим, улазак на тржиште је и даље отежан због дуготрајних и скувих поступака за добијање разних дозвола, посебно грађевинске дозволе. Изменама и допунама Закона о планирању и изградњи, који је усвојен крајем децембра, укинута је на годину дана обавеза конверзије права коришћења у право својине као услов за добијање грађевинске дозволе за земљиште стечено кроз приватизацију. У мају је Уставни суд обуставио примену ове одредбе до утврђивања њене уставности. У првој половини 2013. године, број предузећа са блокираним рачунима достигао је 44,7 хиљада, што представља пад од око 25% од септембра. *Уопштено говорећи*, бирократија и тешкоће у добијању грађевинских дозвола и даље представљају велике препреке за ширење пословања.

Правни систем

Иако се законска основа додатно развила, треба озбиљно ојачати спровођење закона. Неуједначена и спора примена закона утиче на трошкове пословања. Број заосталих нерешених судских предмета је и даље велики и предузећа - свесна ограничења система - често избегавају да користе судове као законско решење својих проблема. Траје и примена Закона о реституцији, који би требало да побољша правну јасноћу о власништву над некретнинама. До августа 2013. године решено је око 25% од свих поднетих захтева. У децембру је усвојен и нови Закон о јавним набавкама, којим се повећава транспарентност и уводе мере за спречавање корупције и сукоба интереса. Сива економија је и даље јака и представља велику препреку лојалној конкуренцији и развоју пословања. Корупција штети пословном окружењу, иако је борба против корупције интензивирана. *Уопштено говорећи*, правна предвидљивост и спровођење судских одлука су и даље слаби. Известан напредак је постигнут побољшањем имовинских права. Требало би брзо предузети даље конкретне кораке ка побољшању пословног окружења.

Развој финансијског сектора

Део банкарског система је био под стресом, што је подстакло брзу интервенцију државе, скупе рекапитализације и консолидацију банака у државном власништву. У октобру је Скупштина усвојила закон којим се дозвољава пренос средстава и обавеза из проблематичних државних банака у одрживе банке. На основу тога, случајеви две проблематичне банке (Агробанке и Развојне банке Војводине) решени су уз неограничено покривање депозита. Предузети су даљи кораци у консолидацији банака када је Теленор Србија, главни телекомуникациони оператер у земљи, преузео локалну КБЦ банку, а банка *Societe Generale* преузела клијенте и портфолио КБЦ банке. Средином 2013. године пословала је 31 банка – две мање него у претходној години. Банкарски сектор је наставио да доминира финансијским системом са 93% од укупне активе у 2012. години. У оквиру банкарског сектора, преовлађују банке у страном власништву. У јуну је пословала 21 страна банка са три четвртине укупне банкарске активе,

скоро 80% кредита и 70% свих депозита у банкама. Било је и седам банака које је контролисала држава и само три мале приватне банке. Финансијско посредовање је остало непромењено и актива банкарског сектора износила је 91,8% БДП-а до краја 2012. године.

Побољшали су се показатељи адекватности капитала, а регулаторни капитал у односу на ризичну активу износио је 20,2% у јуну, што је знатно изнад прописаног минимума од 12%. Степен евроизације је остао висок, са око 81% депозита и 72% кредита за становништво и предузећа који су деноминирани у девизама или везани за стране валуте. Кредитна активност је знатно успорена и, не рачунајући ефекат девизног курса, раст домаћег кредитирања је пао на 1% у јуну. Највише су опали кредити за привреду, посебно након обустављања субвенционисаног кредитирања због исцрпљивања средстава, док је кредитирање становништва само незнатно повећано. Комерцијалне банке су се определиле за нискоризичне инвестиције, повећавајући своје учешће у централној банци и смањујући своје обавезе према иностранству. Слабо тржиште рада и пад прихода нарушили су раст депозита немонетарног сектора, који се стално успорава. Квалитет кредитног портфолија се погоршао, углавном у сегменту корпоративног сектора, а коефицијент бруто нереализованих зајмова у јуну је достигао 19,9%. У децембру је централна банка изменила своју Одлуку о управљању ризицима и Одлуку о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке са циљем да олакша решавање нагомиланих нереализованих зајмова. Након затварања Агробанке, која је имала велике губитке, побољшана је профитабилност банака. Ипак, одређени број малих банака, које имају заједнички тржишни удео од око 15%, наставио је да послује са губицима. *Уопштено говорећи*, показатељи капитализације и ликвидности банкарског сектора остали су високи. Међутим, кредитни раст је стагнирао, број нереализованих кредита је велики и треба решавати слабости.

Главни индекс Београдске берзе BelexLine је порастао за 28% (од септембра) до почетка априла, након чега је уследио губитак више од половине тог добитка у току лета. Сектор осигурања је и даље неразвијен, са учешћем укупне премије у БДП-у од 1,8% и премијом по глави становника од око 75 €. У сектору доминира неживотно осигурање, које чини 80,7% од укупне премије осигурања. Број осигуравајућих друштава је остао непромењен: било их је 28, од којих су се 24 бавила искључиво пословима осигурања, а 4 пословима реосигурања. Већина компанија (21) су биле у већинском страном власништву и доминирале су на тржишту са уделом од 90,8% у премијама животног осигурања, 57,6% у премијама неживотног осигурања, 68,8% у укупној активи и 65,5% у запошљавању. Учешће сектора осигурања у укупној активи финансијског сектора благо се повећало, на 4,5% у 2012. години. Средства под контролом добровољних пензијских фондова су се повећала, али су и даље на занемарљивом нивоу од 0,5% БДП-а, док су значај и пословање лизинг компанија наставили да опадају. *Уопштено говорећи*, небанкарски финансијски сектор је и даље неразвијен.

3.2. Капацитет за суочавање са притисцима конкуренције и тржишним снагама из ЕУ

Постојање функционалне тржишне привреде

Присуство државе у привреди је и даље велико, а приватни сектор је слаб и незаштићен, јер се владавине права не придржава систематски. Привредне реформе напредују веома споро. Домаћи и спољни дефицит је и даље велик и постоји велика структурна нефлексибилност и

препреке за раст. *Уопштено говорећи*, функционисање тржишних механизма и даље отежавају деформације и правна несигурност.

Људски и физички капитал

И даље постоји јаз између понуде и потражње квалификоване радне снаге, а систем образовања наставља да образује радну снагу која не одговара потребама привреде. Као последица тога, главне карактеристике тржишта рада су висока незапосленост особа са основним и средњим образовањем, те велика дуготрајна незапосленост и незапосленост младих људи. У октобру 2012. године, Влада је усвојила стратегију образовања која предвиђа низ мера за побољшање квалитета образовања на свим нивоима до 2020. године. Међутим, акциони планови за имплементацију стратегије до сада нису припремљени, а финансирање је ограничено потребом да се обави фискална консолидација заснована на расходима. Активни програми тржишта рада и даље се недовољно финансирају и не баве озбиљно проблемом незапослености младих и дугорочне незапослености. *Уопштено говорећи*, стратегија образовања је амбициозна, али њено спровођење представља изазов.

Србији су и даље потребна знатна улагања како би унапредила и побољшала своју физичку инфраструктуру, која је дуги низ година занемаривана. Државне инвестиције су повећане на 3,7% БДП-а у 2012. години, али су и даље ниске и смањене су за 37% у реалном износу у односу на првих осам месеци 2013. године. Радови на главним саобраћајним коридорима споро напредују, а једним делом касне због питања експропријације, преклапања надлежности различитих институција и недостатка пројектне документације. Енергетска ефикасност и даље је на ниском нивоу и потребна су даља улагања у енергетску инфраструктуру, посебно у производњу и дистрибуцију електричне енергије. Предузети су кораци да се обезбеди страном финансирање за велике инфраструктурне пројекте у секторима транспорта и енергетике, које могу да помогну да се убрза рад на стратешки важним пројектима. Гринфилд стране директне инвестиције (СДИ) су занемарљиве, упркос континуираном давању скупих државних субвенција. *Уопштено говорећи*, потребна су велика улагања у физичку инфраструктуру. Државне инвестиције су ограничене финансијским потешкоћама и хитном потребом за даљом фискалном консолидацијом. Обезбеђивање средстава за финансирање великих транспортних и енергетских пројеката мора да буде у складу са одрживошћу јавног дуга.

Структура сектора и предузећа

Након посебно лоших временских услова током зиме и суше током лета, у 2012. години је додата вредност у пољопривреди опала за 17%, а њено учешће у бруто додатној вредности се са 10,8% из претходне године смањило на 10,4%. Удео индустрије је такође пао, са 29,3% на 28,7%, док је удео услуга повећан на 61% БДП-а. Запосленост је остала углавном непромењена у свим секторима. Неформални сектор је остао велик, услед нефлексибилности радног законодавства и искоришћавања слабости у пореској политици и политици издатака, као и у примени закона. *Уопштено говорећи*, привредом доминирају услуге, иако је удео пољопривреде и даље велик. Неформални сектор представља велики изазов.

Утицај државе на конкурентност

Државна помоћ је у 2012. години била за 7% виша него у 2011. години и износила је 2,6% БДП-а. Од укупне државне помоћи која је одобрена 2012. године, 35,8% је била регионална помоћ, 13,6% је била друга врста хоризонталне помоћи, 22% је била секторска помоћ, а 28,6% је отишло пољопривреди. Било је веома мало државне помоћи за област обуке и област истраживања и развоја. Већина помоћи је додељена у виду субвенција (скоро 60%) и пореских подстицаја (32,6% од укупне помоћи). Монополистичке структуре под контролом државе још увек постоје у великом броју сектора, а држава је наставила да у великој мери субвенционише сектор транспорта, који је добио скоро петину укупне помоћи. Требало би доследно спроводити контролу државне помоћи и још увек треба укинути изузеће од правила о државној помоћи које је одобрено предузећима која се приватизују. Требало би систематски обавештавати о новим мерама државне помоћи пре него што ступе на снагу. Комисија за контролу државне помоћи тек треба да покаже своју независност кроз *ex post* контроле и коришћење одредбе о повраћају незаконите државне помоћи. *Уопштено говорећи*, држава наставља да у великој мери утиче на конкурентност тако што обезбеђује знатну количину државне помоћи у најразличитијим облицима.

Економска интеграција са ЕУ

ЕУ је и даље главни трговински партнер Републике Србије, са учешћем од око 58,1% у укупном извозу земље и 58,2% у њеном укупном увозу у 2012. години. Удео извоза у ЕУ и удео увоза из ЕУ је благо порастао у односу на 2011. годину. Извоз Републике Србије у ЕУ је порастао брже од увоза, што је довело до повећања покривености увоза извозом у ЕУ са 48% у 2009. години на 60% у 2012. години. Учешће држава потписница ЦЕФТА у укупном извозу износило је 32,4%, а 10,4% у укупном увозу у 2012. години. Удео нето прилива СДИ из ЕУ у укупном нето приливу СДИ био је 64% у 2012. години. Стварни просечни раст бруто плата био је 1% у 2012. години, док је просечни раст продуктивности рада био негативан, због чега је порасла стварна јединица трошкова рада. У реалним ефективним износима (где је услед инфлације дошло до дефлације), у 2012. години је дошло до просечне депресијације динара за 7,7%. Међутим, тренд депресијације се преокренуо у августу 2012. године и до августа 2013. године динар је за ојачао за 10,4%. *Уопштено говорећи*, трговинска интеграција са ЕУ је остала на високом нивоу.

4. СПОСОБНОСТ ПРЕУЗИМАЊА ОБАВЕЗА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ ЧЛАНСТВА

Овај део аналитичког извештаја садржи анализу способности Републике Србије да преузме обавезе чланства, тј. правне тековине ЕУ наведене у уговорима, секундарном законодавству и политикама Уније. У њему се такође анализира административни капацитет Србије за спровођење правних тековина ЕУ. Анализа прати структуру 33 поглавља на која су подељене правне тековине ЕУ. У сваком сектору Комисија оцењује постигнути напредак у посматраном периоду и резимира укупни ниво припрема земље.

4.1. Поглавље 1: Слободно кретање робе

Што се тиче **општих начела**, није било помака.

Што се тиче **хоризонталних мера**, Србија је у јануару додатно ускладила законодавство с правним тековинама ЕУ усвајањем преосталих подзаконских аката у области метрологије. Треба повећати број запослених који су задужени за хоризонталну координацију.

У области *стандардизације*, Институт за стандардизацију Србије (ИСС) усвојио је скоро 94% европских стандарда (EN) неопходних за чланство у Европском комитету за стандардизацију (CEN) и Европском одбору за електротехничку стандардизацију (CENELEC). Србија још није поднела захтеве за чланство у CEN-у и CENELEC-у. Укупан број стандарда ЕУ и других докумената који се примењују као национални био је 21.191, укључујући 14.912 CEN стандарда, 5.963 CENELEC стандарда и 316 стандарда Европског института за телекомуникационе стандарде (ETSI). Повучено је 10.779 спорних српских стандарда и сродних докумената. ИСС има 215 активних техничких одбора. Институт има 66 стално запослених, па је његов укупни административни капацитет адекватан.

У области *оцене усаглашености*, формирана су бројна тела за оцену усаглашености у складу с релевантним директивама ЕУ: 7 за Директиву о машинама, 4 за Директиву о ниском напону, 4 за Директиву о електромагнетној компатибилности, 7 за Директиву о лифтовима, 8 за Директиву о опреми под притиском и једно тело за Директиву о радио опреми и телекомуникационој терминалној опреми.

У области *акредитације*, Акредитационо тело Србије (АТС) потписало је Споразум о међусобном признавању акредитације (MRA) са Међународном организацијом за акредитацију лабораторија (ILAC) у области калибрације, тестирања и инспекције и Мултилатерални споразум о признавању у области сертификације производа са Међународним акредитационим форумом (IAF). Успостављене су нове области акредитације за неколико директива „новог приступа“. По први пут, Европска комисија (ЕК) признала је једно национално сертификационо тело, тело које врши сертификацију органских производа у складу с правним тековинама ЕУ, дозволивши тако Србији слободан извоз и пласирање органских производа на тржишту ЕУ. До јуна месеца АТС је акредитовало 535 тела, укључујући 313 за тестирање, 53 за калибрацију, 9 медицинских лабораторија и 125 инспекцијских органа, плус 21 сертификационо тело за производе, 9 за системе управљања и 2 за лица. Број запослених у АТС-у и даље је недовољан да би могли да извршавају ове нове задатке.

У области *метрологије*, Дирекција за мере и драгоцене метале постала је члан EURACHEM-а и Србија је по први пут укључена у EURAMET-ов Метролошки програм за иновације и истраживања (EMPIR). Усвојена су 23 правилника за спровођење оквирног закона. Укупно гледано, унапређен је административни капацитет Института.

У области *тржишног надзора*, после једног периода слабе активности, Савет за безбедност производа поново је почео редовно да ради у јануару како би укључио представнике релевантних група. Унапређене су међуинституционална сарадња и сарадња са сектором цивилног друштва, привредом и академским круговима. Треба ојачати административне капацитете заједничког тела за надзор хемикалија и биоцидних поризвода.

Што се тиче **законодавства „старог приступа“ у области производа**, Република Србија је ускладила своје законодавство са правним тековинама ЕУ у области претходно упакованих производа и мерних јединица. Још увек треба ускладити законодавство с правним тековинама

ЕУ у бројним областима, укључујући законске прописе о емисији загађујућих материја из недрумских мотора, производима од кристалног стакла, текстилним производима и обући.

Када је реч о **законодавству „новог и глобалног приступа“ у области производа**, Србија је усвојила и ускладила законодавство с релевантним директивама о личној заштитној опреми, о опреми и системима за употребу у потенцијално експлозивној атмосфери (*ATEX* директива), о буци коју емитује опрема која се употребљава на отвореном простору и о неаутоматским вагама (*NAWI* директива). Србија је ажурирала листу стандарда у области електромагнетне компатибилности, безбедности машина, нисконапонске електричне опреме и опште безбедности производа, неаутоматских вага и радио опреме и телекомуникационе терминалне опреме. Међутим, потребно је наставити усклађивање, између осталог у области грађевинских производа, жичара, пловних објеката за рекреацију, козметике и безбедности играчака.

Што се тиче **процедуралних мера**, закон о роби двоструке намене још увек није усвојен. Законодавство Републике Србије треба ускладити са правним тековинама ЕУ у области ватреног оружја за цивилну употребу и у области повраћаја културних добара која су незаконито уклоњена са територије држава чланица ЕУ.

Закључак

Постигнут је напредак у области слободног кретања робе. Србија је наставила да усклађује хоризонтално законодавство. Усвојено је 94% стандарда ЕУ. Акредитационо тело Србије потписало је нове мултилатералне споразуме и споразуме о међусобном признавању акредитација, док је Дирекција за мере и драгоцене метале примљена у *EURACHEM*. Треба ставити јачи акценат на административне капацитете и међуинституционалну координацију. Укупно гледано, остварен је умерен напредак у припремама у области слободног кретања робе.

4.2. Поглавље 2: Слобода кретања радника

У области **приступа тржишту рада**, Скупштина још увек није усвојила Закон о запошљавању странаца.

Национална служба за запошљавање дефинисала је циљеве у склопу припрема Србије за учешће у *EURES*-овој (Европска служба за запошљавање) мрежи. База података Националне службе за запошљавање о слободним радним местима је непотпуна јер послодавци нису у обавези да евидентирају сва слободна радна места у централној бази података.

Што се тиче **координације система социјалног осигурања**, ступили су на снагу билатерални споразуми са Аустријом, Бугарском и Словачком. Систем електронске размене информација међу бившим југословенским републикама и даље је ограничен и функционише само у Словенији. Због ограничених ресурса државне управе, треба ојачати капацитет установа социјалног осигурања.

Припреме за увођење **европске здравствене картице** још нису почеле.

Закључак

Ако се изузму припреме за учешће у *EURES*-у, постигнут је незнатан напредак у области слободе кретања радника. Укупно гледано, остварен је умерен напредак у припремама у овој области.

4.3. Поглавље 3: Право пословног настањивања и слобода пружања услуга

Није било помака у области **права пословног настањивања**.

Што се тиче **слободе пружања прекограничних услуга**, треба усвојити општи закон којим би се српско законодавство ускладило с Директивом о услугама. Потребно је ојачати капацитете служби које се баве сектором услуга.

У области **поштанских услуга**, у априлу је усвојена Поштанска стратегија за период 2013-2016. године. Унапређени су укупни административни капацитети Републичке агенције за поштанске услуге (РАПУС). Административни капацитети инспектората ресорног министарства су слаби, па је праћење квалитета неадекватно. Јавни поштански оператер је модернизовао своје оперативне процесе али сектор још није корпоративан.

Још није усвојено законодавство о **међусобном признавању стручних квалификација**.

Закључак

Постигнут је незнатан напредак у области права пословног настањивања и слободе пружања услуга. Потребни су даљи напори како би се законодавство ускладило с правним тековинама ЕУ и унапредили административни капацитети у овој области. Укупно гледано, постигнут је умерен напредак у припремама у области права пословног настањивања и слободе пружања услуга.

4.4. Поглавље 4: Слободно кретање капитала

У области **кретања капитала и платних система**, у децембру су усвојене измене и допуне Закона о девизном пословању. Овим изменама и допунама додатно се либерализују капитални послови и за физичка и за правна лица. Још увек постоје ограничења у вези са краткорочним капиталним пословима док су депозити резидената и даље делимично либерализовани. Дугорочни капитални послови су у потпуности либерализовани. И даље постоје ограничења у области стицања некретнина, посебно пољопривредног земљишта.

Законодавство Србије о **платним системима** још увек треба ускладити са правним тековинама ЕУ.

Што се тиче **борбе против прања новца**, Србија је отпочела процес националне процене ризика. Управа за спречавање прања новца (УСПН) потписала је меморандуме о разумевању са Аргентином, Андором, Панамом, Данском и Португалом, па је сада укупан број потписаних МоР 42. УСПН нема одговарајући пословни простор, што компликује запошљавање нових службеника и оснивање центра за обуку.

Закључак

У области кретања капитала постигнут је ограничен напредак. Потребно је да Србија уложи додатне напоре да би се са законодавство у области краткорочних капиталних послова, некретнина и платних система ускладило са правним тековинама ЕУ. Укупно гледано, остварен је умерен напредак у области слободног кретања капитала.

4.5. Поглавље 5: Јавне набавке

У погледу **општих начела**, нови Закон о јавним набавкама усвојен је у децембру а ступио је на снагу у априлу. Он предвиђа даље усаглашавање са правним тековинама ЕУ. У закон су уведене одредбе о спречавању корупције и сукоба интереса са циљем унапређења транспарентности и интегритета система јавних набавки. Законом се такође јачају овлашћења Управе за јавне набавке (УЈН) и Републичке комисије за заштиту права у поступцима јавних набавки (у даљем тексту: Републичка комисија). УЈН је у марту усвојила пет правилника за спровођење новог закона. Такође, како би олакшала процес јавних набавки у пракси, у јулу је објавила девет стандардних модела докумената и један пакет смерница. Надограђен је портал за јавне набавке и усвојен Општи речник набавки. Националну стратегију и акциони план за унапређење система јавних набавки треба ускладити с новим законом. Усвојене су две уредбе које се односе на Закон о јавно-приватном партнерству (ЈПП) и о концесијама.

Што се тиче **доделе јавних уговора**, УЈН примећује тенденцију опадања нерегуларности у коришћењу преговарачког поступка у првој половини 2013. године. УЈН је у процесу запошљавања осам нових службеника, али потребно је даље јачање њених административних капацитета. Буџетска инспекција Министарства економије и финансија предузела је мере у вези с нерегуларностима у поступцима јавних набавки вредним 17 милиона евра. Треба ојачати њене административне капацитете. У области ЈПП и концесија, Комисија за ЈПП (КЈПП) одобрила је три пројекта која се углавном односе на концесије и два која се односе на ЈПП. Административни капацитети КЈПП углавном су остали ограничени. Поправља се институционална сарадња у области јавних набавки, укључујући ревизорске и правосудне институције, и то првенствено између УЈН, Републичке комисије и Државне ревизорске институције, али је још треба ојачати. У целини посматрано, органи надлежни за поступке јавних набавки не предузимају довољно често одговарајуће мере у случајевима када је утврђена злоупотреба јавних средстава.

У области **правних лекова**, Скупштина је у марту именовала нове чланове Републичке комисије у складу са Законом о јавним набавкама. Нова организациона структура и пословник о раду усвојени су у јулу. Број пристиглих случајева у Републичку комисију порастао је за 23% у 2012. години, а број решених случајева је порастао за 31%. Наставила је да активно прати како се спроводе њене одлуке. Наставила је да гради своје административне капацитете и капацитете за спровођење прописа и сада има укупно 40 запослених. Републичка комисија још треба да ради на јачању кредибилитета и на постизању солидних резултата у пракси тако што ће обезбедити да се њене одлуке спроводе.

Закључак

Остварен је добар напредак у области јавних набавки. Новим Законом о јавним набавкама извршено је даље усаглашавање законодавства с правним тековинама ЕУ и унапређени су поступци јавних набавки. Капацитети у овој области, а посебно капацитети УЈН, и даље су недовољни. Треба се обезбедити делотворна координација главних заинтересованих страна. Укупно гледано, у усклађивању у области јавних набавки забележен је умерен напредак.

4.6. Поглавље 6: Право привредних друштава

У области **права привредних друштава**, Агенција за привредне регистре објавила је акте о оснивању и статуте у складу са Законом о привредним друштвима. Агенција је у јануару почела да води регистар привредних комора. Процес електронске регистрације још увек није оперативан.

У области **рачуноводства и ревизије привредних друштава**, у јулу је усвојен Закон о рачуноводству како би се обезбедило даље спровођење Четврте и Седме директиве о праву привредних друштава. Законом о ревизији усвојеним у јулу национално законодавство додатно је усклађено са Осмом директивом о праву привредних друштава.

Закључак

У области права привредних друштава остварен је напредак. У области рачуноводства и ревизије привредних друштава усвојена су два нова закона ради даљег усаглашавања са правним тековинама ЕУ у овој области. Уопштено говорећи, у области права привредних друштава постигнут је знатан напредак.

4.7. Поглавље 7: Право интелектуалне својине

У области **ауторских и сродних права**, извесне измене и допуне закона о правима интелектуалне својине, усвојене у децембру, нису у складу с правним тековинама ЕУ. Ове одредбе треба усагласити у периоду не дужем од пет година од ступања на снагу Привременог споразума. У јулу је усвојен нови Закон о заштити топографија полупроводника којим се српско законодавство додатно усклађује с правним тековинама ЕУ. Укинута је Комисија за ауторска и сродна права, а њене надлежности пренете су на Завод за интелектуалну својину (ЗИС). ЗИС-у су потребни додатни капацитети да обухвати нове надлежности.

У области **права индустријске својине**, у јануару је измењен и допуњен Закон о жиговима ради даљег усаглашавања с правним тековинама ЕУ и Србија је постала чланица Међународне уније за заштиту нових биљних сорти (*UPOV*).

У области **спровођења** прописа, ЗИС је спровео бројне обуке за запослене у државним органима за спровођење прописа и за МСП. Управа царина увела је веб апликацију за електронску размену информација с носиоцима права. У посматраном периоду смањен је број случајева заплене фалсификоване робе. Пореска управа повећала је број провера за 74% у 2012. години. Провере су показале да је број случајева коришћења илегалног софтвера у

Србији у опадању. Тржишна инспекција Министарства трговине и телекомуникација примила је већи број захтева и конфисковала је више робе током целе 2012. године.

Мора се обезбедити потпуна усклађеност са извршном директивом. Још увек недостаје формални механизам координације институција задужених за заштиту права интелектуалне својине. Касни се са спровођењем националне стратегије и акционог плана у области права интелектуалне својине за период 2011-2015. године. Још увек није пронађено решење за питање дугорочне финансијске одрживости ЗИС-а. Учешће привредних субјеката и потрошача у спречавању кривотворења и пиратерије и даље је ограничено. Треба обезбедити специјализацију тужилаца, судија и судских већа који решавају предмете у области права интелектуалне својине.

Закључак

У области права интелектуалне својине остварен је ограничен напредак. Спровођење је унапређено, мада остаје да се обезбеди формална координација заинтересованих страна и делотворно спровођење националне стратегије у области права интелектуалне својине. Измене закона о ауторским правима које се односе на наплату такси представљају корак уназад у смислу усклађивања с правним тековинама ЕУ. Уопштено говорећи, усаглашавање у области права интелектуалне својине је унапређено.

4.8. Поглавље 8: Конкуренција

У области **борбе против монопола и концентрација**, Комисија за заштиту конкуренције (КЗК) усвојила је четири одлуке о рестриктивним споразумима, једну одлуку о злоупотреби доминантног положаја и 62 одлуке о концентрацијама у скраћеном поступку, а спровела је и три истражна поступка о концентрацијама које су условно одобрене. Шест одлука КЗК су делимично или у потпуности потврдили судови док су две укинуте КЗК је наставила са секторском анализом тржишта нафте у 2012. годину, а наставила је и анализу сектора млека. КЗК је потписала меморандум о разумевању са одговарајућим органом из Русије.

Противречно законодавство којим се ограничава обим и делотворност закона који регулише конкуренцију, нарочито у области регулисања цена, усвојено је без претходних консултација са КЗК. Финансијски план КЗК за 2013. годину још увек чека одобрење владе. Са 30 запослених, капацитети КЗК су и даље недовољни. Треба ојачати капацитете правосуђа за оцењивање сложених случајева конкуренције. Треба интензивирати промовисање конкуренције.

У области **државне помоћи**, Комисија за контролу државне помоћи (ККДП) усвојила је 111 одлука, укључујући 41 закључак о накнадном (*ex-post*) поступку контроле, у односу на 148 одлука усвојених у претходном периоду. Већину постојећих програма државне помоћи, укључујући и шеме фискалне помоћи, треба ускладити с правним тековинама ЕУ. Правила о помоћи у пружању услуга од општег економског интереса треба ускладити с правним тековинама ЕУ. Мора се спровести делотворан механизам да би се обезбедило поштовање прага помоћи *de minimis* и правила кумулације помоћи. Мора се укинути пракса изузимања предузећа у процесу приватизације од правила за доделу државне помоћи. ККДП треба да покаже да је оперативно независна посебно од тела која додељују државну помоћ. Потребно је уложити додатне напоре како би се обезбедило обавештавање ККДП о мерама за доделу

помоћи и добијање њеног одобрења пре него што се помоћ додели. Уредба о субвенционисању продаје аутомобила произведених у Србији усвојена је у марту без претходног обавештавања и одобрења ККДП. Уредба је била у супротности са Привременим споразумом и са правним тековинама ЕУ па је накнадно укинута.

Кад је у питању либерализација одређених сектора, изван број предузећа у Србији и даље ужива, *de facto* или *de jure*, специјална или ексклузивна права, нпр. у области транспорта, инфраструктуре, поштанских услуга, телекомуникационих услуга, радиодифузије, пољопривреде, животне средине и, донекле, енергетике. Неопходни су додатни напори у правцу либерализације тржишта у складу с правним тековинама ЕУ.

Закључак

У области конкуренције није било напретка. Србија треба да поправи резултате у погледу претходног (*ex ante*) обавештавања о мерама државне помоћи. Законодавство у области државне помоћи мора се ускладити с правним тековинама ЕУ и примењивати на сва предузећа, укључујући и она која су у процесу приватизације. И у области борбе против монопола и у области државне помоћи потребне су додатне пропагандне мере. Уопштено говорећи, усклађивање у области конкуренције је умерено напредовало.

4.9. Поглавље 9: Финансијске услуге

У области **банака и финансијских конгломерата**, усвојене су неке мере како би се решило питање нереализованих зајмова и реструктурирања банака. У октобру је усвојен Закон о преузимању имовине и обавеза одређених банака, који има за циљ одржање стабилности финансијског система. Национална банка Србије (НБС) усвојила је Одлуку о управљању ризицима банака, Одлуку о адекватности капитала банке и Одлуку о класификацији билансне активе и ванбиласних ставки банке. Повећани су капацитети Управе за надзор над финансијским институцијама која је недавно основана у оквиру НБС. Још није остварена пуна примена стандарда Базел II. НБС је одложила усвајање своје стратегије за пуно спровођење стандарда Базел III – међутим, неки елементи ових стандарда већ су уведени. Још није постигнуто усклађивање с најновијим правним тековинама ЕУ о осигурању депозита.

У области **осигурања и добровољних пензијских фондова**, НБС је наставила да надгледа осигуравајућа друштва и повећала је број непосредних контрола. Усаглашеност са Директивом Солвентност II тек треба да буде постигнута. Није било измена закона у вези с добровољним пензијским фондовима.

Није било помака у области **инфраструктуре финансијског тржишта**.

У области тржишта хартија од **вредности и инвестиционих услуга**, спроводе се се подзаконски акти које је 2012. године усвојила Комисија за хартије од вредности. Није било даљег усаглашавања са правним тековинама ЕУ о агенцијама за кредитни рејтинг и о институцијама колективног инвестирања (*UCITS*).

Закључак

У области финансијских услуга постигнут је изванредан напредак. Предузети су кораци ка решавању питања нереализованих зајмова и реструктурисања банака. Потребни су додатни напори, нпр. за усклађивање правила Републике Србије са захтевима Базела III, Директиве Солвентност II и Директиве о координацији прописа о институцијама колективног инвестирања у преносиве хартије од вредности (*UCITS*). Уопштено говорећи, усклађивање у области финансијских услуга је умерено напредовало.

4.10. Поглавље 10: Информационо друштво и медији

У области **електронских комуникација и информационих и комуникационих технологија** (ИКТ), у марту је усвојен годишњи акциони план (2013-2014) спровођења стратегије е-комуникација за период 2010-2020. године. У октобру је усвојен план доделе фреквенција којим је дозвољено коришћење опсега од 900 и 1800 MHz за е-комуникације на технолошки неутралној основи која омогућава коришћење нових бежичних широкопојасних услуга. Према последњим доступним подацима, пенетрација фиксне широкопојасне мреже порасла је на 13,5% становништва, што је низак проценат у поређењу са просеком у ЕУ који износи 28,2%. Стопа пенетрације мобилних услуга, укључујући 3G већа је од просека ЕУ, док је пенетрација широкопојасне мобилне телефоније још увек ниска са 3,5%, што је испод просека ЕУ од 8,8%. Србија још увек треба у потпуности да се усклади са Регулаторним оквиром ЕУ из 2009. године. Измене и допуне буџетског закона и закона о платама у јавном сектору усвојене септембра 2012. године утицале су на оперативну независност Републичке агенције за електронске комуникације (РАТЕЛ) и њену способност да запосли и задржи компетентне људе. Мере за заштиту конкуренције треба у потпуности спроводити, посебно на тржишту фиксне телефоније. Одложено је спровођење могућности преноса фиксног телефонског броја. Још увек није уведен јединствени број за хитне случајеве 112.

У септембру су Србија и Косово постигли договор о телекомуникацијама у оквиру дијалога под покровитељством ЕУ. Према овом договору, Телеком Србија ће легално пружати услуге на Косову до 2015. године. Такође, 2015. године Међународна унија за телекомуникације доделиће Косову троцифрени међународни позивни број.

У области **услуга информационог друштва**, у августу је усвојен акциони план за 2013-2014. годину за спровођење Стратегије развоја информационог друштва за период 2010-2020, а у марту је основана радна група за развој националне широкопојасне мреже. Потребно је даље усклађивање са условним приступом и законодавством ЕУ у области е-трговине. Административни и инспекцијски капацитети ресорног министарства и његових организационих јединица надлежних за ИКТ и дигиталну администрацију и даље су недовољни. Треба ојачати укупне ИТ капацитете, посебно на локалном нивоу.

У погледу **аудиовизелне политике**, није било напретка у спровођењу Медијске стратегије, која има за циљ усклађивање са правним тековинама ЕУ у овој области. Прелазак на дигитални систем мора бити ефикасан да би се испоштовао задати рок, јун 2015. Одредбе које предвиђају финансирање медија из државног буџета треба да се ускладе са правним тековинама ЕУ које се односе на државну помоћ.

Закључак

Постигнут је изванредан напредак у области информационог друштва и медија усвајањем неколико акционих планова за спровођење стратегија за развој информационог друштва односно е-комуникација. Законодавни оквир треба даље ускладити с правним тековинама ЕУ, а мере за заштиту конкуренције у области електронских комуникација треба у потпуности спроводити. Забрињава питање буџетске и оперативне независности регулаторне агенције у области телекомуникација. Медијска стратегија мора се интензивније спроводити. Србија мора да испуни обавезе преузете договором с Косовом у области телекомуникација. Свеукупно, напредак у усклађивању са правним тековинама ЕУ у области информационог друштва и медија и даље је умерен.

4.11. Поглавље 11: Пољопривреда и рурални развој

Када је реч о **хоризонталним питањима**, Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју усвојен у јануару предвиђа исплате везане за производњу, премије за квалитет и мере руралног развоја. Закон је увео унакрсну усклађеност, инструмент сличан ономе у правним тековинама ЕУ, али мере подршке које се везују за производњу нису у складу с правним тековинама ЕУ. Попис пољопривреде – први у последњих 50 година – завршен је, а прелиминарни резултати објављени су у јануару. Наставља се развој административних капацитета система књиговодствених података на пољопривредним газдинствима. Број газдинстава која учествују у систему повећао се са 42 на 173. Још није усвојена Стратегија пољопривредног и руралног развоја. Треба ојачати административне капацитете, а нарочито треба попунити упражњене више позиције у пољопривредној администрацији које утичу на квалитет и брзину доношења одлука. Још увек није успостављен интегрисани систем администрације и контроле (ИСАК).

Што се тиче усклађивања с правним тековинама ЕУ у области **организације заједничког тржишта**, успостављен је законски основ за систем географских индикација у сектору вина. Преко 1.600 винограда површине од око 1400 хектара уписани су у виноградарски регистар. Капацитет управе задужене за организацију тржишта вина треба додатно ојачати. Нацрт закона о алкохолним пићима мора се додатно усагласити са правним тековинама ЕУ пре усвајања.

У области **руралног развоја** развијају се оперативне структуре за ИПА програм руралног развоја. Међутим, капацитети управног органа, будуће агенције за плаћања и ревизорског органа морају се ојачати како би се наставио развој система управљања и контроле. Тек треба успоставити јаке везе са заинтересованим странама кроз проширење услужних и институција за рурално финансирање.

У области **политике квалитета**, успоставља се систем етикетирања и контроле пољопривредних производа и намирница са ознаком заштићеног имена порекла и заштићеног географског порекла. У области **органске пољопривреде**, још није усвојен национални акциони план развоја органског сектора у Србији.

Закључак

Известан напредак остварен је у области пољопривреде и руралног развоја. Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју предвиђа јаснији и предвидљивији оквир за планирање за пољопривреднике. Међутим, тек треба усвојити Стратегију пољопривреде и руралног развоја и потребна је додатна изградња капацитета како би се обезбедило спровођење ИПА програма за рурални развој. Уопштено говорећи, у области пољопривреде и руралног развоја усклађивање са правним тековинама ЕУ и даље је у раној фази.

4.12. Поглавље 12: Безбедност хране, ветеринарска и фитосанитарна политика

У области **општих начела безбедности хране**, афлатоксинска криза нагласила је недостатке система безбедности хране и хране за животиње у Србији, посебно недостатак добро установљене националне референтне лабораторије. Да би се решио овај проблем основана је радна група за припрему неопходних законских прописа. Дирекција за националне референтне лабораторије у Министарству пољопривреде има озбиљан мањак службеника и не може да врши своје дужности. Већина лабораторијског особља је административно особље. Што се тиче правила за **безбедност хране и посебних правила за храну за животиње**, јуна месеца усвојен је правилник о систему брзог узбуњивања за храну и храну за животиње.

Што се тиче усклађивања и спровођења правних тековина ЕУ у области **ветеринарске политике**, нова кампања оралног вакцинисања лисица против беснила успешно је завршена. Број случајева беснила код животиња значајно се смањио, са само 19 регистрованих 2012. године и само 4 регистрована случаја у првој половини 2013. године. Успостављен је систем регистрације газдинстава која се баве узгојем пчела и регистровано је преко 300,000 кошница. Треба завршити успостављање система евидентирања кретања оваца и коза. Није било помака у области регистрације стоке.

У погледу **пласирања на тржиште хране, хране за животиње и споредних производа животињског порекла**, нова правила о хигијени објеката за храну и храну за животиње делимично су усаглашена с правним тековинама ЕУ. У припреми је нови национални програм праћења и контроле безбедности хране и хране за животиње. Србија још увек треба да усвоји програм за унапређење објеката. Национални систем за управљање споредним производима животињског порекла још увек је слаб и треба да буде унапређен како би био у складу са захтевима ЕУ.

У области **фитосанитарне политике**, уведен је систем биљног пасоша и почела је регистрација оператера. Ревидиране су одређене процедуре за пограничне фитосанитарне инспекције. Међутим, фитосанитарне процедуре у Србији морају се додатно усагласити с правним тековинама ЕУ. У фебруару је објављен правилник којим се предвиђа годишњи програм пост-регистрационе контроле остатака производа за заштиту биља у храни биљног и животињског порекла. Усвојен је програм праћења остатака пестицида за 2013. годину. Поступак регистрације нових средстава за заштиту биља треба додатно ускладити са правним тековинама ЕУ. Нови правилник о методама испитивања сорти усвојен је у октобру. Србија је у јануару постала пуноправни члан Међународне уније за заштиту нових биљних сорти.

Фитосанитарна лабораторија остаје најслабији део Дирекције за националне референтне лабораторије и њен се капацитет мора ојачати.

Што се тиче **генетски модификованих организама (ГМО)**, Закон о ГМО није усаглашен са законодавством ЕУ. Ово остаје један од кључних услова за чланство Србије у СТО.

Закључак

Мали је напредак остварен у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Треба успоставити поуздан систем националних референтних лабораторија како би се унапредила општа безбедност хране. Такође, неопходна је даља изградња капацитета када је реч о објектима за храну и храну за животиње, споредним производима животињског порекла и фитосанитарној политици. Закон о ГМО треба усагласити са законодавством ЕУ како би се обезбедило приступање Србије СТО. Уопштено говорећи, припреме у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике умерено су напредовале.

4.13. Поглавље 13: Рибарство

Захтеви ЕУ у погледу **управљања ресурсима и флотом, као и инспекције и контроле** не односе се на унутрашњи риболов и стога се не примењују у Србији, осим за контролу маркетинга и следљивости производа рибарства. У априлу је основана радна група за успостављање националне шеме сертификације. Национална шема сертификације улова за увоз и извоз производа рибарства још није усвојена.

Србија још увек нема **структурне мере** које би се односиле на комерцијално рибарство малог обима и унутрашње рибарство. У области **тржишне политике**, није било помака у вези са оснивањем организација произвођача и прикупљањем података о тржишту. Капацитет администрације која управља и контролише увоз и извоз производа рибарства треба да се унапреди и усклади са правним тековинама ЕУ.

Када је реч о **државној помоћи**, Закон о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју усвојен у јануару предвиђа помоћ за произвођаче конзумне рибе и рибе за рибља плодишта. Фонд за заштиту животне средине престао је да постоји у октобру, а његов буџет и функције нису расподељене. Ово негативно утиче на заштитне мере, посебно на мере које се односе на заштићене врсте риба.

Није било помака у области **међународних споразума** у овој области.

Закључак

У области рибарства остварен је мали напредак. Треба успоставити националну шему сертификације улова за увоз и извоз производа рибарства и систем прикупљања података о тржишту. Уопштено говорећи, припреме у области рибарства умерено су напредовале.

4.14. Поглавље 14: Транспортна политика

У области **друмског транспорта**, усвојено је више измена и допуна подзаконских аката о подели и техничким условима за моторна и прикључна возила, тежини и димензијама возила, као и о испитивању возила. Усвојени су подзаконски акти о безбедносним условима у

тунелима, ванредном превозу, програму обуке и провери знања за возаче возила која преносе опасан терет, начину смештаја терета, његовог обезбеђења и означавања, као и о додели дозвола за међународни јавни превоз ствари домаћим превозницима. Именовани су директор и помоћник директора Управе за транспорт опасног терета. Агенција за безбедност саобраћаја повећала је свој капацитет са 50 на 65 планираних радних места. Обезбеђена је транспарентност накнада за ванредне транспортне операције које премашују дозвољене димензије возила, укупну масу и осовинско оптерећење. Оно што и даље изазива забринутост јесте безбедност саобраћаја на путевима због високог броја саобраћајних незгода са смртним исходом на годишњем нивоу, који је ипак у опадању. Додатно усаглашавање са најновијим правним тековинама ЕУ о безбедности саобраћаја на путевима и опасних материја и даље је неопходно. Подзаконски акти о времену одмора и управљања возача ангажованих у домаћем транспорту још увек нису усвојени.

У области **железничког транспорта**, нови Закон о железници усвојен је у мају. Законом је предвиђена трансформација српске железнице, Железнице Србије, у групацију у којој доминантни превозник у железничком саобраћају обавља превоз и путника и робе. Закон прописује више инструмената заштите које онемогућавају оператера да ограничава независност управљача инфраструктуре. Новим законом појачана је улога Дирекције за железнице. Дирекција за железнице преузела је функције тела за издавање лиценци, регулаторног тела и безбедносног органа. Преговарано је о неколико споразума о зајму за возни парк и унапређење шинске мреже, од којих су неки закључени. Потребно је појачати улогу регулатора железничког саобраћаја који треба да има овлашћење да одлучује о структури управљача инфраструктуре и спроводи одлуке о сарадњи и регулаторне одлуке наплаћивањем новчаних казни. Закон о железничкој безбедности и интероперабилности још увек није усвојен. Фер приступ тржишту и транспарентан систем наплате инфраструктуре тек треба да се постигну јер је тржиште и даље практично затворено. Железнице Србије и даље онемогућавају приступ домаћем теретном оператеру, док нове учеснике на тржишту обесхрабрује дуга процедура издавања лиценце. Извештај о мрежи још увек није објављен. Још увек није потписан ниједан уговор о јавним услугама на националном, нити локалном нивоу. Независно тело за истраге несрећних случајева није основано. Споразум о граничном прелазу између Црне Горе и Србије треба додатно да се усагласи са законодавством ЕУ како би се осигурала независност управљача инфраструктуре.

У области **унутрашњег водног транспорта**, у марту је завршено спровођење Речних информационих сервиса за реку Дунав, као и за реку Сава. Више од 160 комерцијалних пловила и 50 државних пловила опремљено је AIS технологијом за праћење и лоцирање. Именован је директор Агенције за управљање лукама. Измене и допуне Закона о пловидби и лукама на унутрашњим водама усвојене су у децембру, чиме су усклађене процедуре за техничку инспекцију пловила. Дирекција за унутрашње пловне путеве премештена је у састав Министарства саобраћаја, али ово није негативно утицало на њене запослене, нити на њен рад. Усвојен је Закон о државној припадности и упису пловила. Усвојени су подзаконски акти о условима у погледу здравствене способности и полагању стручних испита за чланове посаде бродова унутрашње пловидбе, о унутрашњим водним путевима, као и о начину обављања пробне вожње и зонама пловидбе бродова.

У области **комбинованог транспорта**, изградња првог савременог интермодалног терминала у Београду још увек није почела. Подзаконски акти о мерама подршке за интермодални транспорт, о подстицајним мерама за превознике у друмском саобраћају, као и о товарним јединицама у железници тек треба да буду усвојени, након усвајања новог закона о железници у мају.

У области **ваздушног транспорта**, усвојено је шеснаест подзаконских аката. Директорат цивилног ваздухопловства саставио је листу авио-превозилаца на које се примењује забрана свих летова у Европској унији. Остварен је значајан напредак у погледу испуњавања услова из првог транзиционог периода примене Споразума о заједничком европском ваздухопловном простору, нарочито у области економске регулативе и безбедности.

Транспоноване услова из другог транзиционог периода поменутог Споразума такође добро напредује, пре свега на пољу економске регулативе. Основано је национално тело задужено за спровођење закона којим су регулисана права путника. Европска агенција за безбедност ваздушне пловидбе (EASA) је у октобру позитивно оценила област безбедности ваздушне пловидбе. Директорат цивилног ваздухопловства почео је спровођење прописа ЕУ о издавању лиценци члановима летачке посаде, како је потврђено од стране EASA. У складу са препорукама које је дала EASA, Директорат цивилног ваздухопловства спроводи корективне акционе планове. Још увек није завршено спровођење правила за доделу слотова, услуга земаљског опслуживања и аеродромских накнада.

У области **поморског транспорта**, Закон о државној припадности и упису пловила усвојен је у јануару. Потребно је да се Закон о поморској пловидби усклади са Конвенцијом о раду помораца из 2006. године, као и са другим конвенцијама Међународне организације рада.

Није било напретка у области **сателитске навигације**. Учешће Србије у програму сателитске навигације Галилео тек треба да се спроведе.

Закључак

Известан напредак је остварен у области транспортне политике, посебно у друмском, унутрашњем речном и ваздушном транспорту. Даље јачање капацитета је потребно, нарочито за спровођење прописа и инспекције. Неопходно је додатно радити на отварању тржишта у железничком саобраћају, као и у циљу успостављања потребних институционалних структура. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у усаглашавању са правним тековинама ЕУ у области транспортне политике.

4.15. Поглавље 15: Енергетика

Када је реч о **сигурности снабдевања**, остаје да се усвоји нацрт Закона о робним резервама, којим се регулишу обавезне резерве нафте и нафтних деривата. Закон о гасоводу Јужни ток је усвојен, заједно са Уредбом о утврђивању просторног плана за његову изградњу. Овим прописима примењује се Међувладин споразум закључен између Србије и Русије о гасоводу Јужни ток, што изазива забринутост у погледу његове компатибилности са обавезама које намеће Енергетска заједница. Србија и Бугарска потписале су меморандум о разумевању о гасној интерконекцији између ове две земље. Припрема овог пројекта је у току и на добром је путу, али је неопходно да се обезбеде финансијска средства. Није остварен напредак у погледу

усклађивања са одредбама које се тичу сигурности снабдевања природним гасом. Међутим, настављено проширење капацитета подземног складишта у Банатском Двору доприноси већој сигурности снабдевања.

У области **унутрашњег енергетског тржишта** остварен је добар напредак. Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС) дала је сагласност на правила о раду тржишта електричне енергије и правила о промени снабдевача. Од јануара, тржишта електричне енергије и гаса су либерализована за велике потрошаче који су повезани на преносну мрежу, а који више немају право да их снабдева јавни снабдевач по регулисаним тарифама. Од 26 таквих потрошача електричне енергије, један је променио снабдевача, док су остали наставили да се снабдевају преко предузећа ЕПС по тржишним ценама. Балансно тржиште електричне енергије функционише од јануара. Правила о раду тржишта електричне енергије усвојена су како за пренос, тако и за дистрибуцију. АЕРС је у августу дала сагласност на Правила о раду транспортног система гаса. У октобру, АЕРС је дала сагласност на нова правила за расподелу прекограничних капацитета за електричну енергију, чиме је омогућена координација расподеле капацитета. У новембру, АЕРС је дала сагласност на споразуме између српског оператора преносног система, ЕМС, и његових румунских и мађарских колега о координацији расподеле капацитета. Влада је усвојила уредбу о оснивању резервног снабдевача, али још увек није завршено раздвајање функција дистрибуције и снабдевања у јавном предузећу за производњу, дистрибуцију и снабдевање електричном енергијом - ЕПС. Влада је усвојила Уредбу о енергетски заштићеном купцу, у којој су прописани критеријуми и мере заштите. Усвојени су подзаконски акти у области снабдевања гасом која се односе на методологију утврђивања цене за приступ дистрибутивној мрежи, одређивање трошкова прикључења на систем за пренос и дистрибуцију, а усвојен је и правилник за издавање дозволе. Државно предузеће Србијагас још увек није раздвојено. Оно остаје потпуно интегрисано предузеће и једини испоручилац на велико на тржишту. Угоросгас, још једно вертикално интегрисано предузеће, такође још увек није раздвојено. Примена Закона о енергетици и усклађивање са трећим пакетом правних тековина ЕУ о енергетици захтеваће повећање броја особља АЕРС, као и даљу изградњу капацитета и јачање независности.

У септембру су Србија и Косово закључили споразум о енергетици у оквиру дијалога у ком посредује ЕУ. Применом овог споразума, Србија ће испунити своје обавезе које проистичу из Уговора о енергетској заједници, а које је до сада кршила. Овај споразум предвиђа да у року од три месеца српски оператор преносног система, Електро мрежа Србије, потпише оперативни споразум са косовским оператором преносног система, KOSTT. Поменути споразум такође предвиђа да ће српско предузеће за снабдевање електричном енергијом легално функционисати на северу Косова.

Када је реч о **обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности**, Влада је усвојила уредбу о подстицајним ценама за откуп струје из обновљивих извора енергије. Износи тарифа једном годишње ће се усклађивати са стопом инфлације у евро зони. Усвојени су сви подзаконски акти који су неопходни за спровођење система подстицајних мера у области обновљиве енергије. У септембру су усвојене измене и допуне Закона о енергетици како би се Агенција за енергетску ефикасност затворила и припојила Министарству енергетике, развоја и заштите животне средине. Влада је у јуну усвојила национални акциони план за обновљиве изворе енергије. Нови Закон о ефикасном коришћењу енергије усвојен је у марту. Подзаконски

акти тек треба да се усвоје. Усвојене су измене Закона о планирању и изградњи како би се ускладио са Директивом о енергетским својствима зграда. Административни капацитети у овој области су веома ограничени. Неопходно је додатно поједностављивање административних процедура за издавање потребних дозвола и прикључења на мрежу.

У области **нуклеарне енергије, нуклеарне сигурности и заштите од зрачења**, инспекцијске функције нису пренете на Агенцију за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (SRPNA), већ су оне остале у надлежности Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Праћење радиоактивности у животној средини на националном нивоу је привремено обустављено због недостатка финансијских средстава. Стварна финансијска независност, финансирање и адекватан број запослених (тренутно је попуњено 20 од планираних 35 радних места) неопходни су како би се обезбедило редовно функционисање Агенције. У септембру је SRPNA издала дозволу за управљање радиоактивним отпадом и коришћење привремених складишта за радиоактивни отпад јавном предузећу Нуклеарни објекти Србије. Србија тек треба да усвоји националну стратегију за управљање радиоактивним отпадом и припреми акциони план за стављање ван погона истраживачког реактора А у Винчи. Национални програм за испуњено гориво још увек није усвојен. Потребни су додатни напори да би се побољшала радиолошка ситуација на локацији Винча, као и на напуштеном руднику Кална и да би се унапредило управљање радиоактивним отпадом на националном нивоу.

Закључак

Остварен је напредак у области енергетике, а посебно када је реч о тржишту електричне енергије, обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности. Кроз примену споразума о енергетици који је постигнут са Косовом у оквиру дијалога у ком посредује ЕУ, Србија ће испунити своје обавезе које предвиђа Енергетска заједница, чиме ће у великој мери допринети нормализацији енергетских односа са Косовом. Потребни су додатни напори да би се постигло даље отварање тржишта, раздвајање и увођење цена које одражавају трошкове. Подзаконски акти у области енергетске ефикасности, као и прописи о робним резервама још увек нису усвојени. Потребно је ојачати улогу и независност регулатора у области енергетике - AERS, и регулатора у области нуклеарне енергије – SRPNA. Србија треба да испуни своје обавезе које је преузела у споразуму о енергетици постигнутим са Косовом. Уопштено говорећи, припреме у области енергетике су умерено напредовале.

4.16. Поглавље 16: Опорезивање

У области **индиректног опорезивања**, законски оквир о акцизама је поново промењен у децембру, након што је изванредан број закона о различитим индиректним порезима (као што су акцизе и ПДВ) измењен и допуњен у контексту фискалне консолидације. Структура акциза на цигарете усаглашена је са правним тековинама ЕУ, те су акцизе повећане. Усклађене су акцизе на нафтне деривате како би се даље усаглашавале са правним тековинама ЕУ. Међутим, други енергетски извори, као што су кокс, уље за ложење, природни гас и електрична енергија и даље остају неопорезовани, а поједини изузеци који се одобравају за посебно коришћење горива нису у складу са прописима ЕУ. Регулатива о ПДВ-у додатно је усаглашена са прописима ЕУ. Стопа ПДВ-а повећана је са 18% на 20%. Прописе о осталим акцизним производима и о питањима као што су кретање и контрола, акцизна складишта и складиштење или концепт пореског обвезника тек треба усагласити са правним тековинама ЕУ.

Када је реч о **директном опорезивању**, усвојене су измене и допуне Закона о порезу на доходак грађана, којима се предвиђа повећање стопе пореза са 10% на 15% на приходе од капитала, капитални добитак и приходе од осигурања. Изменама и допунама Закона о порезу на добит правних лица стопа пореза на добит правних лица повећана је са 10% на 15%. Одлагање плаћања или отпис пореских дугова под одређеним условима помогли су предузећима са финансијским проблемима да измире своје пореске обавезе. Нови прописи о порезу на добит правних лица такође су додатно усклађени са ЕУ Директивом о матичним и зависним друштвима, као и са Директивом о каматама и ауторским накнадама.

У области **административне сарадње и узајамне помоћи**, Србија је наставила да учествује на састанцима о сарадњи између пореских управа Б-6 (балканских земаља). Споразуми о избегавању двоструког опорезивања потписани су са Палестином, Уједињеним Арапским Емиратима и Вијетнамом.

У области **оперативних капацитета и компјутеризације**, Пореска управа Србије (ПУ) наставила је са спровођењем своје корпоративне стратегије за период 2011–2015. ПУ је постала надлежна за игре на срећу. Број електронских услуга је порастао од како је у јануару дозвољено да се годишња пријава пореза на доходак грађана и пријава акцизе подносе електронским путем. У току је увођење електронских пореских пријава за порезе и доприносе. Обука и информисање пореских обвезника довели су до већег броја електронских пријава поднетих преко портала Пореске управе. Број запослених у ПУ је повећан. Започета је обука малих и средњих предузећа о управљању ризицима. Права и обавезе нису увек јасно приказани, због чега су подложни различитим тумачењима. Поред тога, процедуре се разликују од региона до региона. Поједина лица у пореским органима имају велика дискрециона овлашћења, а не постоји ни адекватан механизам контроле. Суочавање са сивом економијом и даље је изазов.

Закључак

Приметан је изванредан напредак у области опорезивања. ПУ наставља са спровођењем своје корпоративне стратегије, али је и даље неопходна боља координација унутар Управе. Модернизација ИТ система и комуникација са пореским обвезницима се настављају, али је потребно додатно унапређивање. Уопштено говорећи, припреме у области опорезивања су умерено напредовале.

4.17. Поглавље 17: Економска и монетарна политика

Када је реч о **монетарној политици**, у новембру су усвојене измене и допуне Закона о Народној банци Србије (НБС) са циљем да се исправе поједине измене и допуне донете у августу 2012. године, којима је угрожена независност Банке. Изменама и допунама усвојеним у новембру утврђена је процедура за смену вицегубернера и чланова Савета губернера, а поново је уведена могућност тражења правног лека за разрешене функционере НБС. НБС и даље примењује политику променљиве каматне стопе за динар, али је оваква политика само делимично делотворна и доводи до нестабилности курса.

Када је реч о **економској политици**, Србија наставља да учествује у надзору економске политике у претприступном периоду. У јануару је Комисији поднела свој економски програм за

2013. годину – Претприступни економски програм за 2013. Програм обухвата период 2013–2015. У њему се предвиђа макроекономски оквир за поменуте три године и описује државна стратегија преласка на нови концепт, који се ослања на трговинске секторе, као и на веће инвестиције и нето извоз. Иако су у програму идентификовани главни изазови, неопходно је да се јасније дефинишу темпо и извори фискалне консолидације, препозна потреба за строжим фискалним правилима и прецизира мапа пута за спровођење структурних реформи. Када је реч о фискалној одговорности, ниво јавног дуга је порастао на 60% БДП-а, прелазећи горњу границу од 45% прописану домаћим законодавством. Капацитет за утврђивање и координацију економске политике и даље је недовољан.

Закључак

Остварен је изванредан напредак у области економске и монетарне политике. Питање независности НБС решено је изменама и допунама закона и није било знакова политичког мешања. Капацитет за утврђивање економске политике и даље је недовољан. Уопштено говорећи, у усаглашавању са правним тековинама ЕУ у области економске и монетарне политике Србија је остварила умерен напредак.

4.18. Поглавље 18: Статистика

У погледу **статистичке инфраструктуре**, капацитет Републичког завода за статистику (РЗС) треба да се унапреди. У јуну 2013. године потписан је Споразум о сарадњи на изради Националног здравственог рачуна између РЗС, Министарства здравља, Завода за јавно здравље, РЗСО и Министарства финансија и привреде.

На пољу **класификације и регистара**, питање регионалне статистичке класификације (будући НУТС) остаје отворено због потребе да се прецизира њен територијални оквир. То превазилази домен техничке експертизе и захтева политичку одлуку.

Када је реч о **секторској статистици**, од октобра је објављено више извештаја о резултатима пописа становништва, при чему је сваког месеца објављена једна монографија или више њих. Први резултати пописа пољопривреде објављени су у фебруару. У периоду мај–јун спроведен је први круг анкете о приходима и условима живота (SILC). Израђена је статистика о социјалној заштити у складу са ЕУ стандардима. Акциони план за израду, достављање и пренос података из националних рачуна усвојен је у децембру. Слање података у Еуростат је значајно повећано.

Закључак

У области статистике остварен је добар напредак. Пописи становништва и пољопривреде су успешно завршени. Секторска статистика је додатно развијена. Како би се правне тековине ЕУ у области статистике у потпуности примењивале, Републичком заводу за статистику је потребно више запослених. Требало би да се реши питање регионалне статистичке класификације. Уопштено говорећи, Србија је напредовала у области статистике.

4.19. Поглавље 19: Социјална политика и запошљавање

Када је реч о **Закону о раду**, усвојене су нове измене и допуне Закона које се тичу породилског одсуства. Још увек нису усвојене мере које имају за циљ стварање

флексибилнијег тржишта рада, које су најављене у новембру у оквиру фискалне стратегије. Потребно је додатно залагање у овој области.

Процес усаглашавања са ЕУ директивама о **безбедности и здрављу на раду** је напредовао, а у децембру је извршено и додатно усаглашавање са преосталим ЕУ директивама о електромагнетним таласима и оптичкој радијацији. У току је рад на изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду, уз израду додатних подзаконских аката. У припреми је нова стратегија о безбедности и здрављу на раду за период 2013–2017. Припрема се и регистар повреда на раду. Инспекторат рада је наставио са вршењем инспекцијског надзора, као и са активностима усмереним на подизање свести у овој области, упркос смањењу броја запослених.

У области **социјалног дијалога**, национални Социјално-економски савет (СЕС) састао се четири пута у току извештајног периода. Савет је консултован у вези са извесним изменама и допунама закона у области запошљавања, рада и образовања. Рад овог тела и даље кочи питање репрезентативности, јер не постоји сагласност о критеријумима за избор синдиката. Није постигнут договор између Социјално-економског савета и Владе о минималној заради на годишњем нивоу. Због тога је Влада у априлу одлучила да минимална нето зарада за 2013. остане 115 РСД по сату. Није основан ниједан нови локални савет, а рад постојећих 18 савета и даље је симболичан. Не постоји свеобухватна евиденција колективних уговора. Потребно је унапредити организације послодаваца на локалном нивоу, као и билатерални социјални дијалог. Област која изазива озбиљну забринутост јесте слаб социјални дијалог, пре свега на трипартитном нивоу.

У области **политике запошљавања**, у јуну је усвојен годишњи споразум о резултатима рада између Министарства рада, запошљавања и социјалне политике (МРЗСП) и Националне службе за запошљавање (НСЗ). Национални акциони план запошљавања за 2013. годину усвојен је у децембру, и у њему је као приоритет одређено запошљавање младих и брига о отпуштеним радницима. Буџет даје предност субвенцијама за запошљавање уместо додатног образовања и обука. Локални планови запошљавања сада садрже и средства из локалних и регионалних извора, поред буџета који је опредељен у Националном акционом плану запошљавања. Преко 2.000 незапослених Рома учествовало је у мерама предвиђеним у Националном акционом плану за 2012. годину. Испитавање радне снаге које је обављено у октобру показало је умерено побољшање показатеља тржишта рада; међутим, ефекат политике запошљавања остаје ограничен, пре свега када је реч о дугорочном, непријављеном раду и запошљавању младих. Обухваћеност тржишта рада активним мерама и даље износи 15% регистрованих незапослених лица. Део републичког буџета који је одобрен за активне мере тржишта рада у 2013. још увек представља 0,1% БДП-а. Овај износ је и даље превише мали да би могла да се обезбеди адекватна обухваћеност незапослених лица на основу утврђених потреба. Модернизација НСЗ-а је настављена, те је директно посредовање сада могуће широм Србије. И даље је неопходна даља консолидација спроведбених структура у МРЗСП за спровођење предвиђених мера. Треба уложити додатне напоре да би се обезбедила боља усмереност и већа ефикасност мера тржишта рада и формулисао стратешки приступ запошљавању, посебно у ситуацији ограничених финансијских средстава, све веће незапослености и све лошијег економског раста.

Није било напретка у погледу припрема за **Европски социјални фонд**.

У области **социјалне инклузије**, подзаконска акта које предвиђа Закон о социјалној заштити усвојена су у мају. Комора социјалне заштите, независна организација радника у социјалној заштити, почела је са радом у јануару. У априлу су усвојене измене и допуне Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом. Фонд за професионалну рехабилитацију и подстицање запошљавања особа са инвалидитетом обухвата око 6500 људи и предвиђа конкретне мере за запошљавање и професионални развој. Број прималаца социјалне помоћи се повећао. У јуну је усвојен акциони план за период 2012–2014 . за спровођење националне стратегије усмерене на побољшање статуса Рома. Препоруке које су дате на семинару о инклузији Рома који су ЕУ и Србија организовали у јуну 2011. активно су спроведене, те је у септембру заједнички договорен нови сет оперативних закључака којима треба да се реше преостала отворена питања. Ромска заједница и даље је изложена различитим врстама искључивања, а опсег социјалних услуга и 36 иницијатива којима се промовише њихова инклузија треба да се прошири. Развој услуга усмерених на ову заједницу у читавој земљи је и даље ограничена. *(Видети и Поглавље 23 – Правосуђе и основна права)*

У области **социјалне заштите**, дефицит пензијског фонда и даље је велики, упркос ограничењу за индексацију пензија. У одсуству потребних средстава за исплату пензија, буџетски трансфери су и даље највећа појединачна ставка на страни расхода. Због недовољно развијених механизма спровођења прописа и контроле, свеукупна одрживост пензијског фонда и фонда за здравствено осигурање још увек је изложена ризику. Србија је наставила са израдом статистике и прикупљањем података који су неопходни за праћење социјалне инклузије и успоставила је интегрисани статистички систем социјалне заштите, у складу са праксом ЕУ. У фебруару је уведена унапређена база података, која обухвата показатеље на републичком и локалном нивоу. Потребни су свеобухватно реструктурирање и реформе да би се повратила одрживост. Интегрисане/хоризонталне социјалне услуге треба даље развијати.

У области **антидискриминације**, у јуну је усвојена стратегија за борбу против дискриминације (2013–2018). Током 2012. године повереник за заштиту равноправности примио је 465 притужби грађана и издао 56 мишљења, 117 препорука и 3 мишљења на законе. Повереник је у 5 наврата поднео тужбе за кршење Закона о забрани дискриминације, а издао је 19 упозорења и саопштења. Канцеларија повереника је била активна у подизању нивоа свести о дискриминацији, као на пример по питању механизма за заштиту од дискриминације. Реакција полиције на нападе против припадника ЛГБТИ популације донекле се побољшала. Поједине одредбе Закона о забрани дискриминације тек треба да буду усаглашене са правним тековинама ЕУ. Ту спадају обим изузетака од начела једнаког поступања, дефиниција посредне дискриминације и обавеза обезбеђења одговарајућег простора за запослене с инвалидитетом. Групе које су највише дискриминисане и даље су Роми, жене, лица са инвалидитетом и сексуалне мањине, које се често суочавају са говором мржње и претњама. Органи власти у Србији треба да развију проактивни приступ бољем укључивању ЛГБТИ популације и већем разумевању у друштву у целини. *(Видети и Поглавље 23 – Правосуђе и основна права.)*

Када је реч о **једнаким могућностима** жена и мушкараца, Управа за родну равноправност у саставу МРЗСП почела је са спровођењем кампања за подизање свести, али њен административни капацитет и даље је слаб. Радно законодавство би требало у потпуности

спровести, нарочито у погледу отпуштања трудница и жена на породилском одсуству, сексуалног узнемиравања и неједнакости на пољу професионалног напредовања и зарада. (Видети и Поглавље 23 – Правосуђе и основна права.)

Закључак

У области социјалне политике и запошљавања забележен је изванредан напредак, нарочито у областима здравља и безбедности на раду, социјалне инклузије и антидискриминације. Системи социјалне заштите, радни односи и социјални дијалог и даље су области у којима је потребно значајно унапређивање. Политика запошљавања и социјална политика настављају да трпе због неповољних економских услова и оскудних јавних финансија. Уопштено говорећи, Србија је почела да решава приоритете у овој области.

4.20. Поглавље 20: Предузетништво и индустријска политика

У области **начела политике предузетништва и индустријске политике**, настављен је рад на изради нове стратегије за конкурентна и иновативна мала и средња предузећа за период 2014-2020. Информације о будућим консултацијама између представника јавног и приватног сектора су доступне јавности и сви заинтересовани учесници могу да се пријаве. Савет за мала и средња предузећа није повећао обим својих активности и број запослених тек треба да се увећа.

У марту је ступио на снагу закон којим се ограничава рок за плаћање, а којим је предвиђен рок од 45 дана за измирење обавеза јавног сектора према приватним предузећима, односно рок од 60 дана за измирење обавеза међу предузећима у приватном сектору. Ово још увек није у складу са ЕУ директивом о неизмиреним обавезама.

Када су у питању **инструменти политике предузетништва и индустријске политике**, Србија наставља да примењује Закон о малом бизнису и да учествује у другим пројектима Европског програма за предузетништво и иновативност (EIP). Дефиниција малих и средњих предузећа наведена у овом закону у складу је са дефиницијом која се примењује у ЕУ у смислу величине предузећа.

Правни прописи којима се уређује пословно окружење су ревидирани и поједностављени. Процес гиљотине прописа сада је проширен и на подзаконске акте који се односе на мала и средња предузећа. Обавезне оцене регулаторног утицаја врше се систематски за нове законе и друге прописе.

Правни оквир за приступ финансијским средствима је побољшан. Фонд за развој одобрава кредите и гаранције мањег обима, као и јавне кредите за почетнике. Међутим, број учесника на тржишту и вредност трансакција капитала и даље су ниски. Потребно је додатно залагање у погледу регистрације предузећа, бизнис инкубатора и доступности финансија за МСП.

У погледу **секторских политика** нису забележена значајнија дешавања.

Закључак

Остварен је изванредан напредак у области начела политике предузетништва и индустријске политике. Институционални оквир за политику о МСП и приступ МСП финансијским

средствима је побољшан. Мере које су предузете да се унапреди пословно окружење, пре свега оцена утицаја нових прописа на предузећа, представљају врло позитиван помак. Србија наставља да на одговарајући начин спроводи Закон о малом бизнису. Уопштено говорећи, припреме у овој области се добро одвијају.

4.21. Поглавље 21: Трансевропске мреже

У области трансевропских **транспортних мрежа** (TEN-T), Србија је наставила да учествује у раду Транспортне опсерваторије за Југоисточну Европу (SEETO) на спровођењу Меморандума о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже у Југоисточној Европи. Спровођење акционог плана за изградњу друмског коридора X је напредовало. Потписани су уговори за изградњу неколико преосталих деоница E80 и аутопутева. Започето је спровођење неколико великих пројеката за израду пројектне документације за железнички коридор X. Преговарано је о неколико споразума о зајму за железничку опрему, од којих су неки и закључени. Неколико инфраструктурних пројеката за унапређење услова пловидбе у мрежи унутрашњих водних путева дуж реке Дунав и реке Саве су завршени или су у току. Када је реч о београдском аеродрому, спроведени су тендери за реновирање перона и авио-моста за путнике. Када је реч о примени акционог плана за изградњу Руте 4 (Београд-Бар), која се назива и „Коридор XI”, остварен је ограничен напредак.

У области трансевропских **енергетских мрежа** (TEN-E), Србија наставља да пружа подршку за реализацију пројекта Гасног прстена у Југоисточној Европи, што је у складу са плановима Енергетске заједнице. У децембру је потписан Меморандум о разумевању између Србије и Бугарске за изградњу гасне интерконеције на релацији Ниш-Димитровград. Припрема овог пројекта је у току и на добром је путу, али је неопходно да се обезбеде финансијска средства. Када је реч о електричној енергији, српски део пограничне интерконеције Ниш-Лесковац-Врање почео је са радом у децембру. Завршени су студија изводљивости, идејни пројекат и процена утицаја на животну средину за нову интерконецију за електричну енергију између Румуније и Србије (Ресита-Панчево).

Закључак

Србија је остварила извешан напредак у области трансевропских мрежа. Наставља да развија своју транспортну и енергетску мрежу и да активно учествује у раду SEETO и Енергетске заједнице. И даље остају велики изазови у смислу финансирања нових интерконеција између енергетске и транспортне мреже. Уопштено говорећи, припреме у области трансевропских мрежа су умерено напредовале.

4.22. Поглавље 22: Регионална политика и координација структурних инструмената

Када је реч о **законодавном оквиру**, прописи у областима које су од значаја за спровођење регионалне политике нису у потпуности усклађени са правним тековинама ЕУ.

У погледу **институционалног оквира**, Србија је наставила са припремама за увођење децентрализованог система управљања ИПА фондовима за компоненте I и II. Пренос овлашћења за ове компоненте је у финансијској фази верификације. Након што је одлучено да се ИПА компоненте III и IV не отварају у текућој финансијској перспективи, релевантни пројекти који су били предвиђени у оквиру ових компоненти биће спроведени у оквиру ИПА

компоненте I. У току су активности на усклађивању структура за планирање и имплементацију националне регионалне политике са регионалном политиком ЕУ, имајући у виду наредну финансијску перспективу (2014-2020.), а са главним циљем да се повећа апсорпција средстава и капацитет за кофинансирање програма који се финансирају из средстава ЕУ.

У погледу **административног капацитета**, Комисија је извршила ревизију у оквиру припреме за пренос овлашћења за управљање ИПА компонентама I и II и навела је да су потребни додатни напори како би се обезбедила адекватна политика задржавања запослених у складу са очекиваним оптерећењем.

На пољу **програмирања**, Србија је уложила велике напоре у припрему секторског приступа за ИПА пројекте у периоду од 2014. па надаље. Непостојање кохерентних секторских стратегија и стратешки израђених инвестиционих планова, што доводи до слабе припреме серије пројеката, и даље представља озбиљан проблем у појединим секторима. Потребно је унапредити капацитете потенцијалних крајњих корисника за израду пројектне документације у складу са ИПА захтевима. У области **мониторинга и евалуације**, секторски одбори за мониторинг за све секторе ИПА компоненти I и II су успостављени и редовно се састају.

У области **финансијског управљања, контроле и ревизије**, системи за финансијско управљање и контролу су додатно унапређени како би били усклађени са захтевима децентрализованог управљања ИПА компонентама I и II. Потребно је унапредити капацитет Канцеларије за ревизију система управљања средствима ЕУ.

Закључак

Забележен је напредак у области регионалне политике и координације структурних инструмената. Србија се спрема да стекне вредно искуство у управљању ЕУ фондовима у оквиру Децентрализованог система управљања (DIS), пошто је у финалној фази преноса овлашћења за две ИПА компоненте. Потребно је обезбедити одговарајући капацитет за имплементацију у оквиру децентрализованог система. Треба побољшати програмирање, посебно у смислу припреме серије квалитетних пројеката на основу релевантних стратегија. Уопштено говорећи, остварен је умерен напредак у припремама у овој области.

4.23. Поглавље 23: Правосуђе и основна права

Правосудни систем

Српске власти су у вези са *реформом правосуђа* предузеле спровођење одлука Уставног суда из 2012. године којима се поништавају одлуке којима судије и тужиоци нису поново изабрани. Тако је на дужност враћено око 800 судија и тужилаца што представља једну трећину њиховог укупног броја.

Високи савет судства (ВСС) и Државно веће тужилаца (ДВТ) су поново изабрали све судије и тужиоце који претходно нису били реизабрани у њихове судове или тужилаштва, или у судове и тужилаштва који су их у погледу надлежности заменили, у року од 60 дана који је одредио Уставни суд. Поред тога, око 900 судија који су од 2009. године били на пробном раду добило је стални мандат.

Народна скупштина је у јулу месецу, након консултација са кључним заинтересованим странама, усвојила нову Националну стратегију реформе правосуђа за период од 2013 до 2018. године. Стратегија полази од проблема који су се појавили у спровођењу претходне Стратегије из 2006. године и израђена је на основу кључних начела независности, непристрасности и квалитета правде, стручности, одговорности и ефикасности правосуђа. Циљ стратегије је да ојача ВСС и ДВТ и учини их одговорним да, као органи који имају надлежност која се темељи на Уставу, гарантују независност судства. Такође је препозната потреба за изменама Устава Србије како би се решило питање недостатка стварне независности судства које се огледа у многим аспектима постојећег система. Циљ стратегије је и јачање оквира за запошљавање, евалуацију, дисциплину и етику у правосуђу. Правосудна академија је добила повећање средстава како би се омогућило да постане обавезно место за ступање у правосудне професије. Комисија за спровођење Стратегије, која се састоји од представника главних заинтересованих страна, биће одговорна за праћење и мерење напретка у спровођењу Стратегије. Акциони план за спровођење Стратегије, усвојен у августу, предвиђа конкретне мере за испуњавање циљева Стратегије, нарочито у критичним областима као што су хармонизација *судске праксе*, смањење броја заосталих нерешених судских предмета и расподела предмета. Благовремено и несметано спровођење акционог плана је кључна прекретница.

Када је реч о **независности** судства, постојећи уставни и законодавни оквир још увек оставља простора за неоправдани политички утицај, посебно када је реч о именовану и разрешењу, тако да га треба изменити и допунити. Након одлуке Уставног суда донете у децембру, којом се утврђује да је правни основ за избор првог председника Врховног касационог суда 2009. године у тадашњем привременом саставу неуставан, нови вршилац дужности председника Врховног касационог суда, стога и вршилац дужности председника ВСС по службеној дужности, изабран је у фебруару. ВСС је предложио кандидате за избор председника Врховног касационог суда, председника Управног, Привредног апелационог и Вишег прекршајног суда, као и председника трију Апелационих судова - у Београду, Нишу и Крагујевцу. Коначан избор ових кандидата ће извршити Народна скупштина. Када буде успостављена нова мрежа судова и тужилаштва, ВСС и ДВТ ће морати да предложе преостале председнике судова и јавне тужиоце, које ће затим изабрати Народна скупштина. Одговорност за предлагање и расподелу буџета судова и тужилаштва и даље деле ВСС и ДВТ, с једне стране, и Министарство правде, са друге стране. Првих 18 дипломаца почетног програма на Правосудној академији је именовано, али ова институција још увек има недовољне капацитете у погледу особља и опреме. Потребне су даље законодавне и институционалне промене како би Академија могла да се сучи са изазовом да постане обавезно место за улазак у правосуђе. ВСС и ДВТ треба да окончају процес усвајања правила за редовно оцењивање рада и учинка судија, председника судова и тужилаца.

Непристрасност судија је и даље генерално обезбеђена. Примењују се правни прописи о сукобу интереса и о аутоматској додели судских предмета. Међутим, и даље се паралелно користе различити софтвери за електронско управљање подацима у апелационим судовима, Управном и Врховном касационом суду, док електронско управљање предметима још увек није уведено у прекршајне судове и тужилаштва.

У вези са **одговорношћу**, једном судији је након спроведеног дисциплинског поступка у 2013. години изречена санкција смањења плате у износу од 40% за период од годину дана. ДВТ је у мају именовало дисциплинске органе за тужиоце и спроведени су први поступци, што је проузроковало да један заменик јавног тужиоца буде разрешен дужности у мају. У октобру је донет Етички кодекс јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца. Поступак за укидање функционалног имунитета судија, тужилаца и чланова Већа и Савета веома ретко се примењује. Спровођење ових контролних механизма треба интензивирати, посебно због тога што и даље постоје тврдње да у правосуђу има корупције.

Што се тиче **ефикасности** правосуђа, Правосудна академија је наставила са одржавањем почетне правосудне обуке и правосудне обуке за активне судије, тужиоце и адвокате. Обука и даље треба да се систематизује и структурира, посебно у погледу унапређења стручног знања у одређеним областима (нарочито у области привредног криминала). Правосудни буџет за 2012. годину је остао стабилан (око 0,65% БДП-а). Број заосталих нерешених судских предмета није значајно смањен у 2012. години (било је више од три милиона нерешених предмета на крају 2012. године). Уставни суд је решио велики број предмета након реформе спроведене прошле године. Међутим, број заосталих нерешених предмета у овом суду је и даље веома забрињавајући (више од 12000 нерешених предмета на крају 2012. године), посебно када је реч о предметима у вези са повредом права на суђење у разумном року. Ступање на снагу Закона о јавном бележничтву је одложено за 2014. годину јер је премало кандидата положило јавнобележнички испит. Број судских извршитеља је повећан након што су у априлу именовани кандидати из друге групе која је положила испит, али је тај број још увек недовољан да би се испунили циљеви утврђени законом ради његовог спровођења. Судски извршитељи се углавном налазе у Београду.

Тренутно је у плану прилагођавање мреже судова и тужилаштва чији је циљ да омогући најбољи распоред поново изабраних судија и тужилаца, при чему се успоставља равнотежа између њихових индивидуалних жеља и уставног права да се не могу премештати са места на место без њихове сагласности и потребе целокупног правосуђа у погледу приступа и близине. И даље постоји велика наједнакост у погледу расподеле предмета судијама и поступци у многим случајевима предуго трају. Потребна је свеобухватна анализа даље реформе мреже судова, нарочито када је реч о трошковима, ефикасности и приступу правди. Треба побољшати квалитет статистике.

Измене и допуне Кривичног законика су обухватиле инкриминацију дела омогућавања злоупотребе остваривања права азила у страном држави; декриминализацију клевете и „недозвољеног јавног коментарисања судских поступака“; препознавање узрока дискриминације као што су етничко порекло, вероисповест, родни идентитет и сексуална оријентација као отежавајућих околности у одређеним кривичним делима и признавање да се правила о застарелости не примењују на сексуалне деликте који су учињени над децом. Кривично дело „злоупотреба службеног положаја“ је измењено како би се редефинисао начин на који се оно примењује на приватне операторе. Предмети у којима је поступак покренут у складу са чланом 359 Кривичног законика се поново разматрају, предмет по предмет. У већина предмета који су до сада поново размотрени извршена је преквалификација у ново кривично дело „злоупотреба положаја одговорног лица“ (нови члан 234 Кривичног законика). До сада је само мали број предмета под општом надлежношћу тужилаштва одбачен. Пажљиво треба

пратити примену ове нове одредбе приватне операторе нарочито у погледу свеобухватне ревизије у области привредног криминала.

Опште спровођење тужилачке истраге у складу са новим Закоником о кривичном поступку према којем се тужилаштву даје водећа улога у кривичној истрази и у предистражној и у истражној фази, одложена је до октобра. У вези са тим су одржане одређене обуке са циљем побољшања капацитета судства и тужилаштва. Међутим, у одсуству система бесплатне правне помоћи чији је циљ пружање делотворне одбране сиромашнијим оптуженима и непостојању инфраструктуре и опреме неопходне за прибављање квалитетних доказа, и даље постоји забринутост за процедуралне гаранције у новом систему. Поред тога, нејасни су планови у вези са људским ресурсима, финансијама и инфраструктуром. Спровођење новог Законика о кривичном поступку треба пажљиво пратити.

Управни суд је решио све предмете старије од три године и 9551 предмет током првих шест месеци 2013. године. Међутим, и даље се суочава са растућим приливом предмета (11315 нових предмета за првих шест месеци 2013. године у поређењу са 4938 нових предмета у 2012. години) и није успео да смањи број нерешених предмета (више од 23200 нерешених предмета крајем јуна у поређењу са више од 21500 на крају 2012. године). Разрада и спровођење јединственог система за решавање заосталих нерешених предмета који је предвиђен новим Акционим планом за спровођење Националне стратегије реформе правосуђа за период од 2013. до 2018. године треба да буде приоритет у тој области. Треба омогућити обуку судија Управног суда у специфичним областима као што су азил, заштита потрошача, државне субвенције и конкуренција.

И даље постоји неконзистентност у *судској пракси*, посебно на нивоу апелационих судова.

У циљу унапређења **приступа правди** у јулу је спроведена реформа прекршајних судова. Међутим, велике препреке у пракси су разлике у оптерећености судова послом, високо просечно трајање поступака, велики број заосталих нерешених предмета и недостатак система бесплатне правне помоћи. Опште увођење акузаторног модела у кривични поступак, који се заснива на једнакости странака од октобра 2013. године, донело је додатну забринутост у овом оквиру и мора пажљиво да се прати.

Политика борбе против корупције

Политика борбе против корупције подупрta је снажном поруком Владе да ће имати „нулту толеранцију“ на корупцију. Након опсежних консултација са заинтересованим странама, у јулу је усвојена нова Стратегија за борбу против корупције за период од 2012. до 2018. године, а уследило је и усвајање припадајућег Акционог плана у августу. Стратегија са једне стране има структурни приступ за бављење питањима као што су добро управљање, независне институције, интерна и екстерна ревизија и контрола и заштита узбуњивача, и са друге стране секторски приступ бавећи се корупцијом у најосетљивијим секторима као што су јавне набавке, урбанзам и просторно планирање, правосуђе, полиција, образовање и здравство. Министарство правде и државне управе је одговорно за координацију спровођења Стратегије и Акционог плана док је Агенција за борбу против корупције одговорна за праћење. Акциони план предвиђа детаљне мере за спровођење Стратегије и фокусира се на најрањивија подручја, као што су унапређење капацитета за спровођење финансијских истрага и увођење

кривичног дела незаконитог богаћења. Омогућена је средњорочна ревизија акционог плана са циљем оцене првих мера спроведених према Акционом плану и могуће измене и допуне или усклађивања неких дугорочнијих мера. Средњорочна ревизија би требало да представља начин за проверу реалности и изводљивости спровођења Стратегије и Акционог плана, како би се осигурало да су оба документа дала конкретне резултате. Спровођење стратегије и акционог плана ће представљати испит спремности и воље Србије да настави даље. Расподела адекватних средстава остаје питање од кључне важности.

Настављено је спровођење преосталих препорука Групе држава против корупције (ГРЕКО) и у децембру су извршене измене и допуне Кривичног законика да би био усаглашен са препорукама из поглавља о инкриминацији треће рунде евалуације ГРЕКО-а из септембра 2012. године.

У области превенције, Агенција за борбу против корупције је покренула националну антикорупцијску кампању за подизање свести јавности, достављено јој је 2112 планова интегритета државних органа и развила је и примењује анализу нацрта правних прописа на ризике од корупције. Агенција је такође повећала активности у области обуке и едукације (3679 учесника је прошло разне едукативне програме у току 2012. године, у поређењу са 1883 у 2011. години). Агенција је побољшала сарадњу са неким заинтересованим странама и унапредила методологију испитивања података из одређених изјава о имовини јавних функционера. Промене у методологији су увеле обавезан корак у којем се захтева провера и упоређивање података који су садржани у изјави о имовини и приходима са подацима које имају најмање четири органа: Министарство унутрашњих послова, Пореска управа, Агенција за привреде регистре и Републички геодетски завод. Број поступака у вези са контролом имовине и прихода јавних функционера се повећао у 2013. години (283), од чега се већина (182) односи на функционере који нису поднели извештај о имовини и приходима у законом прописаном року. Агенција је поднела седам кривичних пријава због постојања основане сумње да јавни функционери нису пријавили имовину Агенцији или су дали лажне податке о имовини са намером да прикрију податке о имовини, укључујући пријаву против посланика Народне скупштине, две против бивших посланика, једну против члана управног одбора и једну против градоначелника. У мају је Агенција усвојила свој први извештај о финансирању изборне кампање 2012. године. Извештаје о годишњем финансирању је послало две трећине политичких група. Агенција је поднела 53 захтева за покретање прекршајног поступка на основу ненаменског трошења средстава, неблаговременог подношења годишњег финансијског извештаја и неподношења извештаја о финансирању изборне кампање. Међутим, случајеве незаконитог богаћења треба испитати у складу са одредбама Акционог плана за борбу против корупције. Потрбно је успоставити евиденцију изјава о имовини и проверу финансирања странака. Откривање и решавање случајева сукоба интереса остаје у раној фази јер иако је обрађено више предмета него икада, само неколико пријава је поднето у току периода извештавања. Половина државних органа који имају обавезу да израде планове интегритета нису испунили ту обавезу, за шта није предвиђена било каква законска санкција.

Савет за борбу против корупције наставио је активност на пољу откривања и анализе случајева системске корупције, као саветодавно тело Владе. Радној групи у оквиру Министарства унутрашњих послова поверен је задатак да прати случајеве корупције на високом нивоу,

укључујући и оне на које је указао Савет. Резултат рада ове радне групе огледа се у подизању седам оптужница за организовани криминал и корупцију, између осталих и против два бивша министра и познатих бизнисмена. Једно суђење је окончано у првом степену и у њему је на четири године затвора осуђен судија а на шест и по година бивши председник Трговинског суда, док су на пет односно девет година затвора осуђени бивши директор једног привредног друшва и један банкар, за кривично дело злоупотребе овлашћења у привреди.

Број истрага које су 2012. године покренули Специјални тужилац за корупцију и организовани криминал у вези са случајевима корупције на високом нивоу се благо повећао (140 нових истрага у поређењу са 115 покренутих у 2011. години). Исто се може рећи и за истраге које су покренула друга јавна тужилаштва током истог периода (2690 нових истрага у поређењу са 2270 у 2011. години). Уставни суд је разјаснио да продужење притвора до суђења током истраге не сме да повреди уставно право на разумно трајање притвора до суђења. Међутим, број осуда је и даље релативно низак. Даљи напори су неопходни како би се успоставила евиденција кривичног гоњења и осуда, посебно у озбиљним предметима Органи за спровођење закона морају бити проактивнији. Недостатак унутрашњих капацитета и стручности за спровођење финансијских истрага и недостатак техничке опреме за примену специјалних истражних мера спречава делотворност истрага. Треба унапредити међуинституционалну сарадњу између агенција за спровођење закона. Цивилно друштво и даље има ограничену улогу. Тек треба да се успоставе механизми за делотворну заштиту узбуњивача. Сектори унутрашње контроле оскудевају у опреми и људству.

Независан надзор и капацитети за рано откривање неправилности и сукоба интереса у јавним предузећима, поступцима приватизације и јавној потрошњи су недовољно развијени. Треба обратити пажњу на корупцију на локалном нивоу. Корупција и даље представља нарочит проблем у здравству и образовању. Потребне су свеобухватне анализе ризика за области подложне корупцији.

Основна права

Србија је већ ратификовала све главне **међународне правне инструменте из области људских права**. Србија је у јануару представила Извештај о људским правима за други циклус Универзалног периодичног прегледа. Савет за људска права УН је дао 144 препоруке које треба да се испуне до 2016. Године, од којих се 77 односе на права ЛГБТИ популације.

Током периода на који се односи овај извештај, **Европски суд за људска права** је изрекао 11 пресуда по 177 представки налазећи да је Србија прекршила Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Број нових представки се повећао што је ставило Србију на пето место земаља са највећим бројем предмета. Највећи број пресуда се односи на кршење права на правично суђење због трајања судских поступака и неизвршења домаћих пресуда. Неопходно је извршење пресуда посебно у случајевима накнаде за раднике у државним предузећима, управних одлука и поновног отпочињања исплата пензија зарађених на Косову. У септембру је на Суду било више од 12200 случајева који се тичу Србије и још 108 случајева у Комитету министара који је надлежан за надзор извршења пресуда.

У вези са **унапређењем и остваривањем људских права**, владина Канцеларија за људска и мањинска права је спровела знатан број активности у које су били укључени различити

државни органи и које су обухватале одржавање обука за судије, тужиоце, правне заступнике, затворске службенике и полицијске службенике. Административни капацитет Канцеларије још треба ојачати.

Када је реч о **спречавању тортуре и лошег поступања**, Заштитник грађана који делује као национални механизам за превенцију тортуре, периодично је посећивао места на којима се налазе лица лишена слободе и притворена по налогу неког јавног органа, са фокусом на полицијске станице. Закон о заштити особа са менталним сметњама, усвојен у мају, увео је основну правну заштиту за особе са металним сметњама које су против своје воље смештене у психијатријске установе. Уставни суд је у јулу први пут препознао повреду права на физички и ментални интегритет затвореника. Незадовољавајућа здравствена нега и недостатак програма адекватне и специјалне терапије још увек изазивају забринутост. Због лоших животних услова у полицијским објектима за притвор, окружни затвори се све више користе као незаконити полицијски објекти за притвор. Издато је упутство полицији за поступање према особама задржаним у притвору, али га треба спровести у пракси кроз адекватну обуку у циљу спречавања лошег поступања. Потребно је ојачати делотворан интерни вансудски механизам за одговарање на жалбе.

Што се тиче **затворског система**, још увек треба да се усвоје нова Стратегија развоја система извршења кривичних санкција 2013-2020, као и нови Закон о извршењу кривичних санкција и први Закон о условним казнама. Закон о амнестији из новембра 2012. године је имао непосредан ефекат на пребукираност у затворима. Измене и допуне Кривичног законика су увеле могућност условног отпуста. Повећан је број алтернативних санкција као што су кућни притвор уз електронски надзор и друштвено користан рад. Затвореницима у три главна затвора (Пожаревац, Ниш и Сремска Митровица) понуђена је стручна обука кроз пилот програме. Ипак, затворски систем се и даље суочава са озбиљном пребукираношћу затвора где на 10500 затвореника долази 8500 места. Неопходни су даљи напори како би се побољшали услови за живот, здравствена нега и пружили адекватни програми терапије за затворенике. Алтернативне санкције треба да се уведу у већем обиму. И даље не постоји довољан број затворског особља у директном контакту са затвореницима.

Када је реч о **слободи изражавања**, *клевета* је декриминализована у децембру, док је говор мржње препознат као отежавајућа околност. Формирана је комисија чији је посебан задатак да истражи *нерешене случајеве убиства новинара* од 1999. до 2001. Године, која активно сарађује са тужилаштвом. Измене и допуне Закона о јавном информисању сада спречавају јавне институције да оснивају јавна предузећа у сектору медија. Међутим, потребни су даљи кораци како би се осигурало успешно спровођење медијске стратегије. И даље је потребно свеобухватно разматрање питања директног финансирања медија и контроле медија од стране државе, укључујући и медије на локалном нивоу. Неизвесност око модела финансирања два јавна медијска сервиса (РТС и РТВ) доводи у питање њихов опстанак и представља разлог за забринутост узимајући у обзир да РТВ емитује програм на језицима мањина. Поступак којим се именују чланови Републичке радиодифузне агенције и даље изазива забринутост. Законски инструменти о јавном информисању и медијима, као и јавним медијским сервисима и електронским комуникацијама тек треба да се усвоје. *Претње новинарима и насиље над њима* и даље представљају значајан фактор за самоцензуру. Иако је поднешено више кривичних пријава на основу оптужница за изазивања етничке, расне и верске мржње и

нетрпељивости и коначне пресуде се и даље ретко доносе. Често се спроводе *медијске кампање* засноване на анонимним изворима или информацијама које су „процуриле“. Ове кампање, које износе детаље у вези са истрагама или најављују хапшења, подривају поверење у судске институције, крше законе о личним подацима и оспоравају претпоставку невиности.

Слобода окупљања и удруживања је загарантована Уставом и углавном се поштује. До септембра 2013. године регистрована је деведесет и једна политичка странка, укључујући 53 странке које представљају мањине. У марту је формирана радна група за израду и спровођење стратегије и акционог плана за борбу против насиља у спорту.

Закон о јавном окупљању тек треба да буде у потпуности усаглашен са Уставом. Ипак, док је Фестивал поноса могао да се одржи у Београду од 21. до 27. септембра, сама Парада поноса, заказана за 28. септембар је забрањена од стране српских власти из безбедносних разлога, трећу годину за редом. Ова одлука је у супротности са пресудом Уставног суда из априла да је забрана Параде поноса 2011. године представљала повреду права на слободу окупљања. Активности екстремистичких десничарских организација и насилних група, такозваних навијача и даље су веома забрињавајуће. Екстремистичке десничарске организације су објавиле црну листу медијских организација, НВО и познатих бранилаца људских права које су назвали „издајницима“ и подстицали насиље против њих. Власти још увек нису предузеле одговарајуће акције.

Слобода мисли, савести и вероисповести је загарантована и углавном се поштује. Смањено се број инцидената на верској основи. Поред 7 верских заједница признатих као традиционалне заједнице према закону донетом 2006. године, регистровано је још 18 верских организација. Недостатак транспарентности и доследности у поступку регистрације је и даље једна од главних препрека које спречавају неке мање верске групе да остварују своја права, приступ црквеним услугама на неким мањинским језицима је у пракси ограничен. Правилник о регистру цркава и верских заједница има неке спорне одредбе што може довести до повреде начела неутралности државе у унутрашњим питањима верских заједница.

Што се тиче **права жена и родне равноправности** у априлу је основан Савет за родну равноправност као међуминистарско тело са задатком да предлаже мере и иницијативе за побољшање родне равноправности. Два посебна протокола о поступању у ситуацијама насиља над женама у породичним и партнерским односима за полицајце и центре за социјални рад усвојени су у фебруару односно марту. Треба појачати заштиту жена од свих облика насиља и унапредити механизме за координацију прикупљања и размене података између релевантних актера. Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици тек треба да се ратификује. Акциони план за спровођење Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама још није усвојен. У одређеном броју општина још увек нису основане локалне комисије за родну равноправност. Треба у потпуности применити радно законодавство, посебно у вези са отпуштањем трудница и жена на породилском одсуству, сексуалног узнемиравања и неједнакости у систему напредовања и плата.

У овласти **права деце**, у априлу су усвојени правни прописи који су укинули застарелост кривичних дела сексуалног насиља на децом. Нови прописи такође предвиђају строжи надзор и полицијске мере за особе осуђене за слична кривична дела, а који се примењују и по завршетку затворске казне како би се спречила будућа кривична дела. Укупан број деце у

институцијама за негу је додатно смањен. Међутим, тешка ситуација у којој живе деца са инвалидитетом и њихов број у институцијама су и даље забрињавајући. У државном социјалном систему је заступљен висок проценат ромске деце, за које постоји већи ризик да ће живети у сиромаштву, раније напуштати школу, бити жртве породичног насиља или бити смештена у установе социјалне заштите. Ово се нарочито односи на децу која живе у ромским насељима. Треба учинити даље напоре у заштити деце од насиља, посебно насиља међу децом и младима. Међусекторска координација у откривању случајева насиља над децом, извештавању о и одговарању на њих постоји само у мање од 20% општина. Још нису усвојене алтернативне санкције за малолетне учиниоце кривичних дела.

У вези са **социјално угроженим и/или лицима са инвалидитетом**, у априлу су донете измене и допуне Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом који предвиђа подстицаје за послодавце који запосле особе са инвалидитетом чиме се мења стари систем казни. У мају су усвојени Закон о заштити особа са менталним сметњама који уводи основне правне гаранције за смештање и лечење особа са менталним сметњама који су против своје воље смештени у психијатријске установе и Закон о правима пацијената. Напори деинституционализације су настављени, заједно са развојем услуга у локалним заједницама. Међутим, треба појачати контролу животних услова у установама за социјално заштиту и психијатријским болницама. Поступци смештања у психијатријску болницу против воље и прописи који се односе на лишавање слободе особа са психолошким и интелектуалним сметњама треба усагласити са судском праксом Европског суда за људска права. Уопштено говорећи, треба унапредити социјалну интеграцију особа са сметњама.

Српски **антидискриминациони** прописи су уопштено у складу са европским стандардима на пољу борбе против расизма и расне дискриминације. Свеобухватна Стратегија за борбу против дискриминације 2013-2018. усвојена је у јуну. Циљ стратегије је борба против дискриминације особа и група које су више изложене дискриминацији и дискриминационим праксама, као што су Роми, жене, припадници ЛГБТИ популације, особе са инвалидитетом и деца. Измене и допуне Кривичног законика су уважиле мотивационе факторе као што су етничко порекло, верска или сексуална оријентација, као отежавајуће околности одређених кривичних дела почињених из мржње. Канцеларија повереника за заштиту равноправности је примила велики број жалби од грађана и наставила активности у циљу подизања свести о дискриминацији и постојећим механизмима за заштиту од дискриминације. Треба унапредити капацитете канцеларије како би се обрадио повећани број жалби. Одређени делови српских прописа о забрани дискриминације нису у складу са правним тековинама Европске уније, а обим изузетака од начела једнаког поступања, дефиниција посредне дискриминације и обавеза обезбеђења одговарајућег простора за запослене с инвалидитетом је велики. Групе које су највише дискриминисане су Роми, лица са инвалидитетом и ЛГБТИ особе, које се, заједно са браниоцима људских права, често сусрећу с говором мржње и претњама.

Спроведене су одређене активности у вези са заштитом **лезбејске, геј, бисексуалне, трансродне и интерсексуалне (ЛГБТИ)** популације. Уопште је процесуирање предмета дискриминације против ЛГБТИ популације било активније, што је резултат полицијске обуке, унапређења судске праксе и побољшања сарадње са ЛГБТИ особама као сведоцима. Новосадски Апелациони суд је донео прву пресуду у Србији за дискриминацију на основу сексуалне оријентације на радном месту. Међутим, Парада поноса, заказана за 28. септембар

у Београду је опет забрањена од стране српских власти из безбедносних разлога, трећу годину за редом. Ово покреће један број питања у вези са недостатком довољне политичке подршке за заштиту права ЛГБТИ популације, неспровођењем уставом загарантованих права на изражавање и права на удруживање, као и капацитет власти да поступају са претњама радикалних група.

Права радника и синдиката су загарантована Уставом и уопштено се поштују, а Закон од штрајку из 1996. године још увек није усаглашен са конвенцијама Међународне организације рада. Нису ревидирани критеријуми за избор репрезентативних социјалних партнера. Неслагања највећих синдиката око ових критеријума и даље блокирају рад Социјално-економског савета, на чије састанке владини функционери не долазе редовно и чија је улога и даље ограничена. Савет није редовно консултован у вези са нацртима закона који су у оквиру његове надлежности. На локалном нивоу, трипартитни социјални дијалог и даље углавном не постоји. *(Види Поглавље 19 – Социјална политика и запошљавање).*

Што се тиче **права својине**, Агенција за реституцију је наставила да спроводи Закон о реституцији из 2011. године. Бивши власници настављају да подносе захтеве за реституцију. Агенција прима око 1000 захтева месечно (21500 захтева је примљено до септембра) и до сада је донела око 6100 одлука. До септембра је око 2700 хектара пољопривредног земљишта и шума, 1400 станова и пословних просторија и 135000м² грађевинског земљишта враћено својим власницима – по процењеној вредности од око 300 милиона евра. Посебан закон о реституцији имовине Јевреја одузете током Холокауста још увек није усвојен.

Прави оквир за поштовање и заштиту **мањина** и културних права постоји и уопштено се поштује у складу са Оквирном конвенцијом о националним мањинама чија је Србија једна од страна. Владина Канцеларија за људска и мањинска права је спровела знатан број активности, али административни капацитет Канцеларије треба ојачати. Покренут је програм стажирања који припадницима мањина које нису довољно заступљене нуди могућности рада у државној управи. Спроведене су мере за емитовање ТВ програма на румунском језику и почело је одржавање часова језика у Источној Србији. Оквир за савете за националне мањине још увек није ревидиран у складу са препорукама које су дале независне институције. Национални савет за мањине који је поново основан у мају, још увек се није састао. Треба у потпуности обезбедити доследно спровођење правног оквира за заштиту мањина у целој Србији, посебно у областима образовања, употребе језика и приступа медијима и верским службама на језицима мањина.

У Аутономној Покрајини *Војводини* постоји висок степен заштите мањина и међуетничка ситуација је и даље добра. Забележени су само спорадични међуетнички инциденти, али се њихов укупан број и даље смањује. Централне и регионалне власти су у марту постигле договор око мера за спречавање и гоњење таквих инцидената. Реакције покрајинских званичника и полиције на те инциденте су биле адекватне, али правни поступак мора бити побољшан пошто је тужилаштво наставило да их третира као прекршаје уместо као кривична дела. Годишњи извештај покрајинског омбудсмана за 2012. годину наводи да се 65 од 1238 жалби односило на питања мањина (5%). Политичка клима је затегнута око питања аутономног статуса покрајине и обележена повременим тензијама будући да је један број странака и политичких покрета почео активно да оспорава ауторитет и ставове владајуће коалиције у

покрајини. Повећана активност екстремистичких десничарских организација је разлог за забринутост.

Што се тиче општина *Прешево, Бујановац и Медвеђа*, било је извесних тензија око проблема споменика бившим припадницима снага које су учествовале у конфликтима 1999-2000. године. Обновљени су разговори између вођа етничких Албанаца и новог директора владиног Координационог тела чиме је успостављен редован дијалог о побољшању ситуације на овом подручју. Након консултација са представницима етничких Албанаца, Влада је у јуну усвојила свеобухватну агенду са мерама које обухватају питања од интеграције у јавну управу до образовања и економског опоравка. Албанско-српски одсек за економију у Бујановцу и даље ради. Одобрене су нове стипендије студентима из Прешева и Бујановца за студирање на Универзитету у Новом Саду. За школску 2012. годину обезбеђено је још уџбеника на албанском језику. У априлу су Влада и Привредна комора одржале први Сајам инвестиционих потенцијала ове три општине. Етнички Албанци и даље немају довољно представника у државној управи и локалним јавним предузећима. Ова област је и даље међу најсиромашнијим у Србији и захтева даље залагање државних органа за њен економски развој.

Што се тиче *Санџака*, међуетничка ситуација је и даље стабилна. Национални савет за образовање је у новембру усвојио наставни план и програм на босанском језику, а припремни часови су почели у фебруару у циљу редовног увођења часова на језику ове националне мањине у школској години 2013-2014. Влада је у јулу усвојила одлуку којом се проширује програм издавања бесплатних уџбеника на језицима мањина у којој је додат и босански језик. Бошњачка заједница и даље није довољно заступљена у локалној самоуправи, судству и полицији. Питање избора Националног савета бошњачке националне мањине и питање две противничке исламске заједнице су остала нерешена. Ова област је и даље веома неразвијена, са високом стопом незапослености и недостатком одговарајуће инфраструктуре и улагања. Неопходно је даље залагање државних органа за њен економски развој.

Када је реч о **Ромима**, у јуну је усвојен Акциони план 2012-2014. за спровођење Националне стратегије за унапређење положаја Рома. Активно се спроводе препоруке ЕУ-Србија семинара из јуна 2011. о инклузији Рома и у септембру је постигнута сагласност око новог скупа оперативних закључака који се односе на преостала нерешена питања. Унапређена је координација владиних институција у овој области. Започело је спровођење новог поступка чији је циљ да осигура упис „правно невидљивих лица“ и постигнути су охрабрујући почетни резултати. Обезбеђена су додатна одржива стамбена решења. Стална подршка која се пружа за 170 педагошких асистената је довела до повећања броја уписане ромске деце у образовне институције, нарочито на предшколском нивоу. Сличан утицај на здравствене индикаторе је имала и даља подршка за мрежу од 75 здравствених посредника. И мере за запошљавање које се односе на Роме су имале одређене охрабрујуће резултате, нарочито у Војводини.

Међутим, Роми се и даље суочавају са тешким условима живота, посебно они који живе у неформалним насељима у којима није обезбеђен адекватан приступ води и струји. Тек треба да се осигура систематско поштовање међународних стандарда о принудном исељењу и пресељењу. Роми су и даље дискриминисани, нарочито у вези са приступом социјалној и здравственој заштити, запошљавању и адекватном становању. Законски прописи које

омогућавају да центри за социјални рад буду привремена адреса ради уписа у матичне књиге тек треба да се примене. Ромска популација, а посебно жене ромске националности, највише је дискриминисана групација на тржишту рада и даље се суочава са социјалним искључивањем и високом стопом незапослености. Стопа напуштања школе за ромску децу остаје висока. Жене и деца ромске националности су и даље често жртве насиља у породици, што се углавном не пријављује. Ромска деца су и даље најзаступљенија (25%) у установама дечије заштите. Потребни су даљи стални напори, укључујући и финансијска средства, за обезбеђивање потпуног спровођења стратегије и акционог плана за Роме у Србији и бављење питањем тешког положаја ромске популације.

Према УНХЦР-у, у Србији живи око 57000 **избеглица** и 209000 **интерно расељених лица** (ИРЛ). Број колективних центара смањен је са 24 на 18 и у њима је смештено 2438 расељених лица. Програм подршке општинама које припремају локалне акционе планове за побољшање статуса избеглица и ИРЛ је настављен и забележен је одређен напредак у вези са стамбеном ситуацијом интерно расељених лица, уз даље обезбеђивање одрживих решења у вези са становањем. Међутим, услови живота многих избеглица и интерно расељених лица су и даље тешки. Многи су незапослени и живе у сиромаштву. Интерно расељена лица која немају личне документе су у посебно тешком положају пошто не могу да остваре своја основна права. Постигнут је изванредан напредак након усвајања Закона о пребивалишту и боравишту који је омогућио ИРЛ да пријаве боравиште на адреси центра за социјални рад, али нове одредбе још увек треба да се у потпуности примене у пракси.

Што се тиче **заштите података о личности**, Канцеларија повереника за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности у августу је пресељена на нову адресу што би требало да омогући проширење административних капацитета канцеларије чим постане функционална од октобра 2013. године. Повереник је добио већи број жалби, које се углавном односе на полицијску евиденцију, као и документацију у вези са здравственом и социјалном заштитом, али нису му додељена додатна средства за рад. Правни оквир и даље треба да се усагласи са стандардима ЕУ у неколико области, посебно у пресретању и заштити података. Још увек треба да се усвоји Акциони план за спровођење стратегије.

Закључак

Остварен је изванредан напредак у погледу правосуђа и основних права. Реформе су на правом путу. Спровођење реформи ће представљати испит спремности и жеље Србије да настави даље.

Усвојена је нова петогодишња стратегија и акциони план за правосуђе. Судије и тужиоци који нису били реизабрани у претходном периоду, реизабрани су након прошлогодишње одлуке Уставног суда. Законодавна активност је била интензивна. Међутим, даље реформе ће захтевати свеобухватну функционалну анализу правосуђа у погледу трошкова, ефикасности и приступа правди, као и измена и допуна Устава.

Усвојени су нова стратегија и акциони план за борбу против корупције за 2013-2018. Повећао се број истрага, и то посебно случајева високе корупције. Настављено је спровођење препорука ГРЕКО-а. Потребно је побољшати спровођење правног оквира и ефикасност

институција надлежних за борбу против корупције. Агенција за борбу против корупције треба што пре да у потпуности користи своје капацитете, нарочито у вези са увођењем строжијих провера финансирања изборних кампања. Полицијски органи морају бити проактивнији и стећи неопходну стручност посебно за рад на финансијским истрагама. Не постоји ефикасан механизам за заштиту узбуњивача. Треба испитати сукоб интереса.

Када је реч о основним правима, усвојена је свеобухватна стратегија за борбу против дискриминације. Клевета је декриминализована. Усвојен је закон о менталним сметњама. Предузете су одређене активности за заштиту права ЛГБТИ популације. Међутим, и даље не постоји довољна политичка подршка и Парада поноса, која је требало да се одржи у Београду, опет је забрањена из безбедносних разлога, трећу годину за редом. Власти треба посебно да обрате пажњу на заштиту медијских организација, браниоца људских права и осталих рањивих група, укључујући Роме и ЛГБТИ популацију од претњи и напада радикалних група. Спровођење медијске стратегије треба да се убрза. Потребни су даљи напори у погледу побољшања услова у затворима. Даљи напори су такође потребни и у јачању правног оквира за заштиту података. Уопштено говорећи, правни оквир за заштиту мањина је успостављен и углавном се поштује. Сада треба да се потпуно и доследно спроведе у целој Србији, посебно у погледу образовања, употребе језика и приступа медијима и верској служби на језицима мањина. Иако је напредак постигнут, потребни су стални напори на побољшању положаја Рома и избеглица и расељених лица.

4.24. Поглавље 24: Правда, слобода и безбедност

Визна либерализација за држављане Србије који путују у подручје Шенгенског споразума примењује се од децембра 2009. године. Ради обезбеђивања текуће примене преузетих обавеза у периоду после визне либерализације успостављен је механизам за праћење. Србија такође учествује у ојачаном систему извештавања договореном након усвајања Заједничке декларације о безвизном режиму у Тирани у новембру. Комисија ће представити свој четврти извештај о праћењу Европском парламенту и Савету до краја 2013. Државни органи Србије су наставили сарадњу у области сузбијања појаве неоснованих захтева за азил у ЕУ и земљама Шенгена. Ипак, број неоснованих захтева за азил у иностранству је и даље велик. Са више од 15.900 захтева у 2012. години према *Фронтексу* (пораст од 38% у односу на 2011. годину), држављани Србије су и даље били једна од група са највећим бројем захтева за азил у ЕУ (нарочито у Немачкој). Са друге стране, број држављана Србије којима је коначно одобрен азил је у 2012. остао стабилан у односу на 2011. годину (310), са стопом признавања од око 1%, што и даље указује на великим делом неосновану природу захтева за азил. Српске власти су предузеле додатне мере, укључујући оперативну сарадњу са државама чланицама и кампање за подизање нивоа свести, како би обавестиле грађане о последицама злоупотребе безвизног режима. Од увођења новог кривичног дела које се односи на помагање у злоупотреби безвизног режима у децембру, вршене су оперативне контроле туристичких агенција и предузећа за превоз путника. Побољшане су граничне контроле, надзорне патроле и анализа ризика. Међутим, упркос благом напретку, потребно је интензивирати дугорочну политику за побољшање социјалне и економске инклузије најосетљивијих група које имају највећу вероватноћу миграције, укључујући Роме, како би се постигао практичан утицај на ситуацију. Потребно је систематски наставити и адекватно финансирати додатне напоре у овим областима.

У области управљања **миграцијама**, гранични органи Србије су опште узев показали проактиван став. Постигли су резултате у пресретању нерегуларних миграната на граничним прелазима и између њих. Број откривених нерегуларних миграната који пролазе кроз Србију и чије је крајње одредиште ЕУ се повећао: Србија је у 2012. пријавила више од 13.900 нелегалних прелазака преко границе. Ово преставља пораст од 34% у односу на 2011. годину. Сличан тренд је уочен и у откривању миграната сакривених у превозним средствима током покушаја нелегалног преласка границе (988 случајева, тј. 36% више него 2011. према *Фронтексу*). То чини четири од десет откривених нелегалних миграната од стране земаља Западног Балкана. Закон о управљању миграцијама, који је усвојен у новембру, идентификује Комесаријат за избеглице и миграције као централну кореспондентну тачку за политику управљања миграцијама и успоставља јединствен систем за прикупљање података и информација од значаја за миграциона кретања. Потребно је осигурати и обезбедити довољна средства за координацију са другим административним телима, посебно са новооснованим саветима за миграције на локалном нивоу.

Србија мора да начини додатне напоре како би обезбедила поштовање права тражилаца азила, као и постепено усаглашавање са правним тековинама Европске уније о легалним миграцијама. Примена Споразума о реадмисији између ЕУ и Србије наставља се без значајнијих проблема, мада су капацитети и ресурси за интеграцију повратника у оквиру процеса реадмисије веома ограничени. Током 2012. године у Србију је из држава чланица ЕУ враћено 6.282 лица (5.150 у 2010. години). Према Споразуму, потписани су нови протоколи за спровођење са Републиком Чешком и Грчком. Земље из којих се најчешће та лица враћају су, по опадајућем броју, Немачка, Шведска, Швајцарска, Данска, Француска и Холандија. Мора се установити заједничко патролирање на новој спољној граници са Хрватском. Уопштено говорећи, управљање миграцијама у Србији и даље умерено напредује.

Када је реч о **азилу**, захтеве и даље привремено обрађује Одсек за азил граничне полиције. Канцеларија за азил која је планирана да ради као првостепено тело још није формирана у складу са Законом о азилу из 2007. године. Ради се на развијању јединствене националне базе података за проверу података о личности и отисака прстију странаца, укључујући тражиоце азила, али тек треба да се пусти у рад. Од више од 2.723 пријава 2012. године (3.134 пријава 2011. године), само је на три од оних које су задржане одговорено позитивним одлукама о пружању заштите (ниједна 2011. године). Критеријуми за проверу сигурних земаља порекла и списак сигурних трећих земаља још нису у потпуности усаглашени са правним тековинама ЕУ. Недостатак адекватне обраде захтева за азил, тако да се подносиоци захтева нити обавештавају о процедури за решавање захтева за азил нити у складу с њом региструју као што налаже Закон о азилу, охрабрује подносиоце захтева за азил да Србију виде као транзитну земљу за нелегалан улазак у ЕУ. Такође су потребни додатни прихватни објекти са адекватним условима за лица која траже азил, нарочито зато што доступност процедуре за решавање захтева за азил зависи од смештаја у центру за азил. Уопштено говорећи, Србија је и даље у раној фази усклађивања са политиком азила ЕУ.

Што се тиче **визне политике**, и даље не постоји јединствен визни информациони систем који би омогућио брзу размену информација између органа. Списак земаља за које је потребна виза и даље није у потпуности усклађен са правним тековинама ЕУ. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у усклађивању своје визне политике са европским стандардима.

У области **спољних граница и Шенгена**, стратегија за Интегрисано управљање границом (ИБМ) је ревидирана у новембру ради повећања капацитета координационог тела за њено спровођење. Србија наставља да унапређује инфраструктуру и опрему на граничним прелазима завршетком инсталирања новог система за имиграцију и управљање предметима и повећањем количине оперативне опреме за рад на терену (посебне камере, скенери, уређаји за читавање отисака прстију и уређаји за откривање). Такође су унапређена оперативна решења за биометријске системе на границама, попут постојећег Аутоматског система за идентификацију отисака прстију (АФИС) и Система за идентификацију на основу слике лица (ФИИС). Србија је све више укључена у заједничке активности са *Фронтексом* и Мрежом за анализу ризика на Западном Балкану. Потребно је унапредити оперативну координацију између граничне полиције, царине и фитосанитарних служби. Потребно је повећати повезаност база података од и ка биометријским уређајима како би се пружила подршка за операције Граничне полиције. Аналитички, комуникациони, процедурални, технички и капацитети обуке морају бити ојачани како би се делотворно сузбила нелегална миграција. Потребно је повећати капацитете за анализу ризика људских ресурса. У целини посматрано, Србија и даље умерено напредује по питању управљања границом.

У оквиру Дијалога о спровођењу протокола о ИБМ, Србија и Косово су договорили процедуру за узајамну правну помоћ. Процедура је ступила на снагу у марту и потпомогнута је од стране ЕУЛЕКС-а.

Кад је реч о **правосудној сарадњи у грађанским и кривичним стварима**, потрђена су три споразума са Бившом Југословенском Републиком Македонијом (један о сарадњи у грађанским и кривичним стварима, један о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима и један о екстрадицији сопствених грађана) и један споразум са Словенијом (о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима), док су са Турском потписана три споразума (о међусобној правној помоћи у грађанским и трговинским стварима с једне стране, и у кривичним стварима с друге, и о екстрадицији) и један са Босном и Херцеговином (о екстрадицији). Са Немачком је потписан меморандум о разумевању о сарадњи у правосудним стварима. Србија је потписала четврти додатни протокол Конвенцији о екстрадицији Савета Европе. Србија је такође потврдила Хашки протокол из 2007 о меродавном праву за обавезе издржавања. Оперативни споразум са Европском јединицом за правосудну сарадњу (*Eurojust*) још није потписан. Уопштено говорећи, Србија и даље умерено напредује у области правосудне сарадње у грађанским и кривичним стварима.

У области **полицијске сарадње и борбе против организованог криминала**, успостављен је институционални оквир за борбу против организованог криминала. Оперативна координација и сарадња органа за спровођење закона, заједно са регионалном и међународном сарадњом дале су неке резултате у важним истрагама против организованих криминалних група. Билатерални споразум о полицијској сарадњи са Црном Гором ступио је на снагу у марту. Предузете су неке мере усмерене ка унапређењу методологије и стандарда рада полиције, укључујући стратешко планирање и реформу управљања људским ресурсима. Међутим, организовани криминал је и даље озбиљно питање у Србији. Иако су покренуте истраге у великом броју случајева, мало је правоснажних осуђујућих пресуда. Неопходно је изградити капацитет за обављање финансијских истрага упоредо са сложеним кривичним истрагама. Одређеним специјализованим службама, а нарочито јединици за заштиту сведока, и даље

недостаје довољан број запослених, као и ресурси и одговарајуће просторије. Треба у потпуности искористити постојеће регионалне инструменте сарадње како би се ојачале заједничке стратешке и оперативне мере. Треба успоставити централизоване обавештајне систем у вези са кривичним делима и усклађене статистичке податке. Интегрисан ИТ систем који повезује полицију, тужилаштво и судове се сада чини неопходним ради унапређења ефикасности борбе против организованог криминала. Треба шире користити процене ризика и „мапирање“ криминала, а потребно је и развити политику засновану на обавештајним подацима. Зависност полиције од безбедносно-обавештајне службе у спровођењу одређених посебних истражних мера у кривичним истрагама није у складу са стандардима ЕУ. Законодавни оквир не прави јасну разлику између пресретања за потребе кривичне истраге и пресретања за потребе државне безбедности, што је у супротности са примерима европске добре праксе, док су правила о задржавању података усклађена са правним тековинама ЕУ о задржавању података. Оперативни споразум са Еурополом тек треба да се потпише. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у погледу полицијске сарадње и борбе против организованог криминала.

Кад је реч о високотехнолошком криминалу, Министарство је издало Упуство за заплону и руковање дигиталним доказима, а 180 полицијских службеника и виших руководиоца добило је основну обуку, укључујући и информатор о реаговању у поступцима са високотехнолошким криминалом. Међутим, струкурирана обука и одговарајући ресурси и даље су неопходни. Јединици за високотехнолошки криминал, која је одговорна за истраге у области високотехнолошког криминала од 2010. године у оквиру Министарства унутрашњих послова, недостају довољни ресурси и треба да ојача своје капацитете како би могла да изађе на крај са све већим обимом и комплексношћу својих задатака. Увођење специјалистичких алата и техника је потребно како би се ова јединица била у складу са модерним оперативним међународним стандардима. Како би се оптимизовала борба против високотехнолошког криминала, потребно је успоставити партнерство са приватним и јавним сектором и академском заједницом. Уопштено говорећи, борба против високотехнолошког криминала у Србији је у раном стадијуму.

У целости је одобрено 30 захтева за заплону имовине 2012. године, 9 је одобрено делимично, а 19 је одбијено, док од 14 поднетих захтева за конфискацију имовине, 3 је одобрено у целости, 1 делимично, 4 је одбијено, а 6 су још у поступку. Нови закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела је усвојен у мају и омогућава проширене надлежности за конфисковање путем обрнутог терета доказивања. Управи која је задужена за одузимање имовине су потребни одговарајући ресурси у смислу кадрова и могућности, као и простор за складиштење. Евиденција података од стране Управе треба побољшати како би се задовољили захтеви о безбедности, приступачности и заштити осетљивих података. Потребно је додатно побољшати координацију између тужилаца, Јединице за финансијске истраге и свих институција које учествују у повраћају имовине, као и обуку судија и тужилаца.

Управа за спречавање прања новца (УСПН) је интензивирала извештавање о сумњивим трансакцијама и сарадњу са тужилаштвима. Наставила је да организује курсеве за обуку својих запослених и активности на подизању нивоа свести код субјеката који врше пријављивање. УСПН је уложила додатни напор да побољша националну и међународну сарадњу приликом истраге и процесуирања прекршаја. Ипак, УСПН и даље нема довољно кадрова и аналтичког

капацитета за систематско препознавање сумњивих случајева. Ниво пријављивања сумњивих трансакција је и даље низак, нарочито ван банкарског сектора, а нарочито у сектору некретнина, мењачницама и осигуравајућим друштвима. Потребно је успоставити делотворан систем надзор и анализирање готовинских трансакција. Правосудним службама и службама за спровођење закона недостаје стручност у решавању предмета у области прања новца. Треба повећати учинак финансијских истрага и коначних пресуда у предметима у области прања новца. Још увек није усвојена нова стратегија за борбу против прања новца. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против прања новца.

Србија је и даље земља порекла, транзита и одредишта за трговину људима. Спроведене су кампање за подизање нивоа свести и организована је обука за оперативне чиниоце. Покреће се све већи број истрага. Основан је нови Центар за заштиту жртава трговине људима, али још није потпуно оперативан. Треба развити приступ трговини људима који је свеобухватан, мултидисциплинаран и окренут према жртви. Мора се унапредити идентификација жртава, као и приступ помоћи, подршци и заштити. Нова национална стратегија против трговине људима и акциони план за период од 2013. до 2018. године чекају на усвајање. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против трговине људима.

Када је реч о **борби против тероризма**, Кривични законик је измењен и допуњен и уведена су нова кривична дела у складу са међународним стандардима и правним тековинама ЕУ. Нова стратегија борбе против тероризма и акциони план за њено спровођење треба да се финализују, као и нови закон о замрзавању имовине стечене тероризмом. И даље су потребне национална база података и ефикаснија размена података, док је такође потребно даље унапредити интерну организацију и сарадњу између служби. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у борби против тероризма.

Када је реч о **сарадњи у области дрога**, треба да се финализује нова стратегија за период од 2013. до 2020. године. Србија је показала посвећеност и оперативни капацитет да помогне у откривању међународних група које се баве кријумчарењем дроге. Потребна је јача усредсређеност на превенцију од дрога. Национална кореспондентна тачка за Европски центар за прање дрога и зависности од дрога (ЕМЦДДА) још није у потпуности оперативна и треба да ојача своје капацитете како би могла да прикупља податке и извештава. Земља се налази на главним путевима за нелегалну трговину дрогом на Балкану и потребно је да све службе за спровођење закона уложе сталне и истрајне напоре, укључујући управу царине, ради детектовања и одузимања наркотика на граници. Коришћење дроге и даље изазива забринутост. Мора се унапредити сарадња између служби за спровођење закона и процес акредитације Института за форензику у оквиру српске полиције треба да буде завршен. Питање ефикасног уништавања заплењене дроге и даље изазива забринутост. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у погледу сарадње на пољу дрога.

Кад је реч о **царинској сарадњи** (*видети и поглавље 29 – Царинска унија*), српска управа царине је укључена у заједничке предмете са свим службама из суседних земаља, а и даље активно учествује у међународним активностима у вези с борбом против нелегалне трговине робом као што су наркотици, нафта и цигарете као и у контроли прекограничног кретања. Међутим, Србија и даље мора да усклади свој правни оквир са законодавством ЕУ о употреби

технологије за царинске сврхе. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала када се ради о сарадњи у области царина.

У вези са мерама против кривотворења евра, видети Поглавље 32 – Финансијска контрола.

Закључак

Србија је остварила одређени напредак у области правде, слободе и безбедности. Србија је активно укључена у међународну полицијску и правосудну сарадњу. Треба утврдити учинак успешних примера проактивних истрага и правоснажних пресуда у предметима организованог криминала.

Потребни су додатни напори да се унапреди координација између служби за споровођење закона и правосуђа и да се повећа капацитет за обављање финансијских истрага паралелно са сложеним кривичним истрагама. Потребно је значајно ојачати политике управљања миграцијама и азила, а поступци везани за азил се морају ускладити са стандардима ЕУ. Уопштено говорећи, Србија је умерено напредовала у области правде, слободе и безбедности.

4.25. Поглавље 25: Наука и истраживање

У области **политике истраживања и иновација**, ниво улагања у истраживање стагнирао је на приближно 0,5% БДП-а, што је испод националног циља наведеног у стратегији научног и технолошког развоја за период од 2010. до 2015. године и испод је циља ЕУ за 2020. годину од 3%. Акциони план за спровођење ове стратегије још није усвојен.

Када је реч о учешћу у **оквирним програмима**, Србија је и даље успешна у Седмом оквирном програму ЕУ за истраживања (ФП7), али је неопходно улагати даље напоре, нарочито у припреми за програм Хоризонт 2020, како би се укључило више малих и средњих предузећа и како би се добили грантови из програма „Марија Склодовска-Кири“. Србија је такође успешно учествовала у активностима КОСТ и ЕУРЕКА. Србија је успешно учествовала, по први пут као трећа земља, у програму ФП7 Еуратом. Србија је показала интересовање да буде укључена у следећи програм за истраживање и иновације ЕУ Хоризонт 2020 и започела је припреме за то.

Што се тиче **Европског истраживачког простора**, Мапа пута за истраживачке инфраструктуре, која је у складу са стандардима Европског стратешког форума за истраживачку инфраструктуру, још увек није усвојена. Није било деловања усмереног на јачање људских ресурса. Што се тиче Уније иновација, Србија је предузела неке активности, као што је подршка пословно-технолошком инкубатору техничких факултета у Београду. Фонд за иновације је почео да даје извесна средства за стимулисање иновативних компанија у различитим секторима. Потребни су даљи напори, укључујући усвајање националне стратегије за иновације.

Закључак

У области науке и истраживања приметан је ограничен напредак. Улагања јавног и приватног сектора у истраживања су и даље на ниском нивоу. Национални истраживачки капацитети и спровођење планираних активности и надзор над њима морају се побољшати. Уопштено говорећи, припреме у области науке и истраживања су у току.

4.26. Поглавље 26: Образовање и култура

У области **образовања и обуке**, Влада је у новембру усвојила стратегију развоја образовања до 2020. године. Стратегија је у складу са образовним циљевима ЕУ за 2020. и предвиђа обавезно средњошколско образовање, јаче везе са тржиштем рада и привредним развојем, знатно повећање броја високообразованих до 2020. године као циљ и повећање улагања у образовање са садашњих 4,5% на око 6% БДП-а. У јуну је усвојен пакет закона о образовању: Закон о основном образовању и васпитању и Закон о средњем образовању и васпитању предвиђају повећање могућности за образовање рањивих група и учвршћују осигуравање квалитета. Закон о образовању одраслих доноси знатна побољшања у образовању одраслих, примењујући искуства и препоруке из пилот пројеката. Иницирана је ревизија (стручних) образовних профила (ОП), чиме су бројни пилот пројекти за различите профиле који су се спроводили у протеклих десет година укључени у образовни систем.

Међутим, потребно је побољшање у спровођењу образовних реформи. Акциони план за спровођење стратегије развоја образовања тек треба усвојити. Реформу система образовних профила који не одговара потребама на тржишту рада, тек треба у потпуности спровести, пре свега у погледу систематизовања нових пилот програма у стручним школама. Реформе усмерене на обезбеђивање квалитета у основном и средњем образовању одвијају се споро. Недостатак ефикасног система за признавање диплома представља озбиљну препреку дипломцима за даље школовање и запошљавање. Још увек није уведен Национални оквир квалификација на свим нивоима образовања. О учешћу Србије у програму целоживотног учења Европске уније још увек није одлучено.

Спровођење закона и стратегије за **младе** се одвија са све већим бројем регистрованих организација за младе, канцеларија за младе и локалних акционих планова. Министарство омладине и спорта пружа подршку младима посредством волонтерских активности, као и радних пракси и програма каријерног саветовања. Србија је додатно повећала степен свог учешћа у програму Европске уније „Млади у акцији“.

У области **културе**, Србија је у новембру потписала меморандум о разумевању и започела учешће у програму „Европа за грађане“ и његову активну промоцију, преко Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом. Такође је наставила да учествује у програму Европске уније под називом Култура.

Закључак

Усвајањем стратегије за развој образовања и новог свеобухватног пакета закона, постигнут је знатан напредак у области образовања и културе. Стратегију даље треба пропратити реалистичним акционим планом и мапом пута за његово спровођење. Спровођење реформи образовања је и даље споро и потребно је уложити додатне напоре како би се осигурао свеобухватни приступ којим би се образовање ускладило са потребама тржишта рада. Уопштено говорећи, напредак у припремама за усклађивање са стандардима ЕУ је умерен.

4.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

У области **животне средине**, што се тиче *хоризонталног законодавства*, постигнут је споразум о раду четвртог локалног Архус центра. У јануару је покренут први Национални

екорегистар за информације о животној средини који је у електронској форми. Током 2012. године, укупно 197 пословних субјеката је доставило своје податке за регистар испуштања и преноса загађујућих материја, у складу са праговима европске Уредбе о испуштању и преносу загађујућих материја (од 270 субјеката који имају обавезу извештавања). Највећим делом недостају извештаји пољопривредних и рударских субјеката. Србија је успоставила свој чвор Европске мреже за информисање о животној средини и посматрање животне средине (*EIONET*), која повезује 23 национална субјекта која пружају податке добијене праћењем стања у животној средини, укључујући институте за јавно здравље и завод за статистику. Потребно је осигурати даље међуинституционалне споразуме, јединствене формате за извештавање и финансирање како би се гарантовало одговарајуће функционисање. Потребно је побољшати спровођење Директиве за процену утицаја на животну средину, посебно у погледу поступка јавне расправе.

Што се тиче *квалитета ваздуха*, у октобру је усвојен пропис о одређивању зона и агломерација, као и списак категорија квалитета ваздуха. Усвојен је план управљања квалитетом ваздуха за град Бор, док су исти планови за Београд и Нови Сад и даље у фази припреме.

У области *управљања отпадом*, отворен је нов регионални центар за управљање отпадом у Пироту. У Србији тренутно функционише 6 санитарних депонија које су у складу са прописима ЕУ. Ниво прикупљања отпада из домаћинства порастао је са 72% на 78%. Потребно је развити друге облике управљања отпадом како би се депоније употребљавале само у крајњој нужди. Потребно је брже затварати депоније које нису у складу са прописима и унапредити спровођење правних прописа о отпаду. Још увек није постигнуто пуно усклађивање са Оквирном директивом о отпаду. Нове инвестиције у области отпада треба да се у већој мери фокусирају на раздвајање и рециклажу отпада. Још увек није развијен план инвестиција у вези са стратешким приоритетима. Напредак у управљању опасним отпадом зауставило је укидање претходно примењиваног система еколошких такси.

Што се тиче *квалитета воде*, у априлу је усвојена Уредба о утврђивању годишњег програма мониторинга статуса водâ. Очекује се завршетак мреже за мониторинг површинских и подземних вода, као и усаглашавање географских граница надлежности органа за управљање речним басенима са границама речних басена. Планирање стратешког инвестирања у смањење загађења воде и даље је отежано због недостатка националне стратегије о заштити водâ. Потребно је разјаснити поделу надлежности за инфраструктурне пројекте између националног нивоа и локалних нивоа. Пројекти у вези са мапирањем ризика од поплава су окончани и постоје мапе угрожености и ризика од поплава за око 50% поплавних подручја у Србији. Још увек није завршена изградња фабрика у Врбасу, Кули, Лесковцу и Шапцу. Капацитети Управе за воде Министарства пољопривреде и даље се морају ојачавати.

Што се тиче *заштите природе*, побољшано је спровођење Конвенције о међународној трговини угроженим врстама (*CITES*). И даље је потребно потврдити институционални оквир за одређивање локација у оквиру мреже Натура 2000 и управљање њоме, као и решити проблеме методологије и средстава у погледу прикупљања података о стаништима и врстама и њиховог мапирања и мониторинга. Поделу надлежности између националног и локалног нивоа је потребно разјаснити и повећати средства за локалне самоуправе.

У области *индустријског загађења и управљања ризиком*, 105 од процењених 161 постројења за интегрисано спречавање и контролу загађивања (*IPPC*) поднело је захтеве за интегрисане дозволе. До сада је издато шест дозвола. Тренутна пракса одвојеног издавања дозвола за воду и отпад није у складу са захтевима Директиве о интегрисаном спречавању и контроли загађивања. Потребно је ојачати везе између процена утицаја на животну средину и *IPPC*-а и искористити њихове синергије. Капацитет за издавање *IPPC* дозвола на централном и локалном нивоу није довољан. Потребно је успоставити сарадњу унутар и између институција. Тек треба осигурати минималне стандарде за преузимање законом прописаних обавеза на локалном нивоу пре преношења надлежности. Потребно је знатно повећати ниво предвиђеног учествовања јавности у интегрисаном поступку издавања дозвола.

Што се тиче *управљања хемикалијама*, затварањем Агенције за хемикалије у септембру и преносом њених надлежности на Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине отклоњен је законски основ за вршење законом прописаних дужности везаних за издавање дозвола и доношење одлука. Србија треба да поново успостави чврсту правну основу за управљање хемикалијама. Обустављене су заједничке инспекције на основу Закона о хемикалијама. До сада достигнут ниво надлежности у овој области треба очувати у оквиру нове структуре и поново применити законске прописе.

У области *буке*, потребно је дефинисати циљеве ради испуњавања националних рокова за спровођење одредаба закона о заштити од буке у животној средини током 2015. и 2016. године.

Што се тиче *цивилне заштите*, Републички штаб за ванредне ситуације је у јануару трансформисан у Националну платформу за смањење ризика од катастрофа. Међувладин споразум између Русије и Србије о оснивању хуманитарног центра у Нишу је ратификован у децембру. Како би се развио регионални приступ спречавању катастрофа, спремности за катастрофе и реакцији на њих са јаком европском димензијом, потребно је осигурати сарадњу са Механизмом ЕУ за цивилну заштиту, ком се Србија као држава кандидат може прикључити. Још увек није потписан билатерални споразум са Француском о сарадњи и узајамној помоћи у ванредним ситуацијама. Спровођење акционих планова везаних за Националну стратегију заштите и спасавања у ванредним ситуацијама, Стратегије за смањење ризика од катастрофа и за Стратегију заштите од пожара, које су усвојене током 2011. и 2012. године, и даље није завршено.

Што се тиче **климатских промена**, држава и даље нема свеобухватну националну политику или стратегију у вези са климом. Србија се редовно придруживала ставовима ЕУ у међународном контексту. Иако се раније такође придружила Споразуму из Копенхагена и поднела процену свог потенцијала за смањење емисија Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе, Србија ипак још увек није показала своју намеру да смањи емисије до 2020. године. Србија би требало да своју обавезу у погледу смањења емисија усклади са смањењем емисија ЕУ и њених држава чланица са циљем да до 2015. буде реализован споразум о клими након 2020. године. Осим тога, у складу са Зеленом књигом ЕУ *Оквир за климатску и енергетску политику до 2030. године*, Србији се препоручује да преиспита оквир за своју политику у области климе и енергетике до 2030. године.

Што се тиче усклађивања са правним тековинама ЕУ које се тичу климе, Србија је усвојила подзаконске акте у вези са квалитетом бензина и дизел горива. Идентификовано је 157 стационарних постројења за будућу имплементацију система трговине емисијама. Неопходан је значајан напор да се ојачају капацитети државе за мониторинг, извештавање и верификацију. Србија редовно учествује у раду Регионалне мреже за приступање у области заштите животне средине (РЕНА) који се тиче промене климе. Потребно је додатно интензивирати подизање свести на свим нивоима, као и релевантне иницијативе. Тек треба успоставити административну структуру за питање климатских промена, са адекватним људским и финансијским ресурсима и јасно дефинисаним одговорностима. Потребно је побољшати међуинституционалну сарадњу и координацију, као и капацитет у тој области.

Закључак

Напредак у областима животне средине и климатских промена је мали. Потребан је знатан додатни напор како би се постигло даље усаглашавање са политиком ЕУ у областима као што су воде, управљање отпадом, квалитет ваздуха и заштита природе. Потребно је побољшати спровођење постојећих правних прописа и одржавати капацитете у вези с тим. Тренутне активности на јачању инспекције и спровођења треба да прати отклањање недоследности и непотпуности у законодавству које спречавају делотворно спровођење. Учествовање јавности и јавне расправе у процесу доношења одлука је потребно повећати. Неопходан је знатан напор да се за државу усвоји приступ чија би природа била више стратешка, да се изврши усаглашавање са правним тековинама ЕУ и да се оне спроведу, као и да се ојачају административни капацитети и међуинституционална сарадња и подизање нивоа свести. Још увек није развијен план инвестиција у вези са стратешким приоритетима. Уопштено говорећи, започето је бављење приоритетима у областима животне средине и климатских промена.

4.28. Поглавље 28: Заштита потрошача и здравља

У области **заштите потрошача**, што се тиче *хоризонталних аспеката*, Национални савет за заштиту потрошача образован је у октобру и сарадња са организацијама за заштиту потрошача наставила је да се побољшава, као и спровођење постојећег законодавног оквира. Стратегија за заштиту потрошача у периоду од 2013. до 2018. године усвојена је у јулу. Административни капацитети и координација органа задужених за заштиту потрошача у надлежним министарствима се морају ојачати, као и сарадња са организацијама за заштиту потрошача.

У погледу *питања која се односе на безбедност производа*, у јуну је формиран савет за безбедност производа, чија је улога да уведе нове стандарде за надзор тржишта непрехрамбених производа и да даље усклађује овај сектор са стандардима ЕУ. Алате и поступке за процес медијације и правни оквир за вансудско поравнање у споровима везаним за заштиту потрошача треба додатно ојачати. Даље усаглашавање са правним прописима није спроведено.

У погледу *питања која се не односе на безбедност*, неопходно је даље усаглашавање Закона о заштити корисника финансијских услуга.

У области **јавног здравља**, свеобухватна финансијска одрживост система јавног здравља у Србији је и даље озбиљно угрожена лошом финансијском ситуацијом у којој се налази републички здравствени фонд.

Није било развоја у области *контроле дувана*.

У области *заразних болести*, и даље недостаје један број дефиниција случајева за пријављивање заразних болести, укључујући и клиничке, лабораторијске и епидемиолошке критеријуме, а дефиниције случајева које усваја ЕУ треба прогресивно усвајати. Капацитети за надзор и реаговање још увек су ограничени и потребно их је модернизовати, нарочито у погледу људских ресурса и опреме. Потребно је више пажње за ефективно спровођење националне стратегије за борбу против HIV/AIDS и подизање нивоа свести. Нарочито су потребни додатни напори у надзору над антимикробном резистенцијом.

У области *крви, ткива, ћелија и органа*, неопходни су даљи напори за спровођење Закона о трансплантацији органа. Потребно је ојачати административне и техничке капацитете Управе за биомедицину при Министарству здравља.

У области *заштите права пацијената у прекограничној здравственој заштити*, Влада је усвојила Закон о правима пацијената којим се уређују права пацијената приликом коришћења здравствене заштите и начин остваривања и заштите тих права.

У области *менталног здравља*, Влада је усвојила Закон о заштити особа са менталним сметњама, којим се регулише систем заштите менталног здравља, укључујући процедуре, организацију и услове третмана, као и задржавање особа са менталним поремећајима. Службе за заштиту менталног здравља у локалној заједници би требало додатно подржати и развити.

У области *превенције злоупотребе дрога*, предузете су мере за ограничавање набавке недозвољених дрога и размене игала и лечења супституцијом ради превенције HIV-а. Што се тиче *скрининга рака*, у потпуности је спроведен национални програм скрининга рака дебелог црева и грлића материце. Приметан је одређени напредак у области *ретких болести*, нарочито у обезбеђивању одрживијих средстава финансирања за лечење и спровођење законских решења.

Закључак

Остварен је одређен напредак у области заштите потрошача и здравља, нарочито када је реч о стратегији заштите потрошача. Потребно је уложити додатне напоре да би се наставило са спровођењем постојећег законодавног оквира, даље усаглашавање законодавног оквира са правним тековинама ЕУ и његово пуно спровођење. Потребно је ојачати институционалну координацију између релевантних актера и административне капацитете у обема областима. Потребно је ојачати свеобухватну финансијску одрживост система јавног здравља у Србији. Уопштено говорећи, кад је реч о припремама у овој области, остварен је умерен напредак.

4.29. Поглавље 29: Царинска унија

Када је реч о **царинским прописима**, Закон о царини је измењен и допуњен у новембру и додатно усаглашен са правним тековинама ЕУ и националним законодавством, нарочито с појединим одредбама Закона о буџетском систему. Влада Србије је изменила и допунила Уредбу о номенклатури царинске тарифе у новембру са циљем да је усклади са Комбинованом номенклатуром ЕУ из 2013. године и са планом за либерализацију у складу са Прелазним споразумом.

Додатно усклађивање потребно је у области царинских прописа. Закон о царинској служби треба да се донесе. Недостаје адекватни законодавни оквир о културним добрима. Одредбе о контроли готовог новца треба усагласити са правним тековинама ЕУ. Исто важи и за ослобођење од царинских дажбина на увоз нове опреме за производњу. Треба спровести правне прописе о иницијативама које се односе на безбедност царине и овлашћене економске чиниоце. Скупштина Србије је ратификовала Пан-евро-медитеранску конвенцију о правилима о пореклу робе.

У погледу **административних и оперативних капацитета**, Управа царина наставља да унапређује своје административне капацитете како би ефективно применила царинске прописе. Наставила је да примењује поступке интегритета царинских службеника и унапређује борбу против корупције. Накнадне контроле и системи анализе ризика су спроведене у складу са двама стратегијама. Поједностављивање царинских поступака настављено је и повећан је број компанија које су искористиле те поступке. Координација између Управе царина и Министарства финансија и економије је ојачана. Управа царина има за циљ да успостави функционалан ИТ систем који се заснива на међусобној повезаности њених различитих одељења. Више од 95% царинских декларација достављено је електронским путем и уведен је концепт електронског потписа. Око 17% декларација подлежу документарним или физичким инспекцијама. Електронску пријаву за заштиту права интелектуалне својине користи 45% носилаца права. У смислу олакшавања трговине, систем за размену прелиминарних информација добро функционише са Босном и Херцеговином, Црном Гором и Бившом Југословенском Републиком Македонијом.

Нови гранични прелаз на српско-мађарској граници отворен је у мају. Унапређење система за обраду царинских декларација (ЦДПС) и царинске лабораторије остаје велики изазов.

Царински поступци између Косова и Србије даље су унапређени отварањем заједничких привремених прелаза у децембру 2012. и јануару 2013. на шест локација, укључујући два прелаза на северу Косова, у складу са споразумом о ИБМ. Успостављање ових прелаза омогућило је свакодневну сарадњу између две управе и редовну размену информација. 17. јануара, две стране склопиле су споразум о обнављању царинске контроле на два прелаза (прелази 1 и 31). У међувремену, гранична административна линија (ГАЛ) између Косова и Србије остаје подложна незаконитим активностима.

Припреме у области административних и оперативних капацитета су у току.

Закључак

Остварен је изванредан напредак у области Царинске уније. Закон о царини и Уредба о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе додатно су усклађени с правним тековинама ЕУ. ЦДПС систем треба обновити или ажурирати. Укупно гледано, припреме у области Царинске уније су увелико у току.

4.30. Поглавље 30: Економски односи са иностранством

У области **заједничке трговинске политике**, финализација процеса приступања Србије Светској трговинској организацији (СТО) зависи од усвајања Закона о генетски модификованим организмима који је у складу са СТО и од окончања билатералних преговора о приступу тржишту са одређеним бројем земаља (нарочито са САД и Украјином), пре свега у вези са пољопривредним производима.

И даље треба унапредити координацију између различитих министарстава ради формулисања и спровођења трговине и политика у вези са трговином.

Националне контролне листе за војну опрему и робу двоструке намене усвојене су и усклађене са релевантним правним тековинама ЕУ у новембру и фебруару. Треба да се усвоје правни прописи о роби двоструке намене којим би се српско законодавство даље ускладило са правним тековинама ЕУ. Треба наставити с напорима да се приступи режимима контроле извоза.

У области **билатералних споразума са трећим земљама**, Србија тренутно преговара о споразуму о слободној трговини (ФТА) са Украјином. Споразуми о трговини које Србија има са Руском Федерацијом, Белорусијом и Казахстаном су усклађени јер ове три земље чине једну Царинску унију. Србија је ратификовала билатералне инвестиционе уговоре (БИТ) са Алжиром и Уједињеним Арапским Емиратима. Србија је потписала Пан-евро-медитеранску (ПЕМ) конвенцију о правилима о пореклу робе у новембру. Парламент ју је ратификовао у мају. Није било напретка у области **развојне политике и хуманитарне помоћи**.

Закључак

Ограничени напредак остварен је у области економских односа са иностранством. Приступање СТО тече споро. Укупно гледано, припреме у области економских односа са иностранством скромно напредују.

4.31. Поглавље 31: Спољна, безбедносна и одбрамбена политика

Политички дијалог између ЕУ и Србије се наставља и одржаване су редовне политичке консултације. *(О односима са другим државама у процесу проширења и државама чланицама видети поглавље Политички критеријуми 2.3 – Регионална питања и међународне обавезе).*

У погледу **заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП)**, када је позвана да то учини, Србија се усагласила са 31 од 35 релевантних ЕУ декларација и одлука Савета (89% усаглашеност). Али, у исто време, Србија је направила корак ближе Организацији уговора о колективној безбедности, добивши у априлу статус посматрача у њеној Парламентарној скупштини.

Србија је наставила да спроводи *рестриктивне мере* Савета безбедности УН. Међутим, остаје да се усвоји Закон о рестриктивним мерама којим би се установио систем за праћење спровођења рестриктивних мера. *(Када је у питању Међународни кривични суд, видети Политички критеријуми 2.3 — Регионална питања и међународне обавезе)*

Што се тиче *спречавања сукоба*, није забележен посебан развој.

Што се тиче *забране ширења*, Србија је постала чланица Групе нуклеарних добављача на годишњој пленарној седници одржаној у јуну у Прагу. Акциони план за спровођење националне стратегије о стрељачком и лако наоружању усвојен је у августу. Радна група за спровођење Резолуције Савета безбедности УН бр. 1540 о неширењу оружја за масовно уништење и њиховом начину испоруке формирана је у децембру и Србија је организовала регионални семинар о спровођењу Резолуције у мају. Пријава Србије из 2008. године за придруживање Васенарском споразуму о контроли извоза конвенционалног оружја и робе и технологија двоструке намене зависи од новог закона о роби двоструке намене који тек треба да се усвоји. Још се чека на ратификацију Додатног протокола Споразуму о забрани ширења нуклеарног оружја.

Србија је наставила да активно учествује у *сарадњи са међународним организацијама* (УН, ОЕБС, Савет Европе, итд.). У септембру, Србија је окончала своје председавање 67. Генералној скупштини Уједињених нација.

Што се тиче *безбедносних мера*, није забележен посебан развој.

Што се тиче **заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП)**, у фебруару је Скупштина усвојила годишњи план учешћа Војске Србије и других одбрамбених снага у мултинационалним операцијама и одлуку о учешћу припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама. Србија је наставила да учествује у две операције ЕУ за *цивилно и војно управљање кризама*, у операцији „ЕУ Навфор-Аталанта“ у Сомалији и у операцији ЕУТМ у Сомалији, са по једним чланом у свакој. Србија је у мају позитивно одговорила на позив ЕУ да се прикључи операцији „ЕУТМ“ у Малију и пристала је да учествује са једним медицинским тимом и једним тимом за обуку.

Закључак

Србија је наставила даље усклађивање са изјавама и декларацијама ЗСБП ЕУ и учествовање у операцијама за цивилно и војно управљање кризама. Правни прописи о систему за праћење спровођења рестриктивних мера ЕУ и о роби двоструке намене треба да се усвоје. Укупно гледано, припреме у области спољне, безбедносне и одбрамбене политике су увелико у току.

4.32. Поглавље 32: Финансијска контрола

У области **јавне интерне финансијске контроле** (ЈИФК), ажуриран је акциони план за тренутну стратегију ЈИФК. Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ) ревидирала је интерни ревизорски приручник ради проширења обима ревизорских активности. Број интерних ревизора постепено је повећан. У области Финансијског управљања и контроле (ФУК), ЦЈХ је организовала додатну обуку за кориснике буџета о темама попут техника за управљање ризиком и ревизорских трагова. ЦЈХ је започела држање обуке и давање методолошких

упутстава и на нивоу локалних власти. ЦЈХ треба постепено да се преорјентише и тако посвети, уместо досадашњој организацији обуке, стратешкој улози у анализирању потребне обуке и њеним управљањем.

Закон о буџетском систему је 2012. измењен је и допуњен ради појашњења одредби о управљачкој одговорности. Међутим, разумевање Финансијског управљања и контроле је и даље уско и превише фокусирано на законитост и правилност финансијских трансакција. Управљачка одговорност ће у релевантним подзаконским актима за спровођење морати да буде подробније објашњена. Још увек није успостављен кохерентан процес стратешког управљања за буџетске кориснике који би омогућио примену управљачке одговорности у целости. Потребно је спровести додатне активности на подизању свести код виших руководилаца у јавном сектору како би боље разумели своју специфичну улогу и одговорност у успостављању Финансијског управљања и контроле, као и улогу интерног ревизора у њиховој организацији. Пошто се тренутна стратегија ЈИФК окончава 2013. године, потребно је припремити нову стратегију и акциони план. Потребно је регулисати улогу централне буџетске инспекције тако да она буде компатибилна са ЈИФК.

У области **екстерне ревизије**, Државна ревизорска институција (ДРИ) наставила је да гради свој ревизорски капацитет повећањем броја запослених ревизора. ДРИ сада има око 190 запослених, међу којима је 150 ревизора. ДРИ је спровела Програм ревизије за 2012. годину са 145 ревизора, као што је планирано. ДРИ се и даље налази у фази институционалне изградње и њен ревизорски капацитет није довољан за пун обухват ревизијом. Рад на ревизији пословања је тек недавно започет. Закон о ДРИ је, опште посматрано, у складу са стандардима Међународне организације врховних ревизорских институција (*INTOSAI*), али је потребно додатно га ојачати за потпуну оперативну и финансијску независност ДРИ. Закон даје ДРИ посебну одговорност за подношење прекршајних пријава надлежним органима. То ангажује део ограничених ресурса ДРИ који би се уместо тога могли употребити за додатни ревизорски рад.

У области **заштите финансијских интереса ЕУ** није дошло до помака. Србија и даље треба да одлучи где да успостави контакт место за сарадњу са Европском комисијом.

Што се тиче **заштите евра од кривотворења**, Народна банка Србије (НБС) има улогу националног центра за анализу и закључила је споразуме који олакшавају превенцију и откривање кривотворења евра са Европском централном банком (о новчаницама) и Комисијом (о кованицама). Органи Србије настављају да учествују у одговарајућим програмима обуке у организацији ЕУ и међународних институција.

Закључак

Известан напредак постигнут је у области финансијске контроле. Потребан је знатан додатни напор да би се развили финансијско управљање и контрола у јавном сектору на основу концепта управљачке одговорности и како би се у потпуности развио капацитет за екстерну ревизију. Укупно гледано, остварен је скроман напредак у припремама у овој области.

4.33. Поглавље 33: Финансијске и буџетске одредбе

У областима традиционалних сопствених средстава, средстава ПДВ и средстава БНД није дошло до помака.

(О напретку у релевантним основним областима политике видети Поглавља 16 – Опорезивање, 18 – Статистика, 29 – Царинска унија и 32 – Финансијска контрола)

Што се тиче **административне инфраструктуре**, потребно је ојачати административни капацитет у релевантним областима политике. Још увек није успостављено координационо тело које би осигурало исправно обрачунавање, рачуноводство, предвиђање, прикупљање, плаћање и контролу сопствених средстава. То тело је такође потребно због подношења извештаја Европској унији о спровођењу правила о сопственим средствима. Такође је потребно додатно развити инструменте за борбу против превара и избегавања пореза, за смањење њиховог обима, као и за смањење обима сиве економије.

Закључак

Није постигнут напредак у области финансијских и буџетских одредби. Још увек није успостављено координационо тело које би осигурало исправно обрачунавање, рачуноводство, предвиђање, прикупљање, плаћање и контролу сопствених средстава. Укупно гледано, припреме у овој области су у раном стадијуму.

Статистички анекс

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ Србија

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Основни подаци							
Становништво (у хиљадама)		7 505	7 366	7 335	7 307	7 276	7 241 p
Укупна површина земље (km ²)		77 474	77 474	77 474	77 474	77 474	77 474

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Национални рачуни							
Бруто домаћи производ (БДП) (у милионима – национална валута)		762 178	2661 387	2720084	2881 891	3 208 620	3386169e
БДП (у милионима евра)		12 821	32 668	28 957	28 006	31 470	29 932e
БДП (у еврима по глави становника)	1)	1 709	4 445	3 955	3 841	4 336	4 134e
БДП (према куповној моћи по глави становника)			8 996	8 378	8 471	8 688	9 026e
БДП по глави становника према куповној моћи (ЕУ-27 = 100)			36	36	35	35	
Реална стопа раста БДП-а (стопа раста обима БДП-а, национална валута, % промене у односу на претходну годину)		5,3	3,8	-3,5	1,0	1,6	-1,7e
Раст запослености (национални рачуни, % промене у односу на претходну годину)		2,0	1,0	:	:	:	:
Раст продуктивности рада: раст БДП-а по запосленом лицу (% промене у односу на претходну годину)		3,5	4,5	:	:	:	:
Реални раст јединичних трошкова рада (национални рачуни, % промене у односу на претходну годину)		:	:	:	:	:	:
Продуктивност рада по запосленом лицу (БДП према куповној моћи по запосленом лицу, ЕУ-27 = 100)		:	:	:	:	:	:
Бруто додата вредност по главним секторима (%)							
Пољопривреда и рибарство		19,5	10,4	9,3	9,9	10,5	10,1e
Индустрија		24,6	21,9	22,4	22,5	23,6	23,5e
Грађевинарство		3,3	5,5	4,8	4,6	4,9	4,3e
Услуге		52,6	62,2	63,5	63,0	61,0	62,2e
Финална потрошња, као удео у БДП-у (%)		104,0	97,1	99,6	99,8	96,3	96,5p
Бруто инвестиције у фиксни капитал, као удео БДП-а (%)		10,7	23,8	18,8	17,8	18,5	17,9p
Промене залиха, као удео БДП-а (%)		1,0	6,0	-0,7	-0,5	1,7	3,4
Извоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		25,6	31,4	29,4	36,0	36,6	39,9p
Увоз робе и услуга, у односу на БДП (%)		41,3	58,2	47,1	53,0	53,0	57,7p

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Индустрија							
Индекс обима индустријске производње (2010=100)		96,9	113,1	98,8	100,0	102,5	100,2

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Стопа инфлације							
Просечна годишња стопа инфлације (индекс потрошачких цена, % промене у односу на претходну годину)		93,3	11,7	8,4	6,5	11,0	7,8

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Платни биланс							
Текуће трансакције: укупне текуће трансакције (у милионима евра)		282	-7 054	-1 910	-1 887	-2 870	-3 155
Текуће трансакције: трговински биланс (у милионима евра)		-2 602	-8 501	-4 946	-4 581	-5 318	-5 450
Текуће трансакције: нето услуге (у милионима евра)		272	-185	21	8	163	152
Текуће трансакције: нето приход (у милионима евра)		7	-922	-502	-670	-758	-798
Текуће трансакције: нето текући трансфери (у милионима евра)		2 605	2 554	3 518	3 356	3 043	2 941
од чега: трансфери државе (у милионима евра)		652	163	197	193	206	144
Нето директне стране инвестиције (у милионима евра)		184	1 824	1 372	860	1 827	232
Директне стране инвестиције у иностранству (у милионима евра)		-14	-193	-38	-143	-122	-42
од чега: директне стране инвестиције привреде која подноси извештај у земље ЕУ-27 (у милионима евра)		:	-78	-28	-33	-84	-19
Директне стране инвестиције у привреду која подноси извештај (у милионима евра)		198	2 018	1 410	1 003	1 949	274
од чега: директне стране инвестиције земаља ЕУ-27 у привреду која подноси извештај (у милионима евра)		:	1 470	808	778	1 690	-25

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Јавне финансије							
Дефицит/суфицит државе, у односу на БДП (%)		:	-2,6	-4,5	-4,7	-4,9	-6,4е
Дуг државе у односу на БДП (%)		104,8	26,9	34,0	43,5	46,0	59,0е

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Финансијски показатељи							
Бруто девизни дуг укупне привреде, у односу на БДП (%)		86,1	64,5	77,7	85,1	76,7е	85,9
Бруто девизни дуг укупне привреде, у односу на укупни извоз (%)		407,3	207,6	265,3	236,2	210,3	215,9

Новчана маса: M1 (новчанице, ковани новац, преконоћни депозити, у милионима евра)	2)	975	2 717	2 695	2 401	2 807	2 715
Новчана маса: M2 (M1 плус депозити с рочношћу до две године, у милионима евра)	3)	1 141	4 459	4 555	3 891	4 663	4 227
Новчана маса: M3 (M2 плус утрживи инструменти, у милионима евра)	4)	2 101	11 198	12 573	12 899	14 339	14 438
Укупни кредити монетарних финансијских институција одобрени резидентима (консолидовано) (у милионима евра)		4 866	12 926	14 863	17 544	18 995	19 783
Каматне стопе: дневна стопа, на годишњем нивоу (%)		:	18,4	9,5	12,0	8,5	9,8
Активна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)		16,9	20,3	12,0	14,0	12,3	13,8
Пасивна каматна стопа (једногодишња), на годишњем нивоу (%)			15,3	7,0	9,0	7,3	8,8
Девизни курс евра: просек периода – 1 евро = ... национална валута	5)	59,458	81,441	93,952	103,043	101,950	113,128
Индекс ефективног девизног курса (2005=100)	6)	78,6	132,1	122,2	115,4	127,1	118,3
Вредност резерви (укључујући злато) (у милионима евра)		:	8 162	10 602	10 002	12 058	10 914

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Спољна трговина							
Вредност увоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	16 283	11 327	12 423	14 250	14 782
Вредност извоза: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	7 429	5 961	7 393	8 441	8 837
Трговински биланс: сва роба, сви партнери (у милионима евра)		:	-8 854	-5 366	-5 030	-5 809	-5 945
Односи размене (индекс извозних цена / индекс увозних цена)		103,1	97,6	100,9	99,5	103,5	101,8
Удео извоза у земље ЕУ-27 у вредности укупног извоза (%)		:	54,2	53,6	57,3	57,7	58,1
Удео увоза из земаља ЕУ-27 у вредности укупног увоза (%)		:	55,0	56,7	55,8	55,5	58,2

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Демографија							
Стопа природног прираштаја: природна промена (број рођених минус број умрлих) (на 1000 становника)		-2,7	-4,6	-4,6	-4,8	-5,1	-4,9
Стопа смртности одојчади: смртност деце млађе од годину дана на 1000 рођене деце		10,2	6,7	7,0	6,7	6,3	6,2
Очекивани животни век по рођењу: мушкарци (године)		69,6	71,3	71,4	71,4	71,6	72,2
Очекивани животни век по рођењу: жене (године)		75,0	76,6	76,7	76,6	76,8	77,3

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Тржиште рада							
Стопа економске активности (20-64): удео становништва од 20-64 године старости које је економски активно (%)		:	67,3	65,2	63,7	64,1	64,3
* Стопа запослености (20-64): удео становништва од 20-64 година старости које је запослено (%)		:	58,0	54,5	51,2	49,2	48,9

Стопа запослености код мушкараца (20-64) (%)		:	67,5	63,0	59,2	56,8	56,7
Стопа запослености код жена (20-64) (%)		:	48,9	46,4	43,5	41,7	41,1
* Стопа запослености код старијих радника (55-64): удео становништва од 55-64 година старости које је запослено (%)		42,1	37,6	35,4	32,8	31,4	31,6
Запосленост по главним секторима (%)							
Пољопривреда	7)	:	25,1e	23,9be	22,3e	21,2e	21,0
Индустрија	7)	:	19,9e	20,1be	21,0e	21,5e	21,3
Грађевинарство	7)	:	6,3e	5,2be	5,0e	5,3e	5,2
Услуге	7)	:	48,6e	50,8be	51,7e	52,0e	52,6
Стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена (%)		12,2	13,6	16,1	19,2	23,0	23,9
Удео мушке радне снаге која је незапослена (%)		10,5	11,9	14,8	18,4	22,4	23,2
Удео женске радне снаге која је незапослена (%)		14,5	15,8	17,8	20,2	23,7	24,9
Стопа незапослености лица < 25 година старости: удео радне снаге < 25 година старости која је незапослена (%)		46,4	35,2	41,6	46,2	50,9	51,1
Дугорочна стопа незапослености: удео радне снаге која је незапослена 12 месеци и дуже (%)		9,0	9,7	10,5	13,3	16,9	18,6

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Социјална кохезија							
Просечне номиналне месечне зараде и плате (у националној валути)	8)	8 691,0	45 674,0	44 147,0b	47 450,0	52 733,0	57 430,0
Индекс реалних зарада и плата (индекс номиналних зарада и плата подељен индексом потрошачких цена / хармонизованим индексом потрошачких цена) (2000=100)	8)	118,4	275,7	275,6b	277,4	277,9	280,4
* Особе које рано напуштају школовање – удео становништва од 18-24 година старости с највише средњошколским образовањем, без даљег образовања или обуке (%)		:	11,6	9,3	8,2	8,5	8,1

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Животни стандард							
Број путничких аутомобила на 1000 становника	9)	184,2	201,8	223,2	214,3	230,5	239,2
Број претплатника на услуге мобилне телефоније на 1000 становника		251,1	1 194,2	1 351,3	1 357,0	1 399,4	1 261,9

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Инфраструктура							
Густина железничке мреже (линије у функцији, на 1000 km ²)		49,2	49,2	49,3	49,3	49,3	49,3
Дужина аутопутева (у km)		370	465	495	495	595	606

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Иновације и истраживање							
Ангажовање људских ресурса (јавни расходи на образовање, у % БДП-а)		3,2	4,9	5,0	4,9	4,8	:
* Бруто домаћи расходи на истраживање и развој, у % БДП-а		:	0,4	0,9	0,8	0,8	:
Процент домаћинстава с приступом интернету од куће (%)		:	33,2	37,0	39,0	41,2	47,5

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Животна средина							
* Емисије гасова са ефектом стаклене баште, CO2 еквивалент (тоне, 1990=100)		:	:	:	:	:	:
Енергетски интензитет привреде (kg еквивалента нафте на 1000 евра БДП-а)		:	:	:	:	:	:
Електрична енергија добијена из обновљивих извора, у % бруто потрошње електричне енергије		43,3	35,1	39,3	37,4	26,5	:
Удео путева у унутрашњем теретном саобраћају (% тона-km)		13,8	16,3	23,6	27,8	30,5	:

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Енергетика							
Примарна производња свих енергетских производа (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	9 441	9 487	9 876	10 504	:
Примарна производња сирове нафте (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	652	676	929	1 111	:
Примарна производња природног угља и лигнита (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	7 369	7 330	7 226	7 822	:
Примарна производња природног гаса (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	231	232	342	449	:
Нето увоз свих енергетских производа (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	7 477	5 046	6 320	5 048	:
Бруто потрошња енергије у земљи (хиљаде тона еквивалентне нафте)		:	15 620	14 657	15 093	15 749	:
Производња електричне енергије (хиљаде GWh)		31,0	37,0	38,0	38,0	38,0	:

	Напомена	2001	2008	2009	2010	2011	2012
Пољопривреда							
Индекс обима пољопривредне производње робе и услуга (цене произвођача, претходна година=100)		118,0	108,0	101,0	99,4	100,9	82,3
Укупно коришћене пољопривредне површине (у хиљадама хектара)		5 077	5 055	5 057	5 052	5 056	5 052
Узгајане животиње: стока (у хиљадама грла, крај периода)		1 128	1 057	1 002	938	937	921e
Узгајане животиње: свиње (у хиљадама грла, крај периода)		3 587	3 594	3 631	3 489	3 287	3 139e
Узгајане животиње: овце и козе (у хиљадама грла, крај периода)		1 612	1 760	1 647	1 604	1 590	1 867e

Производња и употреба млека на фармама (укупно пуномасно млеко, у хиљадама тона)	10)	1 594	1 566	1 503	1 486	1 461	1 478е
Производња усева: житарице (укључујући пиринач) (у хиљадама тона, пожњевено)	11)	9 001	8 833	9 111	9 280	9 066	5 920
Производња усева: шећерна репа (у хиљадама тона, пожњевено)		1 806	2 300	2 798	3 325	2 822	2 328
Производња усева: поврће (у хиљадама тона, пожњевено)		1 283	1 277	1 257	1 314	1 305	1 054

: = није расположиво

b = по серијама

e = процењена вредност

p = привремено

* = показатељ „Европа 2020“

Прихваћене ознаке платног биланса коришћене су за директне стране инвестиције. Кад је реч о директним страним инвестицијама у иностранству, знак минус значи да је инвестирање у иностранству привреде која подноси извештај премашило износ деинвестирања у датом периоду, док унос без знака значи да је деинвестирање премашило износ инвестирања. Кад је реч о директним страним инвестицијама у привреду која подноси извештај, унос без знака значи да је инвестирање у привреду која подноси извештај премашило износ деинвестирања, док знак минус значи да је деинвестирање премашило износ инвестирања.

Фусноте:

- 1) Поред разлике због различитог броја становништва, ова варијабла се може разликовати због разлике варијабле 1402. Коришћен је пологудишњи број становништва. Подаци који се користе као варијабла 1001 односе се на становништво са почетка године (број се користи само за скорашње процене за 2012. годину). Процене БДП-а у еврима се занимају на просечном годишњем курсу.
- 2) Новчана маса М1 се састоји од валута у оптицају и средстава у жиро, текућим и осталим рачунима који припадају власницима новчаних биланса у обавезама банке, укључујући и новчане билансе у рачунима локалних органа власти, тј. рачуне са којих се плаћања могу вршити са било каквим ограничењима.
- 3) Новчана маса М2, поред М1, такође укључује и остале динарске депозите, краткорочне и дугорочне.
- 4) Новчана маса М3, поред М2, подразумева краткорочне и дугорочне девизне депозите (без такозваних замрзнутих девизних штедњи).
- 5) Годишњи просечни курс се рачуна као аритметичка средина званичног средњег курса националне валуте (динара) у односу на јединицу стране валуте која се примењује радним данима.
- 6) Индекс номиналног ефективног курса прилагођен за однос домаћег индекса потрошачких цена према пондерисаној суми индекса потрошачких цена у евро зони и САД.
- 7) 2008–2009, подаци су достављени у складу са *NACE Rev. 1.1*.
- 8) Од јануара 2009. Републички завод за статистику проширује покривеност јединица. Поред плата и зарада које се исплаћују запосленима код правних лица, од јануара 2009, плате и зараде које се исплаћују запосленима који раде у неакционарским предузећима су укључене у обрачун просечних плата и зарада.
- 9) Министарство унутрашњих послова је изузело возила која нису регистрована пре датог рока (1 месец).
- 10) У милионима литара, укључујући кравље и овчје млеко; укључује се и козје млеко од 2006. године.
- 11) Не постоји производња пиринча; тритикале укључене од 2005. године.